

קובץ

באר התורה

מס' 50

קובץ באר התורה מס' 50

קובץ

באר התורה

מס' 50

קובץ מורחב ובו תשובות ומאמרים בעניני הקורונה

וקונטרס "ועל שפם יעטה" תשובות ופסקים בהל' מסיכה

מאת הצב"י יוסף אביטבול

כ"ד תמוז תש"פ

י"ל

לעילוי נשמת זקנתי הרבנית הצדקנית

מרת עליזה עישה בת לאוני ע"ה

אשת חבר לזקני מרן הגר"א פורת טהרני שליט"א

נלב"ע כ' שבט תש"פ ת.נ.צ.ב.ה

נשמח לקבל הערות והוספות

בכתובת מייל: as0583233587@gmail.com

תוכן הענינים

מרן הגאון רבי אליהו פורת טהרני שליט"א מח"ס אלופינו מסובלים חיזוק לימי הקורונה	
אמירת פסוקי דזמרה ללא דילוגים	7
מרן הראשון לציון הגר"י יוסף שליט"א פדיון הבן בהעברה בנקאית	11
הגאון רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א מח"ס גם אני אודך ניגוב ידיים בימי הקורונה	
	12
הרה"ג רבי ברוך שמואל גנוט שליט"א ראש ישיבת משאת המלך תקיעת שופר דרך	
מסיכה, אדם שלא לובש מסיכה האם נפסל לעדות	17
הגאון הריחמ"א שליט"א מח"ס מריח ניחות ברכת שנתן מחמכתו וכו' לגוי שחלה	
בשכחה	18
הגאון רבי מתתיהו גבאי שליט"א מח"ס בית מתתיהו ברכת לבנה במרפסות בזמן	
הקורונה	22
הרב ברוך כפיר דדון שליט"א מסיכה הפוכה האם קשה לשכחה, מי שלובש מסיכה האם	
נפסל לעדות	27
הגרנ"י בן שמעון שליט"א מח"ס שות מעשה נסים ושא"ס חובת לבישת מסיכה	29
הבה"ח רבי חיים מלין שליט"א מח"ס שלמי חיים ושא"ס אדם שחושש לעלות לתורה	
האם יכול לסרב, מסכה בברכת כהנים	31
קונטרס ועל שפם יעטה - פתח דבר	35
לבישת מסיכה הפוך	39
האם המקום שתחת המסיכה חשיב כמקומות המכוסים	39
נישוק בנו בבית הכנסת ע"ג מסיכה	40
איסור גזל בכניסה לבית הכנסת ללא מסכה	41
האם יש ענין ללבוש את המסיכה קודם כ"כ ימין ואח"כ שמאל	41
נישוק הציציות בזמן הקורונה	42
לבישת מסיכה בשמו"ע	45
להתפלל עם מסיכה לפי הקבלה	51
ברכת כהנים עם מסיכה על הפנים	52

54	ברכת שהחיינו על חבירו שרואהו עם מסיכה
54	לצאת עם מסכה במקום שאין עירוב
57	מסיכה בשבת למי שהיה חולה
57	עיקום חוט הברזל במסיכה
58	מסיכת הגנה לכבוד שבת
68	מצא מסיכת קורונה יקרה האם צריך להתחזיר
70	מסיכה לכהן בבית המקדש
71	האם אפשר לעמוד לפני רבו עם מסיכה
71	האם מסיכה חשיב פנים חדשות
72	לימוד בחברותא עם מסיכה או יחידי בלא מסיכה
74	לא ילבש במסיכה
75	קנין סודר במסיכה
79	ברכה על גדול הדור שחלק מתכמתו שהוא עם מסיכה
82	הקבלת פני רבו עם מסיכת קורונה
87	האם מי שאינו לובש מסיכה נפסל לעדות
	מי שרואה פקח שהולך ליתן לחבירו קנס על אי עטיית מסיכה האם חייב להודיעו על כך
91	שעטנז
93	שני דינים שהתבטלו עקב לבישת מסיכה
94	גרם לקנס שהוריד מסיכת חבירו האם חייב לשלם
95	עדות על חתן שלובש מסיכה
98	האם מסיכה הוי כחפצא דמצוה

מרחן הגאון רבי אליהו פורת טהרני שליט"א מח"ס אלופינו מסובלים חיזוק לימי הקורונה אמירת פסוקי דזמרה ללא דילוגים

הנה בספר והאיש משה (ח"ב עובדות והנהגות) הובא מאת הגר"מ סולבייצי'ק זצ"ל, הובא שלבחר שנתגלתה אצלו המחלה הקשה רח"ל ועמד לפני ניתוח אמר רבינו זצ"ל שיקבל עליו לעשות סעודת הודיה לכשיבריא ועוד ובעיקר שיקבל עליו את עבודת התפילה שתהיה מושלמת ולהקפיד על תפילה בציבור מתחילתה ברכות השחר ועד סופה עלינו לשבח וכמדומה שהוסיף אבל שהקבלה תהיה למשך שנה ולא לכל החיים שקבלה לכל החיים אינה קבלה כלל ובחסדי השי"ת הבריא הבחור ע"כ. ולכן ראינו לצרף מש"כ בזה הגרא"פ שליט"א, במעלת אמירת פסוקי דזמרה ללא דילוג, וע"י שנתחזק בדבר זה נזכה שתעצר המגיפה מעל כל בית ישראל:

אמר החכם לאחד מאנשי - קהילתו, שהיה מנהגו להגיע באיחור ל"בית - ה": הידעת כמה "מעלות - טובות"... לאדם הבא באיחור - לבית - הכנסת? עמד איש זה על מקומו - והיה שומע את סדר המעלות ... מפיו של נכבד זה. פתח ואמר - ואלו הם:

א. "רץ כצבי". ה"זכות" הראשונה: הנופלת בידו הלא היא זאת: בהיותך "רץ - כצבי" לא ברגליך, אלא בפך ובשפתיו - על - מנת להדביק את "תפילת הציבור" הרחוקה ממך. ה"לחץ" להספיק את "חומר - התפילה" - דוחף לרוץ כצבי... פן תשאר בפיגור רב... צא וראה - המשיך בדבריו - במעשה שהיה במרחן החזו"א. שהיתה תקופה שרבינו היה מתאחר מעט ל"מנין - ותיקין". מחמת כבודו המתינו הציבור לבואו. אך מחמת הזמן המצומצם - נחלקו הדעות בין הקהל. חלק אמר: שיש למהר ב"פסוקי דזמרה" - כדי להספיק להגיע ל"שמונה - עשרה" - בנץ. אך חלק מהם צדדו להתפלל כרגיל. ניגש א' מהם ושאלו: לרבינו ה"חזון - איש" מהי הדרך הטובה? השיב לו רבינו: תפילת ה"נץ" "מעלה" היא בתפילה. אך תפילה במרוצה אינה תפילה!!! ["מעשה - איש" ח"ב, עמ' צ"ד].

ב. "מדלג על הגבעות". "זכות" נוספת עולה עתה בידו - הלא היא: "ודילוגו עלי אהבה". כלומר: בהיותך רואה שהזמן העומד לפניו קצר מאוד, גם אם תחיש מהירות דיבורך, בכל - זאת אין בידך להשיג את המטרה... על - כן - מהמת אונם מדלג הנך על כמה מהמזמורים הכתובים לפניך, או חלק אחר העומד לפניך, כדי להגיע אל שערי - התפילה - הי"ח העמידה".

ג. ביטול "קורבן - התמיד". מלבד כל - זאת, המשיך הרב לומר לאיש שומע לקחו, אין בידך בזמן לומר את סדר "קורבן - התמיד" שעליהם נאמר: "ונשלמה פרים שפתינו". מחמת קוצר הזמן - שיש בידך. ושמא תאמר: מי אמר שיש בה - בקריאת פרשה זו - משום חיוב או מצוה? צא וראה מה שכתב הרמ"א ואומרים "פרשת -

התמיד" - קודם הזמירות. ויש אומרים: "סדר - המערכה" ו"רבון העולמים" "אתה ציוויתנו" וכו'.

וכתב ע"ז המשנ"ב: "והיא במקום קרבך התמיד". שכן קיבלו חז"ל, שבזמן שאין בית - המקדש קיים, מי שעוסק בהן ובפרשיותיהן, מעלה עליו הכתוב כאילו הקריבום". וכתב עוד: "ומזה נתפשט המנהג - בימינו - לומר בכל - יום: "אביי היה מסדר המערכה", וכן ענייני עשיית "הקטורת". אם - כן סיים החכם ואמר: בדרכך זו יש "ביטול התמיד" דבר יום ביומו - חייו...

ד. "זיכוי הרבים". ועוד: בהיותך משמש כדוגמא אישית "חיובית" לבני - הנעורים מבני קהילתו, אשר עיניהם צופיות כיצד נוהגים הגדולים מהם בחכמה או במנין שדרכם - בקודש לבוא לתפילה באיחור - קבוע, והלא גם אתה יכול לשמש "כסניגור" לאותם צעירי - הצאן האומרים לנפשם: "כזה ראה וקדש".. חז"ל קבעו "כלל - ברזל" האומר: דרכו של עולם כך הוא: אדם לומד דבר שלילי מחבירו, יותר מאשר הדבר הוא חיובי. (כלשונם: ילפי מקלקלתא ולא ילפי מתקנתא). משום כך יש חשש ש"בני - הנעורים" למדים מנוהגי המבוגרים הנכנסים להתפלל באיחור - שאין להתבייש באם באים מאוחר להיכלו של מקום. [והדבר ידוע - שכל זלזול כלפי כל דבר שבקדושה - בפרהסייה יש בזה משום "חילול - ה'", כמו שאמרו חז"ל ביומא (פרק אחרון)].

ה. "עשרה ראשונים" - אין בידו. "עשרה ראשונים" - מי דואג ליבו על - זה - מאן דכר שמייה? והרי פסק מרן בשו"ע: "ישכים אדם לביהכ"נ כדי שימנה עם י' הראשונים" אמר החכם: צא וראה במעשה שאירע בשנה שעברה. ר' אברהם הי"ו ידידנו, השיא את בנו בירושלים. וחבירו הטוב ר' משה הי"ו בא מרחוק מצפת. והיה בין הראשונים. וכאשר שאלו אותו: מדוע הקדמת לבוא - יותר מכל בני חברתך? ענה ואמר: אילו ידעתם כמה טוב וחסד עשה איתי - ידידי זה מימי נעורו עד הלום הלא אין בפי די מילים כדי להודות לו... ומשום כך ששתי לבוא כמה שיותר מוקדם - כדי לגלות לפניו את גודל חסדו עמי "הכרת - הטוב". והנמשל ברור! אם נבוא בין הראשונים אל בית אבינו מלכנו - המשביע מטובו עלינו בכל עת ובכל שעה, אזי זה סימן ואות מופת לאהבת האל הטמונה בקרבנו.

אך אם נתעצל לבוא אל היכלו - אזי ברור הדבר שיש כאן איתות שנחלשה בקרבנו חייו "הכרת - הטוב" כלפי אשר בידו נפש - כל חי. אם - כן, לך נא והתחזק באור האמונה - עד שלכך יבין מעלה יקרה זו.

ו. "ברא מזכה אבא". ועוד: הדבר הברור לכל: כל אב הנותן בהנהגתו ביום יומית כבוד והדר למצות - התפילה, וזאת בהיותו שש ושמה להקדים צאתו מביתו - כדי

לבוא אל בית ה' כדי להודות, להלל ולשאת תפילה ובקשה מלפני אבינו שבשמים. ברור הדבר שהנהגה זו מהוה דוגמא - חיה לאנשי - ביתו. ללכת בדרכי האב. לכבד את עבודת - התפילה. אבל בראות הבך את האב, אשר "דרכו - בקודש"... להיות בין הבאים באיחור להיכל ה' (בהקריבו "קורבן" שאינו שלם) ממנו הוא למד - כיצד יש "להתייחס" למצוה זו. ויש פעמים שהבן מוסיף והולך... עד שמקיים בעצמו "ברא מזכה אבא"...

ז. "גורם צער - לחבירו שהקדים". מעשה שהיה: עומד איש פלוני ומתפלל "תפילת - העמידה". אך חבירו, שמקום מושבו בספסל - העומד מאחוריו, הגיע לביהכ"נ באיחור - רב... עקב איחורו לתפילה, משתהה "זמן - מה" עד שקם להתפלל, ולא עוד, יש פעמים והוא גם מאריך רבות בתפילה... מאחורי גבו של ידידו זה. ואינו שם על - לב עד כמה הוא גורם צער - רב לחבירו, שאינו יכול לפסוע אחורנית - ולהמשיך סדר עבודתו. שהרי עדיין הוא שבא באיחור לא הספיק לסיים תפילתו... ברור הדבר - לכל איש מבין שמעשה מעין - זה שייך לסדר - נזיקין...

ומאידך מצווים אנו לאחוז בדרכו של המקום ב"ה, ולקיים בנו את מידת החסד שציוונו מלכנו - להטיב לזולתו, ולדרוש טוב לעמו. רק"ו שלא לגרום לו צער

צא וראה מעשה נפלא שמובא בתלמוד ירושלמי (ר"ה פ"ג). מעשה ברבי חייא בר - אבא, שהיה עומד בבית - הכנסת - ומתפלל. נכנס אחריו רב כהנא שהיה אחד מבני הישיבה, ועמד בתפילה מאחורי גבו של ר' חייא בר - אבא. והנה כאשר סיים ר' חייא בר - אבא את תפילתו, לא היה בידו היכולת לפסוע אחורנית ג' פסיעות, מחמת שהיה רב כהנא עדיין עומד, כשעה ארוכה, ומאריך בתפילה. צער רב נצטער ר' חייא בר - אבא ממעשיו של רב כהנא. כשסיים ר' כהנא את תפילתו, ניגש אליו ר' חייא בר - אבא ואמר לו: האם כך הוא מנהגכם שאתם מצערים לגדולים שבכם?

הט אוזנך ושמע הרי שנאלצתי לעמוד על מקומי זמן רב - מחמת שאתה חפץ להתחסד בתפילה ארוכה... ענה רב כהנא ואמר לו: מורי ורבי, ידע כבודו שאני מזרע עלי - הכהן, שהנביא אמר לו בדבר הי: "אם יתכפר עוון בית - עלי - בזבח ומנחה - עד עולם" (שמואל א' ג') ואמרו רבותינו: "בזבח ומנחה-אין מתכפר! אבל מתכפר לו בתפילה". על - כן אני חייב להאריך בתפילה - לפני קוני אולי יחוס עלי ויחייני. ויהי כשמוע ר' חייא בר - אבא את דבריו אלו, נתקררה דעתו. ולא עוד, עמד וברכו שיאריך ימים ושנים. ומספרת הגמרא: שברכתו זאת עשתה פירות עד שאפילו בימי זקנותו, היה בריא אולם ובשרו היה רענן - עד שגם ציפורניו היו מלאות דם - כנהר. כללו של דבר: הבא מוקדם דורש טוב לבני קהילתו, אך טוב וחסד סובבים אותו כל - ימי חייו.

ח. "ולא תחללו את שם קודשי". נפסקה ההלכה האומרת: חובת כל איש ישראל בשעה שמזכיר בפיו את שם ה' שיכוון בליבו בי כוונות: א. כקריאתו באדנות, שהוא אדון - הכל. ב. וכתיבתו ב"יוד - הא", שהיה הווה ויהיה. ובשעה שאומר אלוקים - יכוין בליבו: תקיף ובעל היכולת ובעל הכחות כולם (שו"ע סימן ה'). צא וראה מה שכתב רבינו - יונה בספרו שערי - תשובה: אחר שנאמר בתורה: "ולא תחללו את שם - קדשי!" הוזהרנו בזה לכבד את שמו יתברך בכל שעה שמזכיר שמו יתברך, ולא לעשותו כדבר חולין הנאמר בקלות - ראש. על - כן כל המזכיר שמו מבלי - מורא, יש בידו חייו לאו זה: "ולא תחללו" (שערי תשובה שער ג' ס"א). הרי לפניך כמה גודל החיוב לכוין בהזכרת שמותיו של אדונינו מלכו של עולם. משום כך יש מן התועלת להביא את המעשה שכתבו בעל "חיי - אדם" (כלל ה' א') וזה לשונו: "וכדי להלהיב לב האנשים לגודל הזהירות בזה, אעתיק מעשה - רב: גדול אחד אנגיד (נפטר לבית עולמו) ושמע ב"בית דין של מעלה" קול רעש גדול: "פנו מקום לצדיק שנפטר". וקבלוהו בכבוד גדול. ונתנו לו ספר תורה בזרועו. ושאלוהו: קיימת מה שכתוב בזה? ואמר הן. קיימת מצוה ראשונה שהיא "פריה ורביה" לא להנאתך אלא לשם שמים? ואמר הן. אמרו, מי מעיד כך?

ובאו המלאכים שנבראו מהמצוות אשר עשה עד אין מספר והעידו בו. זה אומר, נבראתי ממצור. זו וכו'. אחר כך הביאו לפניו "ארבעה טורים" ושאלוהו: קיימת "תורה שבעל פה"? ואמר הן. ומי מעיד? ובאו המלאכים כנזכר לעיל. אחר זה שאלוהו: נזהרת מלהוציא שם שמים צ"ב לבטלה? וידום.

חזרו ושאלו, אשתיק ולא אמר להו ולא מידי. והכריזו אחר עדות, ובאו גדודים מלאכים לבושים שחורים והעידו. זה אומר נבראתי ביום פלוני כשהוציא אזכרות כך וכך בתפלה בלא כוונה. וזה אומר כר. ויקרעו שמלותם כל הבית - דין של מעלה, וגם אני קרעתי. ואמרו: טיפה סרוחה, איך לא יראת וכו'. ונגמר דינו, או לבוא לגיהנום, או לחזור ולבוא בגלגול, ובחר בגיהנום מבגלגול, עכ"ל של רבינו ה"חיי - אדם". מעתה, כל קורא מעשה נורא זה יתחזק בכוונת שמותיו יתברך וישתדל לשים אל ליבו להזכיר השם ביראה ופחד ובכוונת הלב [עי' בח"מ סי' כ"ז דהמקלל בשם שקורין הנכרים להקב"ה, לוקה. ומה שכתב השייך בי"ד סי' קע"ט ס"ק י"א דבלשון חול מותר למחקו, היינו לענין מחיקה דוקא. וכן כתב רבינו ירוחם נתיב י"ד חלק ה' בהדיא דאפי' בלע"ז חייב לנדותו].

אך כאשר עיתו בידו, יש סיפק בידו לכוין בקריאת שמות הקודש אך כאשר אצה לו הדרך - מחמת בואו באיחור - כיצד יכול להקדיש זמן עבור כבוד קריאת שמר יתברך?

מרחן הראשון לציון הגר' יוסף שליט'א פדיון הבן בהעברה בנקאית

בס"ד,

ב' סיון תש"פ, 2-1072 פ'

לכבוד היקר והנעלה, שוקד באהלה של תורה, כש"ת הרב יוסף אביטבול נ"י
שלום רב,

לשאלתו במי של"ע אבי הבן חולה בקורונה, האם יכולים לפדות את הבן ע"י העברה
בנקאית של כסף הפדיון.

ראשית יכולים לפדות את הבן על ידי שליחות בטלפון, ולא צריך שאבי הבן יהיה
שם.

ויכול אבי הבן למסור באיזה דרך צ"ק על סך הפדיון, וזה עדיף מהעברה בנקאית.

וע' בספר ילקוט יוסף הלכות פדיון הבן (סי' ש"ה סעיף ז') מובא מחלוקת שי"א
שאין מועיל שליחות בפדיון הבן, ויש חולקים וסוברים שבכל התורה כולה מועילה
שליחות, כך בפדיון הבן מועילה שליחות, וכן דעת רוב האחרונים.

ועל כך יכול האב לטלפן לכהן במקום שנמצא, וינהל אתו את השיחה, וימנה את
אשתו שהעיקר שגם אשתו נעשית שליח, או כל אדם אחר שם שימסרו לכהן את
חמשת הסלעים בשליחותו.

ועיין בספר משנה הלכות (ח"ד סי' קמ"א) וזו הדרך הנכונה לעשות.

וע"ש בילקו"י (סי' ש"ה סעיף מ"ו) בהערה אם אפשר לפדות בצ"ק, ראה שם.

בברכת התורה,

יצחק יוסף

הראשון לציון

הרב הראשי לישראל

הגאון רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א מח"ס גם אני אודך ניגוב ידיים בימי הקורונה

הנה פרשת בלק כתוב (במדבר כ"ב, ב'): וירא בלק וגו'. וחשבתי ב"ה שהנה "בלק", ראשי תיבות: "ב' לי ק'ורונה ל'גמרי". אמן כן יהיה רצון.

והנה בענין ניגוב הידיים בשעת הקורונה, יש כמה הלכות חשובות, וידידי הגאון הנפלא רבי אלחנן פרינץ שליט"א, כתב בזה מאמר יקר, ואלו דבריו: בימים אלו של הנגיף וצריכים לשמור מאוד על הגיינה האם אפשר להקל שלא לנגב ידיים במגבות ציבוריות ולהשאיר הידיים רטובות, במקרים הבאים: אחר יציאה מבית הכסא (כגון: במקום העבודה), אחר נטילת ידיים לאוכל, אחר מים אחרונים, אחר נטילת ידיים של הכהן לעליה לדוכן. ופשוט דאם יכול לדאוג למגבת משלו (או נייר) מראש, עליו לעשות כן.

ניגוב אחר נטילה לאכילת לחם

שנינו בגמרא במסכת סוטה (ד, ב) כי האוכל פת בלא ניגוב ידיים כאילו אוכל לחם טמא. ומבואר ברש"י (ד"ה 'כל') כי האוכל בלי ניגוב ידיים, דבר מאוס הוא וחשיב כטומאה. ודברים אלו הובאו בטור (סו"ס קנח) וכתב על כך 'לחמם טמא', בגימטריא 'בלא ניגוב ידיים'. טעם נוסף לניגוב הובא באור זרוע (עט) בשם ר"ח, לפיו יש לנגב ידיים בכדי שהמים שעל היד לא יכשירו את האוכל לקבל טומאה. חיוב זה לנגב ידיו לפני אכילת הלחם נפסק ברמב"ם (ברכות ו, ו) ובשולחן ערוך (קנח).

על פניו, יש לומר כי לטעם שכתב רש"י, שלאכול לחם עם ידיים רטובות הוי דבר מאוס, תחול החובה לנגבן גם בנוטל יותר מרביעית על כל יד. אך לטעם שכתב האור זרוע בשם רבנו חננאל, שסיבת הניגוב היא כדי לא להכשיר את המאכל לקבל טומאה, אם נטל יותר מרביעית מים על כל יד (או שנטל פעם שניה), הלכה לה טומאת מים ראשונים, ורשאי לאכול בלא ניגוב.

מדברי הבית יוסף (שצ"יין למרדכי ברכות פרק אלו דברים סי' רב) עולה כי אם שופך על שתי ידיו רביעית בבת אחת, אינו צריך ניגוב. ופסק בשולחן ערוך (קנח, יג) דאין חיוב לנגב אם נטל על כל יד יותר מרביעית מים. וכתב בזה המשנה ברורה (סקמ"ה-סקמ"ו):

לחם טמא - כתב הב"י דהיינו משום דמים הראשונים ששופך על ידיו טמאים הם שנטמאו מחמת ידיו כדלקמן בסימן קס"ב (סעיף ב) ואף דשופך מים שניים לטהר המים כדאיתא שם, מ"מ לכתחלה צריך להעביר את הראשונים לגמרי ע"י ניגוב

ורש"ל כתב דעיקר הניגוב הוא משום נקיות דכשידיו לחים ממי הניגוב יש בו משום מיאוס וכ"מ ברש"י סוטה דף ד.

כתב המ"א בשם התשב"ץ לא ינגב ידיו בחלוקו שקשה לשכחה ועיין בפמ"ג שמסתפק אם דוקא חלוקו או כל בגדיו במשמע.

בלא ניגוב - כן איתא בתוספתא וכתב הב"י דהטעם הוא משום דבמטביל אין כאן מים טמאים כלל ולכן אין צריך ניגוב ולמד מזה דה"ה בשופך רביעית בבת אחת על שתי ידיו או על כל יד ויד בפני עצמו דקי"ל נמי דהמים טהורים הם [כדלקמן קסב ג] אין צריך ניגוב. ורש"ל חולק על זה דס"ל דעיקר הניגוב שתקנו הוא משום מיאוס וכנ"ל, וא"כ מה לי רביעית בבת אחת או לא, ורק במטביל אין צריכין ניגוב דטבילת הידים הוא כעין טהרה דאורייתא של טבילת הגוף ושם בודאי אין צריך ניגוב. ולכן גם בטבילת ידים לא תקנו בו ניגוב וכדבריו כתב גם הב"ח בסימן קסה וכן הסכימו שאר אחרונים. ואף במטביל דא"צ ניגוב מן הדין כתב המ"א דמי שדעתו קצה עליו יש בו משום מיאוס וצריך ניגוב.

אולם יש מהפוסקים האחרונים הסוברים כי גם אם נטל ביותר מרביעית קיימת עליו חובה לנגב (ויתכן דהוי משום מיאוס), וכן העלו הב"ח (קנח) ושיירי כנה"ג (הגב"י אות יח) שכן מוכח מים של שלמה (חולין ח, לט).

אך עיין בפרישה (קנח, סקי"א) שביאר כי אם נטל בשתי פעמים שהיו כאן מים טמאים בלועים בתוך מים השניים, כל זמן שלא נתנגבו, דזה אינו כל כך טומאה, אלא טומאה של מיאוס. ולפי"ז בדיעבד סגי אם נטל פעמיים כל יד. וע"ע בפרישה (אות יב) דאם נטל (או העביר מים) שלוש פעמים, אין חיוב בלנגב. ואף שלשיטת הב"י כל שנטל ידיו מרביעית אין טומאה, נראה דראוי להחמיר. ועיין בביאור הלכה (קנח ד"ה 'כאילו') במה שהביא מר"ח שהמים מכשירין לטומאה. ורבים סוברים דעיקר הניגוב הוא בשביל נקיות (עיין במהרש"ל, וכפי שהביאו המשנ"ב לעיל), שכן כאשר הידיים לחים ממים, חיישינן למיאוס (וכ"כ הט"ז קנח, סקי"ג).

אולם ראוי לציין בזה לדבריו של הלבוש (קנח, יג) דכאשר מטביל את ידיו, אין עליו חובה לנגב¹, אלא יכול להמתין שהידיים יתייבשו מאליהן. כיוון דלא היו כלל מים טמאים, אלא ממתין משום מיאוס. אולם בנוטל ידיו, דיש כאן מים טמאים, לא יועיל כלל שיתייבשו המים מאליהן, אלא בזה צריך לנגב המים (כשלא נטל ג' פעמים). וכן הובאו דבריו של הלבוש במגן אברהם (קנח, סקי"ח). וכן הכריע דצריך לנגב באופן זה ביפה ללב (קנח, י). וע"ע בכף החיים (קנח, סקפ"ז).

¹ ועיין בשו"ת הרדב"ז (א, טו) החולק וסובר דיש לנגב אף בהטביל.

אך נראה דכל זה כשנוטל בכמות קטנה, אך בנוטל ברביעית ויותר סגי שיתנגב מעצמו, וכפי שכבר כתב בשולחן ערוך הרב (קנח, יז) וזו לשונו:

כל האוכל בלא ניגוב ידיים כאלו אוכל לחם טמא שנאמר ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא בגוים אל תקרי לחמם אלא לח מים ועוד לחמם טמא בגימטריא בלא ניגוב ידיים.

יש מפרשים שטומאה זו היא ממים הראשונים שנטמאו מהידיים אם אין בהם רביעית ואף שמים השניים מטהרין את הראשונים מכל מקום לכתחילה צריך להעביר את הראשונים לגמרי ע"י ניגוב ולא די שיתנגבו מאליהן אלא צריך לשפשף במפה או בשאר דברים שהשפשוף מטהרן ביותר אבל המטביל ידיו וכן הנוטל שתי ידיו בבת אחת ושופך עליהם רביעית בבת אחת וכן אם שפך על ידו אחת רביעית וכן שפך על חברתה שאין שם מים טמאים כלל א"צ לנגבן ומכל מקום יש בו משום מיאוס אם דעתו קצה עליו.

ויש מפרשים שטומאתן היא מאיסתן שדבר מיאוס קרוי טמא כמו שאמר הכתוב לחמם טמא וגו' וה"ה אם שפך רביעית בבת אחת ולא הקילו אלא במטביל לפי שלא חשו חכמים לתקן ניגוב לטהר הידיים ממאיסותן אלא כשמטהרן בטהרה שתקנו חכמים שהיא נטילה בכלי אבל כשמטהרן בטבילה שהיא כעין טהרה של תורה שהיא טבילה לא חשו לתקן בה כלום ויש להחמיר כדבריהם.

לאור דברים אלו פסק בשו"ת אז נדברו (ח, נב) דאם נוטל בשפע מים, כפי שמצוי כיום ב"ה, וממילא נוטל את ידיו ביותר מרביעית, אין המים נטמאים כלל, ולכן סגי כשמתנגב בעצמו. אלא דהחזו"א (כה, סק"י) הבין דיש הכרח שהידיים יתייבשו משום מיאוס. אך בכל זאת, ימתין שידיו יתייבשו, ועיין בערוך השולחן (קנח, יז) שהוסיף, שלא ראינו מעולם לאכול בידיים לחות, ומכוער הוא.

לפי הדברים שראינו עד כה, נראה דאם נוטל ידיו בשפע של מים, אין לחוש מצד טומאה. אך מצד מיאוס, ימתין שידיו יתייבשו מאליהן. אולם יכול האדם לומר דזה אינו מאוס בעיניו שידיו קצת לחות, ועיין בזה בשו"ת אגרות משה (אורח-חיים ב, נג). וע"ע בכל זה בקובץ מה טובו אהליך יעקב (י עמוד שפה).

ניגוב אחר מים אחרונים

לגבי ניגוב ידיו אחר מים אחרונים, הדין קל טפי, דהרי מצינו בזה מחלוקת בראשונים. הראב"ד (בתמים דעים סו), בשלחן של ארבע (לרבנו בחיי, שער ראשון), במאירי, בבית יוסף (קפא ד"ה 'משמע' שכ"ה משמעות הרשב"א בתורת הבית),

באורחות חיים (הל' נטילת ידים סי' לא) איתא דא"צ לנגב (וע"ע בכל בו כג). והרמב"ם (ברכות ו, כ) חולק בזה.

השולחן ערוך (קפא, ח) כתב בזה: "י"א שמים אחרונים אין צריכים ניגוב, ולהרמב"ם מנגב ואח"כ מברך". ואף שלכתחילה ראוי לנגב, לצאת ידי דעת כולם (משנה-ברורה סקי"ט. וכ"כ גם בחיי-אדם), נראה דבמציאות שלנו, שחושש מהדבקות בנגיף יש על מי לסמוך ולהקל (וע"ע בספר צרור החיים, דרך שני סי' י).

וכבר כתב בשולחן ערוך הרב (קפא, ז): "יש אומרים שמים אחרונים אין צריכים ניגוב, ויש מי שאומר (רמב"ם ברכות ו, כ. ז, יג) שהמברך מנגב ידיו תחלה ואח"כ מברך אבל המסובין אינם צריכים לנגב לדברי הכל (ים של שלמה, חולין ח, י. מג"א קפא, סקי"ו). וגם במברך יש להקל בדברי סופרים".

וע"ע בילקוט יוסף (קפא, יא) שנקט: "אף שמעיקר הדין אין צריך לנגב הידים, מכל מקום טוב ונכון לנגבם" (וכ"כ גם בשו"ת קול מנחם או"ח א, קסד). ועיין בהלכה ברורה בזה (ח"ט עמוד רחצ). אגב, יש אף שחששו שהניגוב במים אחרונים הוא הפסק, ועיין בזה בשו"ת אבני ישפה (ד, כד).

לאור דברים אלו פשיטא לי שבמקום שיש רק מגבות ציבוריות (ואין לו נייר לנגב), וחושש מהדבקות בנגיף דיכול הוא שלא לנגב ידיו אחר מים אחרונים.

ניגוב אחר נטילת ידיים של הכהן לעליה לדוכן

הניגוב בזה אינו לעיכובא דהרי היה יכול לסמוך על נטילת ידיים של בוקר, וממילא אין הניגוב מעכב והכי איתא בשו"ת שבט הקהתי (ג, סד) אך ציין דהוי הידור. וכ"כ דאין חיוב לנגב בספר פסקי תשובות על המשנה ברורה (קכח הערה 97). וע"ע בספר כה תברכו (מערכה ט סי' ב). וכ"כ גם בספר ואני אברכם (טז, ו 3 ד): "בספר כה תברכו מוכיח שאין חיוב לנגב את הידים אחרי הנטילה, ומותר לברך בידים רטובות".

ושמעתי דאולי יש אף יתרון שאינו מנגב את ידיו, שהרי התוספות (סוטה לט, א ד"ה 'כל כהן') הבינו כי מהפסוק: "שאו ידיכם קדש וברכו את ה'", נלמד שתיכף לנטילה ברכה, גם לגבי נשיאת כפים (עיין ברכות מב, א). ולשיטתם השיעור הוא מהלך כ"ב אמה. ונראה דהכי פסקו המגן אברהם (קכח, סקי"ט), שולחן ערוך הרב (קכח, ח) והפמ"ג.

ואף שרבים מהאחרונים (עיין בחיי אדם, בשו"ת זרע אמת יג ועוד) מקלים וסוברים דאין צריך להקפיד על שיעור זמן זה (של כב אמה), וודאי דמי שיכול להקפיד תבוא

עליו ברכה (עיי' ביאור הלכה קכח ד"ה 'חוזרים'). ולפי זה חזיתי כי בשו"ת הר צבי (א, נ) כתב דאם ישאיר ידיו רטובות יהא נחשב כנוטל אז את ידיו, עיי"ש. וע"ע בכף החיים (קכח, סקמ"ז), בשו"ת להורות נתן (יב אורח-חיים ט) ובספר גם אני אודך (ברכת כהנים ב, ח).

ניגוב אחר יציאה מבית הכסא

בספר פקודת אלעזר (ד, א) הביא דעת מנחת אהרן (כלל ה סימן ד) שכיוון שנטילת ידים שאחר בית הכסא, אינו מעכב. לפיכך יברך לפני שינגב. וציין דיברך סמוך כל מה דאפשר, משום כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן (לפני הנטילה הידיים עדיין נחשבות למטונפות). ואמנם פוסקים רבים העלו דיברך אחר הניגוב (עיי' בשלמי ציבור). אך נראה דבמקום צורך בעת זו של הנגיף (ואין לו במה לנגב), יכול לברך אף שידי רטובות.

העולה לדינא: בימים אלו של הנגיף וצריכים לשמור מאוד על הגיינה, ואין בידו נייר אלא רק מגבות ציבוריות וחושש מהידבקות:

א. יטול ידיו לפני הלחם בשפע מים ואז יאחז הלחם בשקית וכדו' (ואף שראוי מאוד לנגב משום מיאוס, יכול לומר דבשעה זו של הנגיף, אינו מאוס עלי לאכול בידיים לחות).

ב. הוא אינו חייב לנגב ידיו אחר מים אחרונים.

ג. הכהן אינו חייב לנגב ידיו כאשר נוטל לפני עליה לדוכן.

ד. אינו חייב לנגב ידיו אחר בית הכסא. (עכ"ל).

הרה"ג רבי ברוך שמואל גנוט שליט"א ראש ישיבת משאת המלך תקיעת שופר דרך מסיכה, אדם שלא לובש מסיכה האם נפסל לעדות

שאלת הגאון רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א, האם מותר לתקוע בשופר דרך המסיכה, או שזה חציצה השאלה גם על חודש אלול וגם על ראש השנה ?

אני לא מבין מה הבעיה להוריד לשנייה את המסיכה ולתקוע בשופר. וכי בשופטני עסקינן? ואיך בכלל אפשר לתקוע בשופר דרך מסיכה? הוא הרי צריך לנשוף בפיו בשופר כדי להוציא קול.

וכתב לו הגר"ג, השאלה שהוא חושש מאד להסיר המסיכה אפילו לרגע כי הוא בקבוצת סיכון ח"ו, ונושף בפיו בכוח דרך המסיכה לתוך השופר.

וכתב לו בזה הגרש"ב, הנה בר"ה כ"ז ע"ב צפהו זהב במקום הנחת הפה פסול. וכתב הריטב"א: פי' דהוי חציצה דבעינן שלא יהא חוצץ כלום בין השופר והתוקע ורמז לדבר אל חכך שופר (הושע ח'), ומכאן שאם נפח בו מבחוץ ולא נתן פיו בשופר לא יצא, עכ"ל. וכ"כ הרמב"ן בדרשה לר"ה ד"ה צפהו זהב. ועי' בשו"ת אבני נזר סי' תל"ה.

ומלבד זאת, מי שתוקע דרך מסכה, לא תעלה לו תקיעה וז"פ מפני המציאות.

האם מי שאינו לובש מסיכה נפסל לעדות

תשובה: לא גרע לכאורה ממעשן סיגריות שמזיק את סביבתו וכשר לעדות.

ונתבאר בריש ב"מ שהעובר על לא תחמוד אינו פסול לעדות, כיון דלא תחמוד נדמה לאינשי שאיסורו רק בלא דמים. נתבאר שהעובר עביר בשוגג מחמת טצדקי והיתר, אף אם הוא טועה טעות מרה, אינו פסול לעדות.

לכן הטועים שמסכה אינה מצילה חיים ואינם נשמרים מזה, אף שעברו לתא דעבירה, מ"מ כיון שטועים הם, אינם נפסלים לעדות.

הגאון הריחמ"א שליט"א מח"ס מריח ניחוח ברכת שנתן מחמכתו וכו' לגוי שחלה בשכחה

לכבוד גליון 'באר התורה' החמישים שערי בינה

לכבוד ידידי היקר הרה"ג יוסף אביטבול שליט"א מח"ס 'דברי יוסף', 'שער יוסף'
'שערי יוסף' יד יוסף ועוד שא"ס יקרים וחשובים מו"ל הקובץ הנפלא 'באר התורה'
בן פורת יוסף בן פורת עלי עין שלום וברכה וכט"ס!

שמחתי מאוד לשמוע שכת"ר זוכה להוציא לאור קובץ 'באר התורה' גליון 50
ולכבוד זאת שלחתי לו מאמר הלכתי ממה ששאלתי לכמה וכמה חכמים בס"ד ויצא
לאור בספרי שו"ת 'הוראת שעה' חלק א' בס"ד.

יהי רצון שתמשיכו להגדיל תורה ולהאדירה מתוך בריאות נחת שלווה ושמחה אכי"ר.

בברכת התורה ולומדיה

רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא

מח"ס מריח ניחוח

עפולה

ברוך שנתן מחמכתו לבשר ודם על פרופסור גוי שחלה במחלת השכחה

בס"ד

לכבוד הרה"ג עקיבא משה סילבר שליט"א שלום וברכה וכט"ס! אחדשכה"ט כנאה
וכיאה באהבה רבה!

עלה על דעתי לשאול מה הדין בגוי חכם מחכמי אומות העולם שמברכים עליו
ברכת "שנתן מחמכתו לבשר ודם", שפיתח איזה תרופה מיוחדת שמצילה חיים
ומשתמשים בה הרבה ועוזרת להרבה בני אדם. ולא עלינו ולא עליכם הוא חלה
באלצהיימר (מחלת השכחה), האם יברכו עליו ברכת "שנתן מחמכתו לבשר ודם" או
שלא יברכו עליו. לכאורה כעת שהוא חולה במחלת השכחה אין חמכתו ניכרת אבל
התרופה שפיתח עדיין קיימת ומצילה חיים. ואשמח מאוד שכת"ר ישיב לי על
שאלתי זאת.

בברכת התורה

רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא

מח"ס מריח ניחות

עפולה

תשובתו אלי:

שלום רב!

אמרינן בפרק קמא דברכות דף ח' והזהירו בת"ח ששכח תלמודו מחמת אונסו שלוחות ושברי לוחות מונחים בארון.

ודין זה של שברי לוחות מונחין בארון אינו דין מובן מאליו, אלא נתחדש בענין תורה בלבד שהרי הת"ח קנה את קניני התורה ואת זה א"א לקחת ממנו.

אבל לענין שנתן מחכמתו לבשר ודם לא עיינתי כעת אך לכאורה אין בזה דין חכם וכ"ש לענין חכמי אומות העולם.

בברכה וכט"ס

אמר המאסף ריחמ"א: עוד שלחתי שאלה זו בנוסח אחר לכמה חכמים וז"ל: חכם מחכמי אומות העולם שמברכים עליו שנתן מחכמתו לבשר ודם שפיתח מכשירים שמצילים חיים, וכעת הוא חולה במחלת השכחה האם גם כעת יברכו עליו?

הרה"ג יוסף יצחק זלמנוב שליט"א ממכון "שונה הלכות" חב"ד כתב לי, וז"ל: לא מברכים. כי ברכת שנתן וכו' היא מברכות הראיה, היינו כשרואים חכם. עם כל הצער, כעת רואים חכם לשעבר ולא אדם חכם.

ידידי היקר הרה"ג כפיר ברוך מבורך דדון שליט"א כתב לי, וז"ל: שלום וברכה.

מתחילה וראש יש לברך עליו בלי שם ומלכות כמבואר בציץ אליעזר חי"ד סימן ל"ז, וכל שכן אם תקפה עליו חכמתו. שיזכיר בלי שם ומלכות. וה' החונן לאדם דעת. יתן חכמה לנפש כזו הצולעת. ברפואה שלימה ועת לטעת.

א"ה ריחמ"א: בספר דברי יעקב ענינים בש"ס (כרך ב') לגאון הצדיק רבי יעקב עדס שליט"א כתב (בהשלמות לדברים שבכרכים קודמים מסכת ברכות בעמ' תר"ט), וז"ל:

א. בגמרא בברכות דף נ"ח ע"א הרואה חכמי ישראל אומר ברוך שחלק מחכמתו ליראיו, חכמי עובדי כוכבים אומר ברוך שנתן מחכמתו לבריותיו הרואה מלכי ישראל אומר ברוך שחלק מכבודו ליראיו מלכי עובדי כוכבים אומר ברוך שנתן מכבודו לבריותיו ע"כ. וכן הוא בשו"ע או"ח סימן רכ"ד. (אמר המגיה: רק דבשו"ע כתוב "לבשר ודם" כגי' הרי"ף).

ב. ויש לעיין חכם מחכמי ישראל שהיה בדרגה שעל פי הלכה מברכין עליו בשם ומלכות ברכה זו ואחר כך שכת תלמודו מחמת אונסו האם עדיין מברכין עליו או שעל ידי ששכת תו אין לברך עליו.

ג. ולכאורה כיון ששכת אין שייך לברך דעל מה יברך והרי עכשיו כבר אין הדבר בעולם, וכמו במי שראה עץ עם פירות ורוצה לברך עליו ברכת האילנות וקודם שבירך בטל העץ מן העולם.

ד. אבל אין זה הכרח מפני שיש לומר שנשאר הארה רוחנית בנשמתו של החכם ויש לו עוצמה רוחנית על ידי ריבוי התורה שלמד ושידע בעבר. וגם במציאות בהרבה ממקרים אלו של חכם עצום בתורה ששכת מחמת אונסו תלמודו עדיין יש לו דברים שידיעתו והבנתו בתורה גדולים בהרבה משל חכמי ישראל הפחותים מהדרגה שהיה לו לפני ששכת ולענין הלכה למעשה בדין זה צ"ע בדבר.

ה. ועוד שיש מקום לשבח את השם יתברך על העבר וזמן ראיית חכם זה הוא זמן זכירת חסדי השם יתברך שנתן במשך שנים רבות חכמתו לחכם זה ויתכן דסברא זו בפני עצמה לא סגי כדי לברך אבל בצירוף להנ"ל בסעיף קודם מועיל דבר זה להיות סיבה לברך.

ו. ולענין חכמי אומות העולם בשכת חכמתו נראה ודאי דאין לברך מפני שאין שייך בו הסברא הנ"ל בתחילת סעיף ד', ואף שנתבאר לעיל בסעיפים ד' וה' עוד סברות לברך מסתבר היכא דלא שייך כלל סברא זו לא מהני שאר סברות. וכן לענין מלך שהעבירוהו מתפקידו נראה שאין שייך לברך. עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: ונראה עפ"י הנ"ל שעל חכם מחכמי אומות העולם אין לברך עליו ברכה זו שנתן מחכמתו לבשר ודם.

וצ"ע מה הדין במלך ממלכי ישראל או מלכי עובדי כוכבים שחלה במחלת השכחה האם יברכו עליו, ולכאורה נראה שכן. אם כי יתכן שיש חילוק בין מלך יהודי למלך גוי כי אם אין לו חכמה לא ניכר מלכותו משא"כ במלך יהודי ישנם סיבות נוספות שיברכו עליו. ועדיין צ"ע.

ידידי היקר הרה"ג איתמר בן שבת שליט"א כתב לי, וז"ל: נראה שאין לברך על גוי ששכח חכמתו ואינו דומה למה שאמרו חז"ל לוחות ושברי לוחות מונחים בארון כי כאן הוא יהודי וכאן הוא גוי.

ידידי היקר הרה"ג אברהם כהנא שליט"א כתב לי, וז"ל: שלום למע"כ הרב ריחמ"א חסידא. לענ"ד אין לברך על גוי ששכח חכמתו, שכן אמרינן בגמ' ברכות ח' ע"ב הזהרו בזקן ששכח תלמודו שלוחות ושברי לוחות מונחים בארון. ובגרי"ד ובאחרונים מובא שיש קדושת הגוף ויש גם קדושת ס"ת וכו', כל זה לעניין דברים שבקדושה שאין לנהוג באותו זקן מנהג בזיון אך לא נזכר שצריך לברך עליו, אלא להמשיך לכבד אותו. מה שאין כן אצל גוי שאבדה חכמתו, מה שייד לברך עליו עתה שנתן מחכמתו לבשר ודם אם הקב"ה כבר לקח את חכמתו מאותו אדם... ובשונה מזקן ששכח תלמודו אין לאותו גוי לא קדושת הגוף ולא קדושת ס"ת לכן פשוט שאין לברך עליו, והרוצה לברך עליו מכיון שראייתו גורמת לו התפעלות, יברך בלי שם ומלכות. יום טוב ול"ג בעומר שמח.

ידידי היקר הרה"ג דוד אריה שלזינגר שליט"א כתב לי, וז"ל: במ"ב סימן רכ"ד סק"י מבואר דרק אם הוא בקי בז' חכמות מברכים עליו ולא על רפואות שהמציא, וכן אם שכח חכמתו פשוט שאין לברך עליו, והוא כמו מלך שעבר ממשרתו ואף שנשאר דברים שתיקן, והוא הדין לת"ח ששכח תלמודו אין לברך רק דייך האמת.

הגאון רבי מתתיהו גבאי שליט"א מח"ס בית מתתיהו ברכת לבנה במרפסות בזמן הקורונה

אורך ימים ושנות חיים למע"כ ידידי הרה"ג מפורסם לשו"ת מזכה הרבים רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, בעל גם אני אודך, ומח"ס פרדס יוסף החדש על המועדים, שלום רב, ע"ד שאלתו בזמן מגיפת הקורונה, שהתפללו במרפסות, אם אפשר לברך ברכת הלבנה במרפסת, או צריך לירד לרחוב.

א' הרמ"א או"ח ס' תכ"ו ס"ב ואין מקדשין הלבנה תחת הגג, ובדרכי משה ס' תכ"ו שם מהגהות אלפסי דלא נודע טעם הלכה זו, ובמטה משה ס' תקל"ז הביא מהגהות סביב המרדכי שלטי גיבורים ברכות פ"ח אות א' שאין לעמוד תחת הגג אלא בחצר או ברחוב במקום טהרה בשעת קידוש לבנה וכתבו התוס' דלא נודע אצלנו טעם המנהג שאין לעמוד תחת הגג, והמג"א ס' תכ"ו ס"ק י"ד שם, כתב מהמהרי"ל בטעם שצריך לברך תחת הגג שלא יאהיל עליו שום טומאה, והב"ח כתב הטעם שיוצאין לרחוב כדרך אדם שיצא לקראת המלך עי"ש, ובמשנ"ב שם ס"ק א' כ' בטעם שאין לקדש תחת הגג אלא תחת כיפת השמים, והטעם דקידוש לבנה הוי כקבלת פני שכינה ואי"ז דרך כבוד שיהא עומד תחת הגג לפיכך יוצאין מתחת הגג לרחוב כדרך שיוצאין לקראת המלכים עי"ש, הרי שהעתיק המשנ"ב רק טעם לקדש תחת כיפת השמים לצאת לקבלת פני שכינה כמו שיוצא לקראת המלך, ולא העתיק טעם שלא יאהיל עליו שום טומאה, וי"ל דס"ל כמשה"ק בשו"ת אגרות משה או"ח ח"א ס' קמ"ד, דלא ידוע איזה קפידא שייך לברכת הלבנה יותר מכל דבר מצוה ודברי קדושה דלא יאהיל עליו שום טומאה, ובפרט בסתם בתים וגגות שבהן מותר ליכנס לשם איך שייך לחשוש לטומאה לברכת הלבנה שהוא רק איזה חומרא עי"ש, וא"כ י"ל מה"ט השמיט המשנ"ב הך טעמא דאין לקדש תחת הגג משום שלא יאהיל עליו טומאה דמ"ש משאר ברכות וכל דברי קדושה דלא חיישינן לזה.

ואמנם בס' צורת הלבנה ס"ז סוף סק"א לתרץ דברי האגר"מ, כיון שאנו יוצאין לקבל פני השכינה צריך להתרחק מכל טומאה שנזכה לקבל פני השכינה בקדושה וטהרה וזהו הטעם שאנשי מעשה היו טובלין לפני ברכת הלבנה עי"ש ובשו"ת משנה הלכות ח"א סו"ס שמ"א עי"ש, וכ"כ בס' קידוש לבנה פ"ה ס"א סק"א דהקפידא שלא יאהיל משום דקידוש לבנה כקבלת פני שכינה יש לקבלה ביתר קדושה וטהרה עי"ש, ועפ"ז נפיק כיון שברכת לבנה כקבלת פני שכינה יש להקפיד שלא יאהיל שום טומאה ולא יקדש תחת הגג, או דהוי כקבלת פני שכינה צריך לצאת לקראתו כמו שיוצא לפני המלך, וא"כ נפיק דהוי חד טעמא כיון שהוי כקבלת פני שכינה יש להקפיד שלא יאהיל טומאה או שיהא דרך כבוד כמו שיוצא לקראת המלך, וכ"כ בשו"ת חמדת יוסף ח"ו ס' ס"ה אות כ"ב עי"ש.

והנה הגר"א או"ח סו"ס תכ"ו שם, כתב מקור לכך דינא דאין מקדשין הלבנה תחת הגג מהמבו' בסנהדרין מ"ב ע"א, מרימר ומר זוטרא מכתפי [אהרדי] ומברכי, ובס' צורת הלבנה ס"ז סק"א כתב שלא זכה להבין מה הראיה מכאן דאין לקדש תחת הגג, והביא להב"ח שם שכתב מרימר ורב זוטרא הוי מכתפינהו ומברכי, די"ל שלא היה עומד כל אחד בפני עצמו ומברך אלא נתחברו יחד כתפיהם להדדי ומברכין יחד שזה דרך חשיבות לקבל פני שכינה, ולכן אין מקדשין הלבנה תחת גג דאי"ז דרך כבוד אלא יוצאים מתחת הגג וא"כ אולי זהו כונת הגר"א וכתב שהעיקר חסר מהספר ושם כוונת הגר"א מכתפי נושאין אותו על כתפיים, וממה שהוצרכו לשאת אותו על הכתף ולהוציאם מוכח דצריך להיות בחוץ דאל"ה יברכו במקום שעמדו עי"ש ובשו"ת אגרות משה ח"א או"ח ס' קמ"ד מש"כ ע"ד הגר"א עי"ש, וראיתי בס' לבנה בחידושה ס' סג עמוד תקמ"ו, שכתב לבאר בכוונת הגר"א דאמרי' בגמ' סנהדרין מ"ב שם, דהוי כהקבלת פני שכינה הלכך נימריהו מעומד, וסמך ליה מרימר ומר זוטרא מכתפי, ובפשוטו הא במכתפי נמי משום הקבלת פני שכינה, והביא מהריקאנטי ס' פ"ו וגיליון האגודה, דכתבו הרואה לבנה בחידושה מברך מעומד ובחוץ, וחזינן בכתבי תרי הדינים בחדא, דתרווייהו משום דברכת לבנה כקבלת פני שכינה ולהכי מברך מעומד ובחוץ, יעו"ש.

בדעת החזו"א דאין מקדשין תחת הגג - וראיתי בס' אורחות רבינו הנדמ"ח ח"א עמ' שכ"ו שהחזו"א בירך ברכת לבנה במרפסת מקורה, ולכא' צ"ע ממש"כ הרמ"א הנ"ל דאין מקדשין הלבנה תחת הגג, והאיך החזו"א בירך במרפסת מקורה, ושאלתי למרן הגר"ח קנייבסקי ד"ז, וכתב לי פתוח לרה"ר, ולכא' י"ל בזה דס"ל לחזו"א כיון שעיקר טעמא לקדש בחוץ משום דהוי כקבלת פני שכינה וכדרך שמקבל פני המלך, כל שיוצא למרפסת לברך לבנה וזהו פתוח לרה"ר סגי בהכי לקבל פני שכינה, ומצאתי בס' זכור לדוד להגר"ד פרנקל זצ"ל שהחזו"א היה מקדש במרפסת מקורה שלבד מערב, וביאר בשם הגר"י ברטלר זצ"ל, דס"ל לחזו"א, שא"צ לברך תחת כיפת השמים וסגי כשיוצא לחוץ כמו שיוצא לקבל פני שכינה. עי"ש, וא"כ נפיק אם יוצא לברך ברכת לבנה במרפסת ביתו כשפתוח לרה"ר, סגי בהכי לדין לברך בכדי דהוי כקבלת פני שכינה, וראיתי בס' לבנה בחידושה עמ' תקמ"ח, שכתב לדון אם אפשר לקדש לבנה במרפסת, וכתב שבמרפסת שלפני הכניסה לבית שפיר דמי אבל במרפסת שהיא בתוך הבית גרע טפי שהיא חלק מהבית והביא לשון הגהות מנהגים (מנהגי ר"א טירנא) אות קפ"ב בטעם דאין לקדש תחת הגג, הואיל והוא כמקבל פני שכינה צריך לצאת מרשות בני אדם, וא"כ אין היציאה למרפסת פנימית יציאה מרשות בני אדם, עי"ש, ואולם בב"ח ס' תכ"ו שם כתב דאין מקדשין הלבנה תחת הגג דאין זה דרך כבוד אלא יוצאין מתחת הגג לתוך הרחוב כמו שיוצאין לקבל פני מלך עי"ש, הרי שכתב שיוצאין לברך מתחת הגג, ודלא כהחזו"א דסגי בגג פתוח

לרה"ר, אלא יוצאין מתחת הגג, ונפק"מ בהכי אם כשיוצא לחוץ לברך אם יכול לעמוד תחת גג ובס' לבנה בחידושה עמ' תקמ"ז כתב לדקדק בדעת הרמ"א שלא כתב כלל שצריך לצאת לחוץ כדי לקדש אלא שאין מקדשין הלבנה תחת הגג, וא"כ אף כשיצא לחוץ אין לקדש תחת גג, ואולם להחזו"א הנ"ל סגי שיוצא לחוץ לברך אף שמקדש תחת גג מקורה.

אמנם י"ל עוד בדעת החזו"א, דהא כתב הב"ח או"ח ס' תכ"ו שם בהך דינא דאין מקדשין תחת הגג, דכ"ז היכא שאפשר אבל מי שחושש באיזה מיחוש שלא יוכל לצאת לחוץ, א"נ כששרוין בין הגויים יוכל לקדש בביתו דרך החלון, ובמטה משה ס' תקל"ז כתב ואני ראיתי מורי הרב זצ"ל, שהיה יושב בחבורה שמח וטוב לב, והגיע שעת קידוש לבנה, ולא היה רוצה לצאת לחוץ וציווה לפתוח החלון נגד הלבנה ובירך ברכת הלבנה וקידשה עי"ש, הרי דאם יש לו איזה מיחוש שאין יכול לצאת יכול לברך ברכת לבנה אף מהחלון, וא"כ י"ל דהחזו"א היה קשה לו לצאת לרחוב לברך תחת כיפת השמים, שפיר בירך תחת המרפסת כשפתוח לרה"ר, ואף יכול לברך דרך החלון, ומצאתי בס' אורחות רבינו ח"ה עמ' ק"ה בשם מרן הגר"ח קניבסקי שלא תמיד קידש החזו"א במרפסת מקורה אלא רק כשהיה קשו לו מחמת חולשתו או מחמת הקור עי"ש, ועפ"ז י"ל בנידון דידן בזמן מגיפת הקורונה ובהוראת הרבנים יש להתפלל בבית ע"י המרפסות שפיר יכול לברך ברכת הלבנה ע"י חלון המרפסת כשרואה הלבנה, וכמש"כ הב"ח דמי שחושש מאיזה מיחוש מברך בביתו דרך החלון, ושוב ראיתי מה שכתב בנידון זה בספר שער יוסף [נגיף הקורונה] עמוד 107 עי"ש, והגר"ר שמאי גרוס בעל שבט הקהתי כתב לי דאפשר לברך ברכת לבנה במרפסת מקורה בזמן הקורונה. ואולם יל"ד אם יוצא לשאר צרכיו בחוץ ה"ה שילך לברך יחידי בחוץ תחת כיפת השמים, ואם אין יוצא מביתו שפיר יברך במרפסת, ואף דכתב הרמ"א ואין מקדשין הלבנה תחת הגג, מלשון ואין אי"ז לעיכובא, וכמש"כ בס' לבנה בחידושה עמ' תקמ"ח, מלשון השו"ע ס' תכ"ו שם, ואין מקדשין הלבנה אלא במוצ"ש, ואי"ז לעיכובא, וה"ה בהך דינא דאין מקדשין תחת הגג אי"ז לעיכובא אלא לכתחילה, ועי' בשו"ת רבבות אפרים ח"ו ס' כ"ד בענין קידוש לבנה באוירון ביום אחרון שיברך שם, ובס' ענפי משה ר"ח ס' מ"ז ובשו"ת חמדת יוסף ח"ו ס' ס"ה אות כ"ד ובס' המכונית והלכותיה ס"ד ס"ט, עי"ש, ובס' לבנה בחידושה עמ' תק"נ כתב לדון במי שאין יכול לקדש אלא תחת הגג, ולמחר יוכל לקדש בחוץ אם ימתיר מלברך למחר עי"ש.

וראיתי בשו"ת חיי הלוי ח"ג ס' ל"ח אות ה' שכתב להסתפק אם יכולין לקדש הלבנה לכתחילה על המרפסת, או על מדריגות הפתוחים לרה"ר, אבל יש להם גג והביא להמג"א הנ"ל, והמהרי"ל בטעמא דאין לקדש תחת גג, שלא יאהיל עליו שום טומאה, והב"ח כתב הטעם כמו שיוצאין לקראת המלך ה"ה לברכת הלבנה, וא"כ לטעם

המהרי"ל ה"ה במרפסת ועל המדרגות יש חשש אוהל טומאה, ולטעם הב"ח הגם די"ל שיותר דרך כבוד לצאת לרחוב ממש, מ"מ תלוי לפני הענין כשיש עולם רב היוצאין מבית המדרש וכמה אנשים עומדים על המדרגות, הרי גם בזה יש הכבוד כמו שיוצאין לקראת המלך, וכתב החיי הלוי, דלכתחילה יש לילך על הרחוב ממש במקום שאין שם גג עי"ש, ובשו"ת חיי הלוי ח"י סו"ס ס"א כתב ע"ז, דאי"ז אלא זהירות לכתחילה אבל באמת א"צ לדקדק בזה עי"ש ובס' פי כהן ברכות ח"ד פי"ג אות ו', כתב לענין לקדש בביתו במקום שהוא מגולה תחת כיפת השמים כמרפסת, לטעם שלא יאהיל עליו טומאה שפיר יכול לקדש שם, ולטעם שיוצאין כמו שיוצא למלך א"כ עיקר הקפידא הוא לצאת מביתו לרחוב והוי כמקבל פני שכינה צריך לצאת מרשות בני אדם וכמש"כ הב"ח הנ"ל, א"כ אין לקדש בביתו במרפסת ובעי לצאת לרחוב ממש.

והלום ראיתי בס' ליקוטי סופר ח"א עמ' ל"א, דכתב בטעם דכתב הרמ"א דאין מקדשין תחת הגג, דכתב הרמ"א או"ח ס' תכ"ו ס"ד, שעושין שמחות וריקודין בקידוש החודש, דוגמת שמחת נישואין, ואולי זהו הטעם שאין מקדשין הלבנה תחת הגג דכתב הרמ"א אעה"ז ס' ס"א, לעשות החופה תחת השמים, וא"כ דקידוש לבנה היא דוגמת נישואין אף דל"ש הטעם כמו בנישואין אעפ"כ אין מקדשין הלבנה תחת הגג עי"ש, והנה בס' שערי ציון ח"ב עמ' קצ"ח נשאל מרן הגר"ח קניבסקי בטעם שהשמיט בספרו שונה הלכות ס' תכ"ו להך דין הרמ"א, שעושין שמחות וריקודין בברכת לבנה כמו בשמחת נישואין, והשיב ע"ז, אינו דין עי"ש, וכמו"כ יל"ד דלבני ספרד העושים חופה תחת הגג עי' בפתחי תשובה אעה"ז ס' ס"ב סק"א, ומש"כ בס' מעדני סופר ח"א ס' ק"ע. ח"ג סימן קס"ט. א"כ שפיר יהא שרי לקדש הלבנה תחת הגג לכתחילה כמו שעושין חופה תחת הגג, וע"כ דלא תליא זב"ז. ובס' ענפי משה לידידי הג"ר משה חליוה ר"ח ס' מ"ו כתב טעמא דאין מקדשין הלבנה תחת הגג עפמ"ש"כ הפוסקים דאין מקדשין הלבנה בליל שבת, כיון שקידוש לבנה כקבלת פני שכינה משוינן ליה כיוצא לתחום דיש תחומין למעלה, ועפ"ז י"ל דס"ל דהקבלת פני שכינה הוי ממטה למעלה ולא בהילוך ישר, ומעתה אם נימא דמשוינן ליה כעולה ממטה למעלה, כשמברך תחת הגג אינו דרך הקבלת פני שכינה דנפגש בתקרה עי"ש, וע"ע בשו"ת רבבות ויובלות ח"ג עמ' כ"ד.

ברכת לבנה תחת ענפי אילנות - ב' ובתשו' ישכיל עבדי ח"ח או"ח ס' ל"ח אות ג', נשאל אם שרי לברך ברכת לבנה תחת ענפי אילנות, די"ל דתליא בהנך תרי טעמי דאין לקדש תחת הגג, דלטעם שלא יאהיל עליו טומאה א"כ ה"ה אין לברך תחת ענפי אילן, ולטעם דיש לברך בחוץ כמו שיוצא לקראת המלך, כל שיצא לחוץ לברך שרי אף תחת אנפי אילן, ומסיק הישכיל עבדי, כיון שרוב האחרונים תפסו לעיקר לטעמא דאין לקדש תחת גג, משום דאי"ז דרך כבוד לברך תחת גג, וכמו שיוצאים

לקבלת פני מלכים, שפיר יכול לברך תחת ענפי אילן, ובצירוף ספיקות בדין העברת טומאה תחת האילן עי"ש, וגם בס' פי כהן ברכות ח"ד פי"ג או"ד כתב נפק"מ בתרי טעמי דאין לקדש תחת הגג, אם מותר לקדש ברחוב תחת האילן, דלטעם שיוצאין תחת הגג לרחוב כדרך שיוצאין לקראת המלך, א"כ עיקר הקפידא שיצא לרחוב אבל אין קפידא שלא יאהיל עליו, ושפיר יכול לברך תחת ענפי אילן בחוץ, אבל לטעם שלא יאהיל עליו שום טומאה יש לזהר תחת האילן, וכתב דהמשנ"ב שם ס"ק כ"א הביא רק לטעמא דאין מקדשין תחת גג דאי"ז דרך כבוד, א"כ שפיר א"צ לזהר מלקדש תחת אילן עי"ש, ואולם בבן איש חי ש"ש פר' ויקרא ס' כ"ד נראה שנקט לעיקר טעמא משום טומאה שכתב דטוב לעמוד על מקום שחלול מתחתיו אם אפשר לו בכך עי"ש, ועפ"ז יש להקפיד לא לברך תחת ענפי אילן.

ובמועדי הגר"ח ח"ב תשו' ל"ה, שאלתי למרן אם אפשר לברך ברכת לבנה תחת ענפי אילן, וכתב כן, ולהנ"ל י"ל כיון דהמשנ"ב העתיק עיקר טעמא שלא לברך תחת הגג דאי"ז דרך כבוד, וכמו שיוצא לקראת המלך, כל שיצא לחוץ לברך שפיר יכול לברך תחת ענפי אילן, ובשו"ת חיי הלוי ח"ו ס' צ"ב או"ב, כתב ג"כ לתלות אם לברך תחת ענפי אילנות בהנך תרי טעמי שלא לברך תחת הגג, אם משום טומאה או כבוד שכינה וכתב דלכתחילה יש לזהר בזה, ואולם בשו"ת חיי הלוי ח"י ס' ס"א אות ח' שא"צ לדקדק בזה עי"ש, ובשו"ת חמדת יוסף להגר"י פלבני זצ"ל ח"ו ס' ס"ה אות כ"ב, ג"כ תלה ברכת לבנה תחת ענפי אילנות בהנך תרי טעמי, וכן בס' חדוות המועדים ברכת לבנה עמ' נ"ט עי"ש, ובס' קידוש לבנה פ"ה ס"ב להקל בזה עי"ש ובס' ברכת איש ס"ד ס' ל"ז יעו"ש, ובס' לבנה בחידושה עמ' תקמ"ו כתב לדקדק בדברי הרמ"א, שלא כתב שצריך לצאת לחוץ לקדש, אלא כתב ואין מקדשין הלבנה תחת גג, ומשמע דאפי' בחוץ אין לקדש במקום מקורה עי"ש, ועי' מה שהשיב מרן הגר"ח קניבסקי בקובץ אליבא דהלכתא גיליון פ"א עמ' קל"ג עי"ש.

ובמועדי הגר"ח ח"ב תשו' כ"ה, שאלתי למרן אם אפשר לברך ברכת לבנה תחת מטריה, והשיב ע"ז אפשר, וכ"כ בס' אשי ישראל פ"מ ס"ז ס"ק ט"ז דשרי לברך תחת מטריה כמו תחת ענפי אילן עי"ש, ובס' ברכת איש פ"ד ס' ל"ח ובס' החודש והלבנה פכ"כ ס"ב, ולכאו' לטעם שלא יאהיל עליו שום טומאה ה"ה אין לקדש תחת מטריה ולהבין איש חי הנ"ל דנקט עיקר טעמא משום טומאה שפיר אין לברך תחת מטריה, ואולם להמשנ"ב דהעתיק רק טעם דאין לקדש תחת גג דאי"ז כבוד וכמו שיוצא לקראת המלך, י"ל כל שיוצא לחוץ להקביל פני שכינה שפיר יכול לברך אף תחת מטריה, ובס' לבנה בחידושה עמ' תקמ"ג הוסיף דלהבא"ח הנ"ל יש להקפיד שלא לקדש תחת מזגן או עמוד חשמל עי"ש, ובשו"ת הלכתא מאורייתא ח"א ס' ט"ו אות ו' דאם יורד גשמים יברך בחוץ עם מטריה לטעמא דקבלת פני שכינה עי"ש.

הרב ברוך כפיר דדון שליט"א מסיכה הפוכה האם קשה לשכחה, מי שלוש מסיכה האם נפסל לעדות

בעזה"י שלהי סיון המוכתר בכתר תורה התש"פ

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא. הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א,
מעיה"ת רחובות ת"ו. רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, מסיכה הנלבשת על הפנים למטרת בריאות, ולשם הגנה
מן הנגיף ב"מ, האם יש להקפיד שלא ללבשה הפוך משום חשש בגד הפוך, הקשה
לשכחה.

הנה יש להזהר שלא ללבוש מלבושיו כשהם הפוכים, וכמבואר בש"ע (סימן ב' סעיף
ג'), והוא הדין לשאר בגדים (ראה כה"ת שם סק"ד ומ"ב שם). ודבר זה אף גורם
לשכחה (אשל אברהם שם, ומת"ש"ם בדעת תורה סימן ב' סעיף ג'), ואולם בגד
שניתן ללבשו פעם כך ופעם כך, אין צריך להפכו, ויכול ללבשו בכל צד שירצה
(אשל אברהם שם, ודעת תורה שם), ובפרט אם אין ניכרות התפירות (מאסף לכל
המחנות סק"א). וכל זה דווקא בבגדים, אך שאר כלים כגון תיק וכדומה, לא שייך
בזה כל עיקר (ראה שדה יצחק הוריות יג:).

ולפי זה במסיכה הנ"ל אין צריך להקפיד אם לובשה הפוכה, שהרי ניתן להפכה מצד
לצד לבלי היכר, וכן אין רואים תפירות וכדומה. ועוד יש לומר דלא הוי כל כך
כבגד ואולי דינו ככלי, שהרי כל מטרתה למנוע הדבקות חלילה, ולובשים אותה
ומיד פושטים. ובפרט במסיכות שיש טס מתכת, יש שמפריע להם המתכת על גבי
האף, ומשום כך לובשים את המסיכה כאשר הטס לכיוון הסנטר, וניתן ללבשו באופן
שכזה. ואך המקפיד גם בזה ללבוש המסיכות ללא היפוך הפוך בה והפוך בה, תבא
עליו ברכת טוב, וה' לא ימנע טוב להולכים בתמים, ויצילנו ממחלות ומומים, וישפיע
עלינו שפע ברכה כחול ימים, אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

בעזה"י תמוז יה"ל התש"פ

כבוד מעלת החכם המופלא, וכבוד ה' מלא, הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א,
מעיה"ת רחובות ת"ו רוב שלום טובה וברכה,

נשאל נשאלתי ע"י כת"ר, אודות רב עורך חופה אשר "פסל" עד חופה בשל חוסר זהירותו לחבוש מסיכה בימים אלו, מחמת הדבקות מהנגיף ב"מ, וחיפש עד אחר במקומו, ושאל אם נכון עשה.

הנלענ"ד שלא נכון עשה אותו רב, והיה לו להתרות בו באותו עד בצנעה ובדרכי נועם ולבקש ממנו לחבוש מסיכה, ולא מיד לפסלו ולחפש אחר תחתיו. כי גם מי שאינו מקפיד בחבישת מסיכה אין לפסלו לעדות, ואע"פ שלא מקפיד על שמירת בריאותו, אין נפסל בשל כך לעדות, דאל"כ לא מצאת עד אחד כשר לתרופה, שהרי יש חולי סכרת ב"מ החוטאים באכילת סוכריות ומיני מתיקה, ויש בני אדם בעלי בשר ושמנים המפריזים באכילה, ויש שאינם מקפידים על שעות שינה, או על פעילות גופנית תקינה, ולא מצאנו ידנו ורגלינו בשמירה על הבריאות ושומר פתאים ה'.

ומה עוד שאף הרופאים והחוקרים חלוקים בדעתם ביעילות המסיכה ובשמירתה מהדבקות, ויש הסוברים שהמסיכה מונעת חמצן ונשימה כראוי ואינה יעילה. וא"כ לא מוכח שעושה איסור ממש של אי שמירת בריאותו. אלא שודאי ויש בזה תקנת רבים לשמירת הבריאות ויש להיות כפוף להוראות ואסור לזלזל בחבישת מסיכה. ומשום הוראת שעה ולמען יראו ויראו, היה רשאי אותו רב להוכיחו ולסלקו מעדות, אך אין ראוי לעשות כן באופן גורף, ובפרט שמסיכות מצויות בכל מקום ואתר ומיד יכל לתת לו מסיכה ובזה ליישב דעתו ודעת הרבים.

ומעין זה כבר מצאנו במה שדנו אחרוני דורינו לגבי אדם מעשן, האם פסול לעדות, ויש שרצו לדמות זאת לדין חובל בעצמו שחייב מלקות ופסול לעדות, וכמבואר בטש"ע חו"מ (סימן ל"ד ס"א, ובשע"ע שם ס"ב). וכתבו הפוסקים לחלק, שאין הנזק והחבלה נכרים מיד, ואין לדמות לחובל בעצמו (ראה לגר"א נבנצל בספרו מציון תצא תורה עמ' תקמ"ג, ובקובץ בית הלל חל"ט עמ' כ', ומשפט הכתובה ח"ו פרק נ"ב עמ' שכ"ג סעיף ה', ובשו"ת אבני דרך ח"ג עמ' 548). וכן כתב הראש"ל רבי יצחק יוסף שליט"א בהקדמתו לספר עט יוסף מימון, שלא ניתן להתיר ממזרים ע"פ פסילת עדות מעשן, ופוק חזי מאי עמא דבר שגדולי ישראל עורכים חופה ואין בודקים את העדים אם מעשנים, ובפרט שאין הנזק ברור בשעה זו לפנינו בעישון סגריה אחת ולא שמיע לאינשי חומרת הדבר. עכ"ד. והוא הדין בנידון דידן שאין ראוי לפסלו בשל כך לעדות.

וה' יתמיד בריאותינו, על נחלת אבותינו, אכ"ר. עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט

הגרנ"י בן שמעון שליט"א מח"ס שות מעשה נסים ושא"ס חובת לבישת מסיכה

חובת לבישת מסיכה ברחוב אנו נמצאים בתקופה שלצערינו עדיין מרחפת סכנה, ומגיפת הקורונה עדיין לא מאחורינו, וצריכים אנו להקפיד על עטיית מסיכה על הפנים, ולשמור על עצמינו מכל משמר, לבל נידבק ולבל נדביק אחרים חס ושלום, ולצערינו ישנם רבים וגם טובים שמזלזלים בזה, ומסתובבים ברחובה של עיר ללא לבישת מסיכה, ובאים בכל מיני טענות.

ולענ"ד נראה דאדם שלא לובש מסיכה בתקופה זו, עובר בחמישה איסורים 'א' איסור ונשמרתם מאד לנפשותיכם: שאינו שומר על עצמו, ומזיק לנפשו ולגופו .

ב' איסור רציחה: אפילו אדם שאינו מקפיד לשמור על עצמו, מכל מקום חייב ללבוש מסיכה שלא יזיק אחרים, כמבואר בתוס' (ב"ק כג.) "דיותר יש לו לשמו ר על עצמו שלא יזיק משלא יוזק".

ג' איסור גזל: בעלי חניות שכותבים מודעה בכניסה, שלא להיכנס בלי מסיכה, אסור להיכנס בלי מסיכה, כיון שהחנות היא שטח פרטי, והנכנס בלי מסיכה, עובר על איסור גזל. וכן בית כנסת שיש גבאים שהתמנו על פי בחירת הציבור, אם הגבאים קבעו שאסור להיכנס בלי מסיכה, הנכנס בלי מסיכה עובר על איסור גזל.

ד' איסור חילול השם: לא די שהתקשורת מסיתה נגד החרדים. כעת אדם חרדי שמסתובב ללא מסיכה, בודאי שרק מוסיף אש למדורה, ואם חילוני יראה חרדי מסתובב ללא מסיכה, זה רק יחזק את דבריהם שהם צודקים.

ה' איסור לא תסור: שהרי גדולי ישראל הורו שצריך לשמוע לכל הכללים, ולכל ההוראות. ואם אדם לא שומע לכללים, עובר באיסור לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל. ומבטל מצות עשה מן התורה, של ועשית ככל אשר יורוך, כן הורו מרן שר התורה הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א, הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א (במכתב שפורסם) הורו כי חובה ללבוש מסיכה בטרם היציאה מהבית. גם הגאון רבי דב לנדו שליט"א פסק כן [מכתב שפורסם ע"י תלמידו].

ושמעתי מהגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א שדיבר בחריפות על אותם אנשים שהולכים ללא מסכות, ואמר כי הם עוברים על לא תרצח ואינם מצטרפים למניין. "זה לא דבר פשוט, אנשים מתים מהמגיפה, ואלו מטיילים להם בחוץ בלי מסיכה" אמר הרב. זה דבר חמור מאוד, כמו כן שמעתי מהגאון רבי מרדכי מלכא שליט"א רב העיר אלעד, שאמר כי תיקן תקנה בעיר אלעד שלא לעלות לתורה

אדם שמסתובב ללא מסיכה, וזאת על מנת להרתיע את הציבור, ללמדך עד היכן הדברים מגיעים, וכמה צריכים אנו להתחזק בזה.

לדון לכף זכות

ישנם אנשים רבים שהולכים עם מסיכה ברחוב, אך עוטים מסיכה רק על הפה. ואדם שהולך ברחוב ורואה אנשים אלו, יכול לחשוב ולהרהר שלא שומרים על כללי משרד הבריאות. אך צריך לדון לכף זכות את אותם בני אדם, שעושים כן כי קשה להם לנשום, ולכן עוטים מסיכה רק על הפה.

במקום שאין עירוב כאשר מניח רק על הסנטר

ידוע שכבר הורו הפוסקים כי מותר לצאת עם מסיכה במקום שאין עירוב. אך יש לעיין מה הדין במה שרואים אנו הרבה אנשים שכאשר עוטים מסיכה מאד קשה להם לנשום, ולכן עוטים את המסיכה רק על הפה, ונראה שמותר לצאת בשבת עם מסיכה גם באופן שעוטה את המסיכה רק על הפה.

והדבר מותר משתי סיבות: א' לשיטת רש"י והמאירי, גם דבר שאדם לובש במטרה שלא יזיק בלבד נחשב מלבוש. ב' אדם שלובש מסיכה רק על הפה, יתכן וסובל הוא מקשיי נשימה, ולכן לובש רק על הפה, ומה שמניח על הפה, הוא כדי שלא ידבק ע"י הפה.

אמנם פשוט הוא שאם מניח את המסיכה "מתחת לסנטר" אסור לצאת במקום שאין עירוב, כיון שמסיכה שמונחת מתחת לסנטר אינה מגינה על האדם, ואינה "מלבוש". חולה קורונה, שהבריא מהמחלה, הרופאים מסופקים האם יכול להידבק שוב בנגיף או שגופו מחוסן, ואינו יכול להידבק. ונראה דכיון שיש צד שיכול להידבק שוב, מותר לצאת עם מסיכה בשבת.

הבה"ח רבי חיים מליין שליט"א מח"ס שלמי חיים ושא"ס אדם שחושש לעלות לתורה האם יכול לסרב, מסכה בברכת כהנים.

אדם שחושש לעלות לתורה מחמת הקורונה האם יכול לסרב

הנה כעת נתעוררה שאלה באדם שקראוהו לעלות לתורה, וחושש להתקרב לס"ת ולבעל קורא ולגבאי, משום שחושש שידבק במגפת הקורונה, מי יכול לסרב או לא. והנה במשנ"ב (סי' תכח סקי"ז) מצאנו לגבי אדם שהעלוהו לתורה לתוכחות, דמהרי"ל הקפיד בעלמא שלא לעלות, אך כתב המ"ב דמ"מ אם קראוהו - יעלה לתורה, ושומר מצוה לא ידע דבר רע.

ולפי"ז אמר לי הגאון הגדול רבי יוסף ליברמן שליט"א, דהכ"נ בזה, אם בעצם הכל כפי ההוראות ואיב"ז סכנה, ורק שהוא חושש בעלמא - בזה לא יחשוש דשומר מצוה לא ידע דבר רע. אבל בגוונא שיש סכנה בעצם, בזה אינו מחוייב לעלות דכל שיש סכנה פשיטא דאינו מחוייב.

ושאלתי קמיה הגר"י שליט"א, דלכא' המ"ב סותר משנתו, דבסימן קמא (סקי"ח) כתב גבי שני אחים בזה אחר זה, דיש חשש עין הרע, שגם אם קראוהו לתורה לא יעלה, ומאי שנא דגבי קראוהו לקללות יעלה ושומר מצוה לא ידע רע. והשיבני, דכל שיש סכנה מוחשית לפנינו - וכמו עין הרע (דבכל מקום דיינינן ליה כסכנה ונזק ממשי) - או חשש הדבקות בקורונה - בזה לא חייב לעלות, אבל בקללות שהוא חשש סגולי ולא ממשי - וגם שזה חשש מהתורה (פסוקי התורה) - וא"כ התורה עצמה מבטיחה ואומרת "שומר מצוה לא ידע דבר רע", ודו"ק [וע"ע בגליון מדברי תורתו של הגרמ"ב זילברברג שליט"א (שיעורי ליל שבת, גליון 186, פר' שלח תש"פ) שדן בארוכה בסתירה בדברי המשנ"ב הנ"ל].

ועוד שאלתי קמיה, במי שמכבדים אותו לגלול הספר תורה, האם כשמסרב בזה יש ג"כ חששא דמסרב לעלות לתורה (דברכות נה, א שמקצרין ימיו וכו'). ובאמת בשו"ת שערי שיח (עמ' צד, תשובה קסט) השיב ע"ז מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א "אין ראוי".

והגר"י ליברמן שליט"א השיבני דבעלמא יש לחשוש שלא לסרב, רק היכא שמסרב שיש לו סיבה (כגון שחושש שידבק) מותר לסרב. וכן אמר לי הגאון רבי יעקב מאיר שטרן שליט"א דבעלמא אין ראוי לסרב לגלילה דסו"ס איכא בזיון וגנאי לס"ת שלא רוצה להתקרב אליו, ורק בזה"ז שחושש ממגפת הקורונה - ומינכרא מילתא שיש לו סיבה וטעם, יכול לסרב.

לבישת מסיכה בברכת כהנים

הנה העירו במה שלובשים המסכות גם בברכת כהנים, מדברי המור וקציעה (סי' קכח) שכתב לפקפק על מנהג שלשול הטלית שמשלשלין הכהנים על פניהם בזמן ברכת כהנים, חושש בזה לקלקול הברכה כשאין הארת פנים בפנים גלויות, יעוי"ש באריכות לשונו. וע"ע בסידור עמודי שמים להיעב"ץ (הל' נשיאת כפים, אות יז) שכתב "והסכמתי בחיבורי שאין נכון לשלשל הטלית על הפנים, לא הכהנים המברכים ולא ישראל המתברכים, אלא צריך דווקא פנים כנגד פנים שניהם מגולים וכו'".

ולפי"ז יל"ד דאולי יורידו הכהנים המסכות מעל פניהם בעת ברכת כהנים, שיהיו פניהם גלויות. אכן לגבי הכהנים, הרי למעשה המנהג שהם עצמם מכסים פניהם בטלית, כך שבלא"ה לא קיי"ל כהמו"ק והיעב"ץ לגבי הכהנים, ומה לי אם ילבש ג"כ מסיכה.

אך הנה לגבי הישראלים המתברכים, דבזה הרי מבואר ג"כ במו"ק וביעב"ץ שיש ענין שיהיו פניהם מגולות, וא"כ אולי הישראלים המתברכים צריכין להיות בגילוי פנים, י"ל נמי דלהלכה למעשה - פסק במשנה ברורה (סי' קכח ס"ק צב) בשם הדרכי משה שהעם נוהגין לכסות את הפנים בטלית כהנים, וכ"כ שם בהמשך (ס"ק קטו) שבאיזה מקומות הקהל מכסין פניהם, והט"ז כתב שהמנהג לכל המקומות שהקהל מכסה פניו. וכן נוהגין הרבה מגדולי ישראל, לכסות פניהם בטלית, וגם לכסות בניהם ונכדיהם בטלית, - כן הייתה הנהגת מרן הקה"י זצ"ל (ראה בספר "אלא ד' אמות של הלכה פרק יא סעי' יב), ויבדלחט"א מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א. א"כ דברי המו"ק והיעב"ץ לא נפסקו להלכה (לגבי כיסוי פני המתברכים).

ויתכן עוד שגם להמו"ק, הענין הוא בכך שיהיה פנים כנגד פנים, הוא שגם הכהן לא יכסה פניו וגם הציבור, אבל אם הכהן בלאו הכי מכסה פניו (בטלית) - כמו המנהג דלא כהמו"ק, אז מה הענין שהציבור לא יכסה, הרי צריך גילוי פנים אל פנים, ואולי לכן ליכא למיחש. וגם עוד יש מקום לומר, דבמסכות דרוב פניו מגולין, ורק מקצת פנים, אולי בזה אין חסרון כ"כ גם לדעת המור וקציעה. ולא באתי אלא לעורר.

[ושוב כתב לי ידידי הג"ר אליהו חיים לרנר שליט"א (בעמח"ס הדרת קודש) שכן שמע מהגאון רבי ישראל מרמרוש שליט"א, אב"ד שיכון ג' ב"ב, ככל הסברות אשר כתבנו בס"ד].

קונטרס

"ועל שפם יעטה"

פסקים ותשובות בדיני מסיכה

קובץ באר התורה מס' 50

פתח דבר

הנה מקור הדין לשים מסיכה כבר ידוע ונתפרסם שמקורו בביה"ל, וכך היה מעשה עם מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א סיפר נכדו אהובו של מרן רה"י זי"ע, ויבדלחט"א מרן שר התורה שליט"א, הרה"ג ר' גדליה הוניסברג שליט"א: כשהגיעו למרן שליט"א עם מסכות על הפנים, שאל מרן: "למה לובשים את המסכה"? אמר לו אחד: "בגלל המגפה". שאל מרן: "ומי אמר שלובשים מסכה כשיש מגפה"? השיבו לו: "משרד הבריאות..."

אמר מרן: כבר ידענו זאת מזמן... יש מקור אחר - המשנ"ב בבה"ל בסי' תקנ"ד סעיף ז' כותב על מגפת החולירע, שבמקום שאין המגפה בזעם, אם בכל זאת אדם רוצה לצום (בתשעה באב), יש ליועצו ולהזהירו שלא יצא מפתח ביתו כל היום, ולהכריחו כשייצא ישא סביב חוטמו ופיו חתיכה קאמפע"ר וכו' - ממש מה שאנחנו עושים היום 'מסיכה'... והנה כבר מפורש הדבר בביאור הלכה. והוסיף מרן שר התורה שליט"א, שאם יקחו את הגמרא ליד, לא יצטרכו את המסיכה על הפנים, וכמו שכבר אמר וחוזר ואומר. ע"כ המעשה, ומבואר דאין כל חדש תחת השמש והכל כבר יש לו מקורות בהלכה.

והנה בחובת לבישת מסיכה כאשר הורו גדולי הרופאים ואין להקל בזה לכל אדם, וכבר שמעתי לעורר שאמ כ"ק האדמו"ר מצאנז שליט"א שיש לכל אחד חובה ללבוש מסיכה ואין לטעון שאי"ז לפי כבודו, ועיקרי הדברים אמורים כלפי כל מיני רבנים ואדמו"רים שאי"ז לפי כבודם ללבוש מסיכה, וכפי שרואים בתמונות שמתפרסמות בעולם החרדי וכל כה"ג, ורואים רבנים צדיקים שהתריעו בעד החובה ללבוש מסיכה והם בעצמם לא לובשים, ואי"ז דעת תורה, אלא כפי שהורו גדולי התורה כך נעשה, וכפי שכתב מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א ר"י סלבודקא במכתבו (אור ל"א תמוז) וז"ל: אי חבישת מסיכה כפי הוראות הרופאים היא עוולה גדולה ועבירה חמורה וכל אי ציות להוראות הרופאים בכל ענין הקורונה הוא בכלל זה, ואין שום תירוץ או טדצקי או משהו אחר משמועות שואב המהלכות בין מהוראות ופסקים מכל צד שהוא שלא לציית חלילה וחלילה להוראות הרופאים רק לקיימם במילואם בלי שום שינוי, עוד כתב והנזהר והמזהיר אחרים בזה רבה זכותו ואשרי חלקו עכ"ל, והיינו כי יש חובה לכל אחד ללבוש מסיכה ומי שלא יש להוכיחו.²

². וכך כתב במכתב מיוחד הגאון רבי יו"ט זינגר שליט"א בענין חומר לבישת מסיכה, לבני קהילתו שישנם מהם שלא שומרים על ההוראות וז"ל: המצב בא"י מחמיר, ור"ל הרבה אנשים נדבקים, והתוצאות הן ביטול תורה, ביטול תפלה בציבור איבוד פרנסה של הנשים המוסרות את נפשן כדי שבעליהן יוכלו ללמוד, והרבה הרבה עגמת נפש לכל בני המשפחה הצריכים להישאר בבידוד, מי

ומרן הגר"ש בעדני שליט"א שנשא דברים באסיפת רבנים בבני ברק אמר כך, שבא אליו הורה ואמר כי בישיבה של בנו הורו שאפשר לשבת בשיעור ללא מסיכה אמרתי לו באופן ברור אתה חייב להוציא את בנך מהישיבה זה זלזול בדיני נפשות ואין היתר בזה, שמעתי על יהודי ירא שמים שנוטל סנדקאות אך ללא מסיכה מי יכול להתיר דבר כזה, מי יכול להקל בדיני נפשות, הלא דאורייתא הוא והוא אינו חושש וכו' והאריך עוד בכל מי שמזלזל בהנחיות, וע"כ יש לעורר ולהזהר בזה.

ומרן הגאב"ד רבי אשר וייס שליט"א אמר בזה השבוע "אני יודע על רבים שעושים היתר לעצמם לזלזל בהנחיות הזהירות, כי רובם של החולים עוברים את זה בקלות זה לא רלוונטי מה שחשוב, זה לא מספר האנשים שעוברים את זה בקלות; מה שקובע, זה מספר האנשים שלא עלינו נמצאים בסכנה, בעיקר חולים וזקנים. כל אחד צריך לבדוק בתוך המשפחה שלו על מי הוא מוכן לוותר, על הסבא ועל הסבתא, על השכן המבוגר או על הקשיש מבית הכנסת אלו האנשים שנמצאים בסכנה", עכ"ד.

והגר"מ מאזוז שליט"א אמר בענין זה וכפי שהובא בגליון בית נאמן (מס' 217 אות יח) שעל גבאי בית הכנסת להקפיד מאוד שהמתפללים יהיו רק עם מסיכה ואדם שיבוא בלא מסיכה יאמרו לו צא החוצה ואמר בזה רמז כדלהלן כתוב בתורה ושננתם לבניך ודברת בם ב"ם ר"ת בלי מסיכה בשבת בביתך אל תבוא לבית הכנסת בביתך תהיה בלי מסיכה בבית הכנסת תהיה רק עם מסכה עכ"ד,³ וכבר נתפרסם

שנדבק משום שלא לבש מסכה (ובידי שמות של הרבה מתושבי עירנו - שהקב"ה ישלח להם רפו"ש במהרה), או לחילופין מי שגרם להדביק אחרים ברשלנות שלא לבש מסכה, גם אם בשעתו לא ידע שהוא חולה, ידע שעל כל דקה של ביטול תורה שהוא גרם, על כל איש"ר וקדושה שגרם שלא יוכלו לומר, יתבעו אותו בשמים אחרי מאה ועשרים שנה ומאחר ואני רואה זלזול בדבר ע"י כמה יחידים, וכמה מתפללים התחננו לפני שאדאג שהמקום הקדוש הזה לא יסגר הרשויות פרסמו שכל מקום שמוצאים מספר אנשים בלי מסכה, יסגרו אותו, לכן אבקש שבלי יוצא מן הכלל, לא להכנס לבית מדרשנו בלי מסכה, ומי שמרגיש שהמסכה מפריעה לו, שילך ללמוד ולהתפלל מקום אחר, אבל אל תזיקו לנו. ידוע לי היטב, שיש שטוענים שאין שום הוכחה שלבישת המסכה מצילה כלל, אבל בשו"ע נפסק שבהל' פקוח נפש בשבת מחללים שבת לפי דעת רוב הרופאים, ובהל' יוהכ"פ נפסק בשו"ע שחולה חייב לאכול ע"פ דעת רוב הרופאים, ולפ"ז גם בהל' פיקוח נפש המשתולל בכל קצוי תבל, פוסקים ע"פ הלכה כדעת רוב הרופאים המחייבים ללבוש מסכה.

³ . הנה בגליון מים חיים (מס' 400) כתב הגאון רבי יהודה אריה דינר שליט"א דהנה בתורה יש 845,5 פסוקים, הפסוק ה-983,5 שזה כמו השנה ה' אלפים תש"פ הוא בפרשת האזינו (דברים ל"ב, כ"ח) "כִּי גֹי אֲבֹד יַעֲזוֹת הָמָּה וְאִין בָּהֶם תְּבוּנָה", וזה ממש המצב שבו אנו נמצאים, כל העולם אומרים שאין להם בזה תבונה, ונקוה שזה בע"ה יביא את כולם למצב של "יכירו וידעו כל יושבי תבל כי לך תכרע כל ברך".

בשבוע שעבר פסקו של מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א שמי שאינו לובש מסיכה אינו מצטרף למנין, ועכ"פ חיובא רמיא שלא יהיה בכלל מזיק וכ"ש בבית הכנסת שהמקום סגור, [אמנם צריך לדעת אם לא שהיה חולה שאז ע"פ החוק לעת עתה פטור ממסיכה מ"מ יש להחמיר בזה מדינא משום חילול ה' ודו"ק היטב].

מסיכה פני הדור כפני הכלב - הנה בקובץ באר התורה מס' 38 כתב שע"י המסיכות הוא פני הדור כפני הכלב, והנה בגליון עינינו הביא שרש"י על הגמ' בסנהדרין דף צז ע"א הביא פני הדור כפני הכלב, מביא ב' ביאורים כפני הכלב דדמין ממש לכלב מפני רבו, לישנא אחרינא כפני הכלב הם לכאורה תמוהים ולא מובנת כוונתו וכי אנשים יהיה להם פנים של כלב וא"כ יצאו כבר יד"ח בסימן הזה. ולענ"ד נראה ששני הביאורים נתקיימו בהא דפני הדור כפני הכלב, דהא דמיין לכלב שהוא מתחת המסכה, וגם הביאור השני שלא יתביישו זה מזה שא"א לראות אם השני עצב או שמח ודו"ק.

וכמו כן יש להזהר בזה שלא לצחוק על חבירו והוא אינו רואה כן, וא"כ יכול להכשל בזה משא"כ היכא שיש לו מסיכה. ומאידך יש בזה מעליותא שכך אדם יכול ללכת ברחוב ולמלמל תפילות מתחת המסיכה.

ומ"מ היות וראינו שיש בעניני מסיכה הרבה פרטי הלכות אמרנו לעת עתה לקבל כל מש"כ בזה, בספר שערי יוסף בהל' נגיף הקורונה ח"א וח"ב, ובקבצי באר התורה ועוד תשובות חדשות בענינים אלו, ומכ"ז נלמד גודל חשיבות שעל כל פרט בהלכה אפשר לכתוב ולברר בו דיניו וחוקיו אין גבול לתורה הקד'.

עוד הביאו בשם הגר"ש לוינשטין שליט"א בעל המתוק האור דהנה כתב רש"י בפרשת חוקת (במדבר, כא, ח) גבי נחש הנחושת דכתיב ביה "והיה אם נשך הנחש את איש והביט אל נחש הנחושת וחי", וכתב רש"י שם: "ואמרו רבותינו (ברכות לג, א) וכי נחש ממית או מחיה, אלא בזמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאים, ואם לאו היו נמוקים", ע"כ.

ושמעתי להמליץ על זמננו זה - שנגיף הקורונה נמצא בינותינו עדיין ל"ע, וצריכים אנו רחמי שמים מרובין. דהנה תיבת "נחש", היא ראשי תיבות של שלושת תסמיני הנגיף: נ- נשימה (קשיי נשימה), ח- חום, ש- שיעול. והנה כמו כן "נחש" הוא ר"ת של שלושת הדרכים שמצוה עלינו משום "ונשמרתם מאד לנפשותיכם" לעשותם: נ- ניקוי הידיים, ח- חבישת מסיכות, ש- שמירת מרחק בין איש לרעהו. וזהו על דרך צחות כבר שמעתי לבאר, וכי "נחש" ממית (תסמיני המחלה) או "נחש" מחיה (דרכי הרחקה) אלא בשעה שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאים, ויש להוסיף כי גמרא זו נמצאת בגמ' בברכות דף לד ע"א וביום זה התפרסה כבר מגיפת הקורונה שמסוכנת ודו"ק.

קובץ באר התורה מס' 50

וקראנו לקונטרס זה "ועל שפם יעטה" (ויקרא יג מה) וכמו שכתב האבן עזרא שם "בבגדיו, שלא יזיק בהבל פיו לאחרים", [והוא ע"פ עצת ידידינו הגר"ח מלין שליט"א] והיינו מסיכה, וגם מה שלמצורע ולבידוד יש כמה דמיונות, וכפי שכתבנו במק"א.

ונזכה במהרה בימינו לראות במשיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

יוסף אביטבול

ט"ו תמוז תש"פ

לבישת מסיכה הפוך

איתא במס' שבת דף קיד ע"א ואמר ר"י איזהו תלמיד חכם שמחזירים לו אבידה בטביעות העין זה המקפיד על חלוקן להופכו, ופירש"י המקפיד על חלוקן להופכו, לובשו כשהוא הפוך מקפיד עליו והופכו שמקפיד עליו שלא יראו התפירות המגונות ואימרי החלוק עכ"ל, והכי נפסק בטור ובשו"ע סימן ב' סעיף ג' וז"ל מרן השו"ע: ידקדק בחלוקן ללובשו כדרכו שלא יהפוך הפנימי לחוץ וביאר שם במשנ"ב סק"ד, דאפילו יראו תפירות המגונות ואמרי החלוק ויתגנה בעני הבריות ואם לא זהר והפך אם ת"ח צריך לפושטו ולחזור וללבוש כדרכו כדי שלא יהא בכלל משניאיהי ה' ח"ו ישאר כל אדם א"צ ולתפילה אפילו כל אדם וכו' ע"ש, והוא מהט"ז, יל"ע דהא שיש חילוק, מדוע השו"ע סתתם ידקדק בחלוקן הרי אמרינן וכן הוא דרך ת"ח ואולי דכך מעיקר הדין צריך, אף לכו"ע נזהרים בזה, ומשו"ה משום שנוהג כן, בע"כ דהוא ת"ח, ואז אמרינן דאפשר להחזיר לו אבידתו בטביעות העין, וראה בכה"ח (שם סק"ה) שכתב בשם העולת תמיד (סק"א) שלהא מילתא כל אדם יכול לעשות עצמו תלמיד חכם, וכן הביא מהמטה יהודה (אות ג') בשם פרי צדיק שאין חילוק בין תלמיד חכם לשאר כל אדם ע"ש עוד בכה"ח מש"כ לציין לברכ"י דלא משמע הכי ויש עוד להאריך בזה.

והנה כל הקפידא דיראו התפירות ויתגנה וא"כ יש לדון במסיכה דאם ליכא גנאי ליכא איסור וכמו שמצינו שכתב בשו"ת אלף המגן סימן ג' שהוא שבזמן הזה שהכל הולכים בבגדים עליונים המכסים על התחתונים א"צ להקפיד על הבגדים שאינם נראים אם הפוכים וא"כ ממילא ה"ה הכא אי נימא דבמסיכה או גנאי ותלוי בסוגי המסיכות.

אולם בסדר היום כתב בזה"ל: שלא יהפוך חלוקן וכו' אע"פ וכו' שהוא תחת מלבושיו אפ"ה ענין גדול הוא וראוי להקפיד עליו ובפרט אם צורבא מרבנן הוא או איש של צורה שיש בו קפידא גולה סוד' ה' ליראיו ע"כ, אלא אפשר להקל בזה מש"כ בדעת תורה ובאורחות חיים שאם בדעתו ללבוש כן בהיפוכו תמיד או שדעתו ללובשו כך ופעם כך אין קפידא ע"ש, ועוד יש לצרף בזה מש"ע בהגהת טהרת השולחן שכיום שתופרים במכונות וכמעט אין התפירות ניכרים אין כ"כ קפידא להפוך את התפירות לחוץ וא"כ כ"ש הכא במסיכות שאין בהם פילטר יכול להפוך, וכן ראיתי לכמה ת"ח שהפכו, ולכן נראה לדינא דאין להקפיד בזה.

האם המקום שתחת המסיכה חשיב כמקומות המכוסים

הנה כתב השו"ע (או"ח סימן ד' סעיף יח) "צריך ליהדר וכו' שלא ליגע בשוק ובירך ובמקומות המכוסים באדם לפי שיש שם מלמולי זיעה וכן שלא לחכך בראשו, אבל

מקומות המגולים בראשו ובפניו ומקום המגולה שבזרועותיו אין להקפיד". ומקור דבריו הם מתשובת הרשב"א (ח"ז סימן תקלה).

והנה מלשון השו"ע שכתב "מקומות המגולים שבראשו ושבפניו", דייק בכך החיים (שם ס"ק צח) שמה שהוא חוץ לכובע והוא מגולה אין להקפיד אם יגע בו, בין אם יש שם שערות בין אם לא, והטעם משום שהזיעה אינה מזקת אלא אם כן יש בה זוהמא, ובמקומות המגולים כיון ששולט שם האויר אין בזיעה ההיא שום זוהמא. והוסיף, שגם כשיש בה שיער שולט בה האויר ומשום כך לא מזיקה.

אבל המאמר מרדכי (ס"ק יא) חלק בזה וכתב שאף שמפשטות הלשון משמע שמה שהוא חוץ לכובע אין להקפיד, מ"מ אפשר לחלק ולומר שזה דוקא לאותם שהם מגולחי הראש, אבל בעל שיער אף מה שהוא חוץ לכובע אסור, שחמימות השיער גורמת שיהיה שם מלמולי זיעה. והוסיף, שלפי האמת אינו מגולה, אלא מכוסה הוא בשיער ע"כ, ומדברי הפתח הדביר נראה שהסכים בזה לדברי המאמ"ר ע"ש, וכן נראה מהיפה ללב ס"ק נ"ג ע"ש, ורק שהאריך להוכיח שכ"ז דוקא בחופף את ראשו ולא רק בנגיעה בעלמא ע"ש.

והנה בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סימן ב' אות א') כתב שמה שמכוסה ע"י כובע ולא ע"י הכיפה נידון כמקומות המכוסים ורק מה שמחוץ למקום זה חשיב כמקום גלוי שהרי אין שם ריבוי זוהמא אף אם חיכך בשערות, אם נתרבתה שם זוהמה גדולה, כגון שלא רחץ כמה ימים וריחו רע, נידון כנוגע בצואה עצמה וחייב בנטילה.

אבל דעת מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א והו"ד בספר נקיות וכבוד בתפילה, (תשובה לז) שהמחכך בכל מקום בשיער הראש צריך נטילה. ובספר הלכה ברורה (עמ' צט) כתב שמנהג העולם להקל שא"צ ליטול ידיו כשנוגע בשאר חלקי הראש, ולכן ה"ה בנ"ד נראה שיש להקל, אלא א"כ יש הצטברות זיעה כגון שלא הוריד את המסיכה הרבה זמן.

נישוק בנו בבית הכנסת ע"ג מסיכה

הנה כתב ברמ"א (או"ח סימן צ"ח סעיף א') אסור לאדם לנשק את בניו הקטנים בבית הכנסת כדי לקבוע בלבו שאין אהבה כאהבת הקב"ה, ולפי"ז כתב לדון בגליון מים חיים (מס' 402) הגרי"א דינר שליט"א שלפי טעם זה אין לנשק אפילו אם עוטים מסיכה דהרי אסור להראות אהבה אחרת חוץ מאהבת המקום.

איסור גזל בכניסה לבית הכנסת ללא מסכה

חובה גמורה להכנס לבית הכנסת עם מסיכה ומי שלא נכנס עם מסיכה עובר על גזל, וכך כבר נתלו פתקים בכמה בתי כנסיות, ולא רק גזל אלא גזל והורג אנשים אחרים, עקב המצב התחלואה הגבוהה.

ובקונטרס עיטורי מרדכי הל' מסיכה (עמ' א') ג"כ הובא שמי שנכנס לבית הכנסת ללא מסיכה עובר על איסור גזל, והביא מהא דאיתא בירושלמי (מגילה פ"ג ה"ב) ז"ל, "ג' מבית הכנסת, כבית הכנסת, וז' מבני העיר כעיר" עכ"ל, וכתב ביאור הלכה (סימן קנג, ז) ז"ל, "ודע עוד דאיתא בירושלמי דשלשה מביהכ"נ כביהכ"נ, ור"ל ביהכ"נ של יחידים כמו של בעלי אומניות וכדומה אם ביררו שלשה מאנשיהם לפקח על עסקי צבור שלהם הרי הם שקולים ככל אנשי ביהכ"נ לענין מכירה ולא בענין בהו ז' טובים כמו בממונים על צרכי עיר כולה דבענין דוקא ז' וכנ"ל [ר"ן ועוד פוסקים] וכח אלו השלשה על ביהכ"נ שלהן כמו ז' על ביהכ"נ של בני העיר" עכ"ל. וכתב שם שמבואר מדברי הירושלמי שגבאי בית הכנסת שהתמנו על ידי הציבור, הרי הם כמו ז' טובי העיר, ולפי"ז נראה שגבאים שהתמנו ע"י בחירות בסכמת הציבור, יכולים לקבוע שאסור להכנס לבית הכנסת בלי מסיכה, ואפילו שהציבור לא מנו את הגבאים בפירוש להחליט האם אסור להכנס בלי מסיכה, מ"מ ג' גבאים שהתמנו יכולים להחליט, כמבואר במשנ"ב (סימן קנג, כט) שז' טובי העיר יש להם כח להחליט כאילו עשו כן כל בני העיר, אפילו שלא העמידו אותם על דבר זה בפירוש, ולפי"ז אדם שנכנס בלי מסיכה נגד החלטת גבאי בית הכנסת עובר על איסור גזל. עכ"ד, וכן כתב שם לענין חנויות שהוא איסור גזל, ויש להוסיף דע"י זה בעל החנות יכול לקבל קנס, ולפעמים א"א לדעת בדיוק מי גרם לזה כגון שהשוטרים הגיעו לאחר שהלוקח יצא מהחנות ואפילו בכה"ג שבעל החנות סילק את אותו אדם ובנתיים הוא נעלם כבר ברחובה של עיר.

האם יש ענין ללבוש את המסיכה קודם כ"כ ימין ואח"כ שמאל

הנה ראיתי באיזה גליון שדן האם צריך להקדים בלבישת המסיכה קודם כל את צד ימין ואח"כ צד שמאל או לא, ודן בזה, והביאו בהרבה מקומות על הדיון שעורר, ורב אחד כתב על שאלה זו "זה מזכיר לי את השאלה מה צריך לגרד קודם רגל ימין או רגל שמאל".

הנה במשנ"ב (סימן ב' סק"ד) כתב לענין חליפה ילבש את הימין ואח"כ את השמאל ויכון כי הכלל נכלל בימין ומן הימין בא לשמאל, וא"כ ה"ה כאן, וא"כ כיון דמידי דלבישה הוא בימין, וכמו שלבישת מנעלים בימין, וכיון שהכא הוא חשיב מלבוש והפוסקים כתבו שהוא נפק"מ לענין שבת, [וכן דנו האם צריך מסיכה מיוחדת

לשב"ק] א"כ לכאורה יש ללבוש צד ימין קודם. אלא דמשמע מהגמ' בשבת שהוא דוקא לענין מנעלים, משמע מהמשנ"ב (שם) דה"ה לכל דבר, אולם עיין במסורת משה (ח"א עמ' ד') משמע דאין דין ימין בסגירת חליפה, וא"כ ה"ה לענין הכא, שאין שום ענין, ובדעת נוטה (תפילה ח"א עמ' נח הערה 130) הו"ד הגר"ח"ק, שאמר דבגמ' בשבת סא א' לא נזכר כן רק לגבי מנעלים אבל הסברא שכתב רש"י שזהו כבודה של ימין שאין ממהר לפושטה זה שייך גם בשאר מלבושים וע"כ למעשה צ"ע עכ"ד, והביאו שם שכן משמע בטהרת השולחן על השו"ע (סימן ב' ס"ג) ע"ש. ואמר לי הגאון רבי אלחנן פרינץ שליט"א בעל האבני דרך ט"ו חלקים דיש ללבוש את המסיכה מימין לשמאל.

עוד הסתפק בהל' לבישת המסיכה, אחי הבחור החשוב רבי אליהו פורת נ"ו מח"ס מאלפי זהב וש"א"ס וז"ל: יש לדון עוד שצריך ללבוש את המסכה ביד ימין דוקא, שהרי חבישת המסכה היא קיום מצות ונשמרת ומצות ועשית ככל אשר ירוך [ולשיטות חלק מהפוסקים קיום דין דינא דמלכותא], וכיון שכן יש לעשותו ביד ימין שהיא החשובה, וכמו דמצינו לענין לקנח בבית הכסא ביד שמאל ולא בימין מפני שהימין היא יד החשובה שבה ניתנה תורה, א"כ הכא להיפך ביד החשובה צריך לחבוש המסיכה, ותן לחכם ויחכם עוד, עכ"ד אחי נ"י, ומ"מ לענ"ד לא מצינו כן בהלכה לעשות המצוות בדוקא ביד ימין. ותן לחכם ויחכם עוד.

נישוק הציציות בזמן הקורונה

הסתפקתי בימים האחרונים כיצד יש לנשק את הציציות בברוך שאמר וכן בפרשת ויאמר בקר"ש, כשיש את המסיכה, האם יש ענין להצמיד למסיכה, או שפטורים מזה בגלל המצב. וכ"ז לשיטות דיש לנשק את הציצית, ויש לומר דגם אי נימא שיוריד את המסיכה, אפשר שהציציות קיבלו אולי רוק של קורונה, כי לא כל האנשים שמים מסיכות בעוונותינו הרבים, ולא שומרים על ההוראות, וא"כ אולי יש לחוש בזה.

ומרן הגאון רבי אשר וייס שליט"א ענה לי בזה"ל: אפשר להצמיד למסיכה עכ"ד, והגאון רבי משה שטיין שליט"א, כתב לי כך: האדמו"ר מויזניץ שליט"א הורה לחתן בר מצוה לנשק את התפילין עם המסיכה ולא להסיר אותה. עכ"ד.

והגאון הריחמ"א שליט"א מח"ס מריח ניחות כתב לי כך: לכבוד ידידי היקר החשוב והנעלה לשם ולתהלה הרה"ג יוסף אביטבול שליט"א שלום וברכה! אחדשה"ט כנאה וכיאה באהבה רבה! שמחתי לקבל את השאלה!

לגבי נישוק הציציות בברוך שאמר וכן בפרשת ציצית אביא כאן מה שכתוב בשער הכוונות ענין תפילת השחר דרוש א', וז"ל: ענין ברוך שאמר. בהגיעך אל ברוך שאמר תקום מעומד כמשי"ת וגם תאחוז בידך הימנית שני הציציות של הטלית אותם שהם כנגד פניך, עכ"ל. הרי לנו שלגבי ברוך שאמר לא כתוב לנשק את הציציות אלא רק לאחוז אותם.

ולגבי נישוק הציצית אבי כאן מה שכתב בשער הכוונות ענין כונת ק"ש דרוש ח', וז"ל: ובהגיעך אל פרשת ציצית תכף בתחילה תקח כל ארבע ציציות בידך הימנית פי' כי כבר ביארנו לעיל שבהגיעך אל מהר והבא עלינו ברכה ושלום תזקוף שני צדדי הטלית על שני כתפותך באופן שישארו שני הציציות מאחור ושני ציציות לפנים ואח"כ תקבצם יחד שרשי ארבעתם בידך השמאלית ותניחם על לבך עד עתה וכשתתחיל פ' ציצית אז תאחוז כנפי הציציות גם בידך הימנית ושרשיהם יהיו בידך השמאלית ותבט ותסתכל בהם בכל פ' ציצית ותכוין בהם הכונה הנ"ל שידעת בדרוש הציצית ע"ש:

ובהגיעך אל פסוק וראיתם אותו וזכרתם אז חכוין כוונה אחרת והיא זו כי הנה תסתכל בהם בפ' זה ב"פ פעם אחר פעם ובכל פעם תכוין בהם אל שם ק"ל שהוא בגי' עין וה"ס הרבוע של שם הויה דאלפין דמ"ה העולה ק"ל. ותכלית כוונה זו היא כי רחל נק' עולימתא שפירתא דלית לה עיינין כמבואר אצלינו בתחלת הסבא דפ' משפטים והנה התכלת שבציצית ה"ס החשך שאין בו בחינת העינים והארה המכלה את הכל והוא בחי' הדין ולכן צריך לכוין כשמסתכל בציצית כאלו יש שם תכלת שבציצית ותסתכל כשתאמר וראיתם אותו ותכוין להמשיך שם בחי' העינים העליונים והראי' שבהם ותכוין בשני פעמים ק"ל שה"ס ב' עיינין עלאין להמשיך משם בחי' הארת ראייה עליונה אל התכלת החשך הזה שה"ס עולימתא שפירתא דלית לה עיינין כנו' וזה עצמה היא הכונה שתקנו בכוס ברכת המזון באומרם ז"ל ונותן עינינו בו כמבואר במקומו וזה הטעם שאין הציצית נוהגת אלא ביום לפי שאז יש כח בידינו להמשיך אליו ראייה העליונה משא"כ בלילה שאז הדינין גוברין ואין כח בידינו להמשיך שם ראייה העליונה:

ובהגיעך אל ולא תתורו אחרי לבבכם כו'. אז תנשק הציציות בפיד ותשימם ע"ג העינים שלך. והנה צריך שיהיו ב' ידיים אווזים בציצית ע"ד הנז' עד הגיעך אל ודבריו חיים וקיימים ונאמנים ונחמדים כו' כמשי"ת ל' בע"ה. ובאומרך ועשו להם ציצית תכוין אל אותו יחוד של הציצית שביארנו לעיל בדרוש הציצית איך יש ארבע מיני יחודים רמוזים בד' אותיות של הויה ויחוד הג' הנרמז באות ו' הוא יחוד הציצית והוא לחבר ב' אותיות י"ה אל אות ו' ואח"כ לחבר אות ו' עם ה' חתאה וע"ש היטב. ובאומרך

ונתנו על ציצית תכוין בד' שמות יה"ו במלויים כסדר ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן ובד' שמות אה"י וב' שמות הראשונים יהיו במילוי יודין. והג' במילוי אלפין והד' במילוי ההין וכולם בגי' ציצית ויוסף כמבואר אצלינו לעיל בדרוש הציצית ובמלת הכנף תכוין אל שם אהיה במילוי ההין שעולה בגי' הכנף עם הכולל והד' כנפות הם ג"כ גי' ציצית מלת פתיל תכוין ג"כ אל מ"ש שם בדרוש הציצית כי חוט התכלת ה"ם המלכות והנה היא כלולה מי"ס אשר בה והם עשרה הויות כולם במילוי ההין שכולם בגי' פתי"ל ובמלת תכלת תכוין שהמלכו' מקבלת מן ז' שמות הרמוזים בשם מ"ב שהוא אהי"ה יה"ו העולים מ"ב ובו רמוזים שבעה שמות שהם ידוד וידוד בניקוד אלקים ומצפץ ויה' ואדני ואל ואלקים ומצפץ וז' שמות אלו הם בגי' תכלת. וענין ז' שמות אלו נת' עניינם בזוהר בר"מ פ' יתרו דצ"ב. גם ית"ל בדרוש קבלת שבת וע"ש עניינם. ובפסוק אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מ"מ תכוין אל הזכירה הד' מן הד' זכירות שביארנו לעיל בדרוש אהבת עולם וע"ש והנה זכירת מצרים מ"ע מן התורה ולכן תכוין בפסוק זה לקיים מצוה זו של זכירת יציאת מצרים בק"ש דשחרית ובק"ש דערבית. ענין ה' אלקיכם אמת אשר כופלה הש"ץ פ"ב כנו' בזוהר רות כבר ביארנו עניינם לעיל בדרוש ענין סדר רמ"ח תיבין שבסדר ק"ש וע"ש. עכ"ל.

הרי לנו שגם בפרשת ציצית אין צורך לנשק את הציצית אלא לאחוז אותה מלבד באומרו ולא תתורו אחרי לבבכם וכו' שכתב רבנו האר"י זיע"א "אז תנשק הציציות בפין ותשימם ע"ג העינים שלך".

ולפי כל זה נראה שהעיקר הוא התבוננת בציציות ורק היכן שצריך לנשק יוכל להוריד מעט את המסכה ולנשק את הציציות ובלהוריד את המסכה לזמן מועט ובפרט שהוא שומר מרחק נראה שאין בעיה. ואם חושש בכל זאת יוכל להניח את הציציות על המסכה לעשות פעולת נישוק לציציות וע"י זה יזכה למה שכתב רבנו האר"י זיע"א.

וטוב שאתם שואלים שאלות כאלו שיבינו ששום דבר אינו מובן מאילין וצריך לדעת להודות לה' על השגרה שאנו יכולים לנשק את הציצית ואולי שאלות מסגנון זה יביאו יותר חיבוב מצוה וידעו האנשים מה היה חסר להם עד עכשיו. בברכת התורה ולומדיה, רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא, מח"ס מריח ניחוח, עפולה.

והגרש"ב גנוט שליט"א כתב לי בזה"ל: צריך להיות ברי דעת. מרימים לרגע קט את המסכה, מנשקים את הציצית, ומשיבים את המסכה למקומה. ע"כ.

ושלחתי להרב מרדכי ציון שליט"א שישאל לגדולי הפוסקים בזה, וכתב לי שכתבו לו בזה כך: הגר"ש אבינר השיב לי: "לנשק דרך המסכה". והרב פנחס שפירא, מח"ס

שו"ת בריתי שלום, כתב לי: "למה לא"? ענית: אולי נשיקה דרך בד לאו שמה נשיקה. וכתב לי שוב: "לא נראה לי שיש צד כזה היכא שהחציצה היא לצורך הגנה, וכשם שדבר שעשוי לנוי אינו חוצץ". עכ"ד.

והרב יעקב סקוצילס שליט"א מח"ס אוהל יעקב כתב בענין זה כך והו"ד בגליון שואלין ודורשין (עמ' 124) לשאלה האם יש ענין להצמיד את הציציות למסכה, : יש ענין לקרב הציצית למסיכה כיון שעל ידי כך מראה חביבותם ונחשב כמנשק לענין זה אפילו שיש הפסק בין השפתיים לציצית. עכ"ד.

והרב צבי רוטשטיין שליט"א מו"צ בבית ההוראה הכללי כתב בזה כך: ענין נשיקה בברוך שאמר ובויאמר לא נזכר בקדמונים, במג"א (נא א) הביא רק לאחוז הציצית בברוך שאמר, וכן בשו"ע (סא כה) נזכר רק לאחוז הציצית בשעת וראיתם, וענין הנשיקה נזכר רק בדורות מאוחרים יותר (קיצור ש"ע יד ב, כה"ח כד יח) ולכאורה הפשט הוא משום חביבות כעין שמצינו בשו"ע (כח ג) לגבי תפילין, וכן שמעתי שאחד שאל את הגר"ב פינקל שליט"א איפה כתוב לנשק את הציצית, וענה אם אוחזים הציצית, איך אפשר שלא לנשקם? אך לנשק דרך המסיכה לא נראה לי סימן של חביבות. האם אתה מנשק את ילדיך דרך המסיכה עכ"ד, והנה במש"כ בסו"ד הנה באמת את ילדיו אין איסור לנשק כיון שהם מהמשפחה הגרעינית וגם הוא נמצא בבידוד או ששומר מרחק, סו"ס גם בכה"ג איכא חביבות, וכמו שנביא בהמשך לדון לענין נישוק ילדיו בבית הכנסת כשהוא עם מסיכה, ולכן גם הכא יש ענין להקריב גם אם הוא לא מוריד את המסיכה.

לבישת מסיכה בשמו"ע

הנה בספר שערי יוסף בהל' נגיף הקורונה (ח"א עמ' 40) הנה בתחילה כתבנו לשאלת הגר"ג רבינוביץ שליט"א האם מותר להתפלל עם מסיכה על הפנים, וכתבנו לו בזה בתחילה, כנ"ל תלוי אם החוק מחייב, וגם אין החוק מחייב שפיר דמי אם חושש, אבל בכל מקום אין ראוי להתפלל ובפרט שמסיכה זו לפעמים לא נוחה כ"כ ואז מפריעה לו שאולי עדיף שיתפלל בביתו ביחידות בלא מסכה ואז יתפלל בכוונה. והנה עוד לענין תפילה עם מסכה, כתב בזה ידידי הגרנ"י בן שמעון שליט"א בקונטרס הקורונה בהלכה, סימן ט וז"ל: יש לדון האם מותר לשים מסיכה על הפנים בשמונה עשרה, דאין זה דרך כבוד להתפלל כל לפני מלך מלי המלכים הקב"ה, ושמעתי מהגאון רבי אופיר מלכא שליט"א שלפי המבואר בשו"ע (סי' צא ס"ה) שכתב לא יעמוד באפונדתו ולא בראש מגולה וכו', אם דרך אנשי המקום שלא

יעמדו לפני גדולים אלא בבתי רגליים. ולפי זה היום שכולם הולכים כך ברחוב, זה לא נראה משונה כלל, ולכן מותר.

אמנם לענ"ד אין היתר לשים מסיכה בעמידה, כל שלא קיבלנו הוראה מפורשת ממשרד הבריאות לשים אותה. והיות ועדיין לא קבלנו הנחיה כזו, אין סכנה כלל ללכת בפה גלוי ללא מסיכה. ובכלל מה שטען כי כולם היום הולכים עם מסיכות, אינו נכון, שכן רוב העולם לא מסתובבים עם מסיכה על הפנים, ועכ"פ אם יבוא להתפלל עם מסיכה, הדבר יראה משונה. וכן שמעתי מהגאון רבי אברהם יוסף שליט"א שאין להתפלל עם מסיכה על הפנים, כל עוד לא קבלנו הוראה ממשרד הבריאות. עכ"ד.

והנה בזה ענה לי זקני מרן הגאון רבי אליהו פורת טהרני שליט"א שמותר כיון שזה דרך האנשים, ובהקשר למש"כ שם שאין להתפלל עם מסיכה על הפנים כל עוד לא קבלנו הוראות ממשרד הבריאות ע"כ, והנה ע"ז יש להשיג שתלוי באיזה מקרה מיירי דאם חייב ללכת לאיזה מקום ושם יש חשש אז הוא צריך ללבוש את המסיכה, וכן כל כה"ג שחושש להדבק אפילו אין הוראה ממשרד הבריאות כי אזלינן בתר דעת בני אדם וכמו שאזלינן בתר אומדן דעת החולה ודו"ק.

הנה בתחילה כתבנו שכל עוד שאין חובה בזה, א"כ אין להתפלל שמו"ע עם מסיכה, אבל אחרי דאיכא חובה בזה, איכא בהא פיקוח נפש, וכיון דאיכא בהא חשש סכנה, יש להתפלל ככה, ועוד דכיון דעתה נפגשים כן לפני מלך, א"כ ליכא בזה שום חסרון, ואדרבה עתה כך הוא רצונו של קוב"ה שנתפלל ככה, וישמע לתפלינו ויגאלנו במהרה, וידוע מה שאמר הגר"י לנדא שליט"א מרבני העיר בני ברק שעתה זה המצוה להתפלל עם מסיכה.

וכן פסק מרן הגר"י זילברשטין שליט"א והו"ד בקובץ ווי העמודים וחשוקיהם (מס' 79 סימן יז עמ' ע') בזה שלמרות שנאמר באבן עזרא עה"פ (בסוף פ' כי תשא) "והסיר משה את המסוה", שלכן הסיר משה רבינו את המסוה, כי יש ענין לדבר עם השי"ת פנים בפנים, ולפי"ז הורה לרופא מנתח להמנע מללבוש מסכה מכל סוג שהוא בשעת התפילה, דהיינו שלא בזמן המגיפה, מ"מ אם לובש את המסכה משום פיקו"נ, יש להתיר כי אי לבישת המסיכה הוא רק ענין, אבל בזמנים האלו אין מקום לענינים, והכל נדחה מפני פיקו"נ, עכ"ד.

אולם ראיתי שהגר"מ גרוס כתב בזה והו"ד בקובץ נאות מרדכי (ניסן תש"פ עמ' קח) שכמדומה שאין להתפלל שמו"ע עמו שאינו כעומד לפני מלך, וכמבואר או"ח סי' צה ס"ה, וגם המתירים להתפלל במסכה בפורים, משום שכן המנהג בפורים, אבל בהא שלא הוי הכרחי אלא חששא בעלמא, והוי משונה על אף שיש עוד החוששים

לעצמם ומניחים דבר זה על הפנים, אף דטענתם שבביהכ"נ צריך טפח לזוהר, כי אפשר שמי שנצרך בידוד ולא מקיים דבר זה בהתירא שלא להפסיד תפילה וקריאת המגילה בציבור, מ"מ זמן קצר של שמו"ע להסיר המסכה לא יכול כל להזיק, עכ"ד. אבל סו"ס יש להעיר על דבריו כי כיון שכך היא ההוראה א"כ אנו צריכים להחמיר בפיקוח נפש ואפילו בחשש קטן, כי צריך לחשוש אפילו לספק ספיקא של סכנה.

וראה עוד בגליון חוקי חיים (מס' 175) ששם כתבו, כשמתפללים לפני הקב"ה צריכים לעמוד לפניו בדרך כבוד כדרך שהיה עומד לפני אנשים חשובים באותו מקום (שו"ע סי' צ"א ס"ה), ולכן כתבנו שאסור להתפלל בפורים עם מסכה (גליון חוקי חיים 170 אות ל"א) וגם במסכה שלובשים לבריות, אע"פ שבמצב השעה כל אדם יוצא לרחוב עם מסכה ונהיה מקובל בין בני אדם, מ"מ כשפוגש אדם חשוב, המציאות הוא שאדם מסיר המסכה ומדבר עמו עם שמירה על מרחק, וכן כשיש אסיפה של אנשים חשובים, יושבים במרחק אחד מהשני אבל בלי מסכה.

לכן אין להתפלל שמונה עשרה כששובש מסכה רפואית על פניו, מאחר שעומד לפני המלך ולא היה מדבר ככה לאדם חשוב אלא היה שומר מרחק ממנו, ולכן יש להקפיד להרחיק מבני אדם אמנם כלפי הקב"ה כשמתפללים, מצוה להתקרב אליו קרבת אלקים. ולענין חזרת הש"ץ. כתבו שם: השליח ציבור יקפיד על זה להתפלל בלי מסכה, גם בתפילת לחש וגם בחזרת הש"ץ אבל שאר הציבור אינו צריך להקפיד על זה בחזרת הש"ץ עכ"ד.

ודבריהם תמוהים טובא מה הסברא בזה הרי גם עתה שנפגשים מלכים יש מסיכה כי זה הדרך והוי חשש פיקוח נפש, וכן מש"כ שהמציאות היא שהאדם מוריד את המסיכה שמדבר עם אדם חשוב מה זה המציאות מה שיש חלק בני אדם במאה שערים שלא שומרים על ההוראות, כי הרי הרוק יכול להתיז אף 14 מטר, וא"כ סו"ס יש להחמיר בזה, וגם גדולי הפוסקים וגדולי ישראל התירו לקיים את המנינים רק ששומרים על ההוראות.

וכך כתב הגרב"צ מוצפי שליט"א במכתבו: הנה במסכת פסחים נ"ז, א, איתא שהעזרה בבית מקדשינו צווחה "צא מכאן יששכר איש כפר ברקאי שמכבד את עצמו ומחלל קדשי שמים, שהיה כורך ידיו במפת משי ועובד עבודה". ופירש רש"י משום חציצה בעבודה, וכן כתבו התוספות שם. והן אמנם אזהרה שמענו שלא להתפלל בכפפות על הידים משום שאין גבהות לפני המקום, וכפי שכתבו הפוסקים והביאם הרב עיקרי הד"ט ז"ל [סימן ה, אות נ"ז] ועוד. כל זה כאשר יש בזה מנהג בזיון שאין דרך לעמוד כך לפני הגדולים. אך כאשר עושה כן להגנה על עצמו מפני

המגיפה המצוייה בעוונותינו בכל מיני מקומות ומשטחים, והרופאים מזהירים על כך, ובפרט שהדבר מפורסם היום בקרב כל הציבור, שעושה כן להגנה, אין בכך זילותא ומותר.

ואשר שאלת על ענין המסיכה שחוסמת את רסיסי הרוק מהפה והחוטם, וגם מגינה על האדם מרסיסים של אחרים, כיוון שהדבר נעשה מסיבה רפואית, ורבים וטובים נוהגים בזה, וכן מתייצבים בפני שרים ונכבדים באופן זה, אין בזה שום זלזול או בזיון חלילה. וגם דיני קנסות באו לכאן, שקונסים הרשויות את מי שאינו חובש מסיכה בכמה מאות שקלים. ומה גם שידענו כי כמה רופאים כירורגים מהלכים כך בכדי הגנה מחיידקים וכדומה, וגדולי ישראל התירו להם להתפלל כך. ובפרט במי שנמצא לפי הוראות הרופאים בקבוצות סיכון חלילה, כפי שענינו רואות השם ירחם, ואין לך דבר העומד בפני פיקוח נפש. עכ"ד.

ועוד ראיתי מש"כ בזה בקונטרס פסקי הלכות על הקורונה (פ"ד) מבעל המאור יעקב, להעיר על דברי הגר"י זילברשטין שליט"א, בזה"ל: חדא, שאין לבישת המסיכה נחשב לפיקו"נ, אטו האם מותר לחלל שבת בשביל להשיג מסיכה, לא יעלה על הדעת, ובפרט שמומחי הרפואה אומרים שכל ענין המסיכה הוא רק כדי שלא ידביק אחרים, והצורה שאפשר להדביק אחרים הוא רק ע"י רוק שנזרק ע"י הדיבור או ע"י עיטוש או שיעול, ובשמו"ע הרי מתפללים בלחש ואין לחוש כל כך שבתפילת הלחש יזרק הרוק לשני, ובפרט אם הוא מתפלל בסמוך לקיר וגם אם יצא לו רוק זה יפגע בקיר ואין בכלל לחוש שידביק אחרים, ורק יזהר שאם יצטרך להתעטש או להשתעל שיעשה זאת בתוך המרפק כמו שמומחי הרפואה אומרים, ומה גם שאם הוא מתפלל שמו"ע פחות מרבע שעה בכלל אין לו מה לחוש, שהרי מומחי הרופאים אומרים (כנראה ע"פ הסטטיסטיקה) שרק אם הוא היה קרוב לחולה במשך רבע שעה יש מה לחוש שאולי הוא נדבק וצריך להיכנס לבידוד, ופשוט שאין זה שייך כלל לפיקו"נ.

ועוד תימה גדולה על דבריו, שלא מלבד שלא התייחס בדבריו למבואר בשו"ע סי' צא איך שראוי לעמוד לפני מלך, אלא כבר אמר חמיו רבינו הגר"ש אלישיב שיש לנו מסורת איך פוסקים הלכה מהמג"א והט"ז ושאר הפוסקים, אבל אין לנו מסורת איך פוסקים הלכה מהתנ"ך ובכלל זה גם לא מהאבן עזרא, וא"כ איך רוצה לפסוק ע"פ אבן עזרא, ואולי כוונתו שהאבן עזרא מלמד אותנו איך ראוי לעמוד לפני מלך, ודו"ק, ושמעתי שגם הגר"מ שטרנבוך הורה שאין להתפלל עם המסכה משום שאין עומדים כך לפני מלך. וכן נראה לענ"ד, שלמרות שמדינא מצינו שנחלקו הפוסקים אם מותר להתפלל עם תחפושת בפורים, שהשבט הלוי (ח"י סי' יח) והגר"מ גרוס (ס' נקיות וכבוד בתפילה) מתירים משום שכן המנהג ללכת בפורים, והגר"ש

אלישיב (יבקשהו מפיהו על פורים) והגר"ש דבילצקי אוסרים, וכמו"כ ראיתי בקונ' פסקי הלכות לבין הזמנים להר"ר מאיר סנדר (מהדורת תשע"ב אות יג) שכתב בשם הגר"ע אויערבאך שבקעמפ של ישיבה מותר ללבוש את החולצה של הקעמפ אף כשהיא קצרה ולהתפלל בה כי כן הדרך שם, ומבואר א"כ מדברי הפוסקים שהיכן שהדרך להתלבש בצורה שונה מפני המקום והזמן ולעמוד כך בפני אנשים גדולים מותר גם להתפלל כך שמו"ע, ולכן התירו להתפלל עם תחפושת בפורים ולהתפלל עם חולצה של קעמפ, ואף שיש אוסרים וכנ"ל, אך לדעת המתירים פשוט שמדינא מותר גם להתפלל עם מסיכה שהרי כעת כולם לובשים מסיכה ואף עומדים כך לפני אנשים גדולים, מ"מ אין ראוי להתפלל שמו"ע עם מסיכה, ובפרט שזמן קצר של שמו"ע להסיר המסיכה לא יכול כל כך להזיק וכמו שהורה הגר"מ גרוס, אך בפסוד"ז ובברכות ק"ש שאינו עומד לפני מלך נראה שאפשר ללבוש המסיכה. עכ"ד, אולם יש להעיר ע"ד כנ"ל, עוד בדין מסיכה בפורים ע"ע מש"כ בשער יוסף פורים מהו' תשע"ט.

וז"ל הגר"מ שטרנבוך שליט"א בתשובה, "אודות שאלתו בדבר חבישת 'מסכה' בתפילת שמונה עשרה, דלדעת הרופאים יש בזה תועלת לעצור התפשטות המגיפה, [ויסוד הדבר כבר מובא בביאור הלכה סי' תקנ"ד סעי' ו', דמי שירצה להתענות במקום שאין המחלה בועם ח"ו יש ליועצו ולהזהירו שלא ילך מפתח ביתו כל היום ולהכריחו כשיצא ישא סביב לחוטמו ופיו חתיכה וכו'], ועל זה שואל לידע טעם הדבר שהוריתי שלא ללבוש בתפילת שמונה עשרה משום דלא חשיב "עומד לפני המלך". והנה לפני שאשיב על שאלה זו, ראוי להקדים ד"פיקוח נפש" על פי דיני התורה היינו דווקא כשהסכנה קרובה ומוחשית, ולא בכל מה שיש בו תועלת לצרכי פיקוח נפש נחשב כפיקוח נפש, דאל"כ הרי אין לדבר סוף, וכמו שהאריך בזה החזו"א (תשובות וכתבים סי' מ"ח) דא"כ יבואו גם להתיר לחלל שבת לצרכי פרנסה - בטענה שלולא זאת ימותו ברעב, וע"כ בוודאי דלא כל עניין שיש בכוחו למנוע סכנה הוא בגדר פיקוח נפש להתיר ולדון בו דין פיקוח נפש, עיי"ש בחזו"א.

וזכרני שבשעה שהתירו גדולי הדור זצ"ל לנתח מת משום פיקוח נפש, [והיינו כשלפנינו אדם חי הנצרך לאבר מסוים מהמת כדי להציל את חייו] פגשתי את 'פרופסור רחמילביץ' [רופאו של הגאון מטשעבין זצ"ל, שהיה רופא מומחה עולמי] וטען לי דאם אנו מתירים "ניתוחי מתים" לצורך פיקוח נפש, א"כ מדוע אנו נלחמים כל כך נגד ניתוחי מתים, והרי בכל ניתוחי מתים יש בסופו של דבר תועלת לצרכי פיקוח נפש [על ידי מחקרים שונים שלומדים מהם על החיים וכדו'] ולדבריו הציע טענה זו לפני חבריו הרופאים והם הסכימו עמו שיש תועלת בכל ניתוחי מתים לצורך פיקוח נפש. אמנם התשובה לטענתו ברורה, והוא עפ"י מה שביאר החזון איש (תשובות וכתבים סי' מ"ח) דלא כל מה שיש בו תועלת לצרכי פיקוח נפש נחשב

כפיקוח נפש להתיר ולדון בו גדר פיקוח נפש על פי התורה, והדבר מסור להכרעת חכמי התורה לפי העניין אם הסכנה לפנינו, עיי"ש בחזו"א שצריך לשקול בכל מקרה לגופו במאזני צדק. והשתא נבוא לנידון דידן, דהנה 'מסכה' זו שרגילים ללבושה, הוי בגד שאינו מכובד מצד עצמו, [שלא נעשה לכיסוי הגוף כשאר הבגדים] ואינו דרך כבוד לעמוד כן בעלמא לפני מלך, ואע"פ דבשעת המגיפה כבר הונהג בין ראשי המדינות שהולכים לפנייהם מסכה, מ"מ גם הם מסכימים דהוי בגד שאינו מכובד, רק הנהיגו לזלזל בכבודם מתחת חשש רחוק זה ד"פיקוח נפש", אבל לולא צורך זה דפיקוח נפש לא היו מתבזים ללכת כן. ומעתה, כשאנו עומדים לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, עלינו לדון רק אם נחשב עפ"י התורה בגדרי פיקוח נפש, ובזה נראה, דכיון שיכולים להרחיק האחד מחבירו ואז אין כאן חשש דפיקוח נפש ממש, [ואף שלדברי הרופאים יש תועלת בחבישת המסיכה, מ"מ נראה דתועלת זו איננה בגדר פיקוח נפש לפנינו עכ"פ כשמרחיקים האחד מחבירו] שוב הדר דינא דמעיקר הדין אסור ללבוש כיון דהוי מלבוש שאינו מכובד מצד עצמו, ואינו כעומד לפני המלך, (ומה עוד יש להוסיף, דבפרט כשמורידים המסכה עבור צרכים שונים, כמו בימי השרב והחום וכדומה, דאז בוודאי מוטל עלינו להוריד המסיכה מפני כבודו של מקום).

ונראה עוד לפי"ז, דכל שמתרחקים כראוי וכנדרש זה מזה, יכולים לסמוך בזה על "שומר מצווה לא ידע דבר רע" - ולא יארע שום נזק ממה שיעמדו בתפילת שמונה עשרה בלא מסכה, דכיון שעושים הכל עפ"י הלכה אין כאן פגיעה בחובת ההשתדלות, ואדרבה רשאים ואף מחויבים אנו לסמוך ולבטוח בקב"ה שלא יארע שום נזק ממה שיסירו המסכה בתפילת שמונה עשרה למען כבודו יתברך, ואם יש מי שחושש ואינו מוצא מנוח לנפשו בלא המסכה, ירחיק עצמו טובא משאר המתפללים ויוריד שם המסיכה, [או יניח הטלית על פניו בשמונה עשרה] אך לא יעמוד בביזיון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה. ובגמ' בברכות [ל' ע"א] איתא "רב יהודה הוה מציין נפשיה והדר מצלא", ופירש"י שם שהיה "מקשט עצמו בבגדיו" ורק אחר כך מתפלל, והרי שגדר דין עומד לפני המלך הוא לעמוד בבגדים נאים, וכ"ש שאין ללבוש מסכה בתפילת שמונה עשרה, דלא זו בלבד דלא הוי "בגד נאה" אלא הוי גם "בגד שאינו מכובד", דהא הוי ביזיון לעמוד כן לפני מלך [לולא טעמא דפיקוח נפש] ועוברים בזה גם על "הכון לקראת אלוקיך ישראל". ואנו נתפלל לבורא עולם ביראה כראוי למי שעומד לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, והקב"ה יקבל את תפילתינו ויצילנו מכל רע. ע"כ לשון תשובתו, והנה לא הבנתי מדוע הוי

חסרון בכבוד המלך הא סו"ס הוי רצונו של הקב"ה שיתפללו עם מסיכה, ולית בהא שום גנאי, ואדרבה זהו כבודו של מלך שנשמור על בריאותנו.⁴

וראה עוד בקונטרס עיטורי מרדכי קורונה (עמ' ח) שכתב, ונראה שבזמן הזה אם יבוא לפני מלך, ילבש מסיכה, וכן אנשים שהולכים לחתונה ג"כ יהיו עם מסיכה, לכן מותר להתפלל שמ"ע עם מסיכה, וכן שמעתי מהגרמ"ש קליין שליט"א שמותר להתפלל שמ"ע עם מסיכה. עכ"ד. והוסיף שם, ונראה להוסיף דכיון שהמטרה שאדם לובש מסיכה בתקופה זו לשמור על גופו ולקיים מצות עשה ונשמרתם מאוד לנפשותיכם, לכן לא שייך כלל לומר דהוי ביזוי, כיון שמקיים בכל רגע רצון השם לשמור על גופו, שלא יזיק ושללא יזוק, ועיין לשון רש"י (סנהדרין דף עד, א ד"ה סברא הוא) ז"ל, "דכי אמר רחמנא לעבור על המצות משום וחי בהם, משום דיקרה בעיניו נשמה של ישראל" עכ"ל, נמצא שאדם שלובש מסיכה בתפילת שמ"ע, מקיים רצון השם שיקרה בעיניו נשמה של ישראל ואין כאן ביזוי כלל, כיון שכעת רצון הבורא שאדם ילך עם מסיכה, ואדרבה המתפלל שמ"ע בציבור בלי מסיכה בתקופת מגיפה, באופן שיש צד שמסכן נשמה יקרה מישראל הוא עומד בבזיון לפני המלך עכ"ד, וכן הוא לדינא דהרי הוא סכנה חמורה אם לא ילבשו מסיכות, והמגיפה תתפשט עוד ועוד.

להתפלל עם מסיכה לפי הקבלה

הנה נשאלתי ע"י הגר"ג רבינוביץ שליט"א הנה ע"פ הזוהר אין לכסות האוזנים בתפילה, ויש לעיין אם הפה והאף מותר לכסות עם מסיכה בשעת שמו"ע.

ובתחילה כתבנו לו בזה דהנה ע"פ הזוהר אין לכסות האוזנים בתפילה, ויש לעיין אם הפה והאף מותר לכסות עם מסיכה בשעת שמו"ע ע"כ לשון שאלתו, הנה זה שאלה כללית האם מותר להתפלל כך, וי"ל שהשתא אין בזה איסור חדא דאיכא בהא סכנה, ועוד דעיקר הדין הוא כמו שעומד לפני מלך וגם עכשיו מי שעומד לפני מלך צריך לבוא עם מסכה על הפנים, ולכן אין בזה איסור, ואולי י"ל דבכה"ג עדיף

⁴ . והגר"ח מלין שליט"א כתב לי בזה: בדבר מה שהביא בסוף לגבי תפילה עם מסיכה, תמוה לי הפסק בשם הגר"מ שטרנבוך שלא להתפלל עם מסיכה, דסברא פשוטה היא (וכן שמעתי מכמה וכמה חכמים) דכהיום בתקופתנו זו, זה ההנהגה של לפני המלך, וגם מלכים ורוזנים בהפגשם יחד, הולכים עם מסכות אלו. וגם מש"כ חכ"א כי בפחות מרבע שעה ההוראות כי אין בכך סכנה, לא מסתברא כלל, דאה"נ והוא פחות סכנה אך ודאי שיכול להיות בוודאי שבדקה ופחות, יצא רסיס רוק מפיו וידביק אחר רח"ל. ואנו צריכין להחמיר בכ"ז יותר מההוראות של משה"ב, ולכך נראה פשוט, כדברי מו"ר מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א, וכן המנהג בתפוצות ישראל בימים אלו - להתפלל עם מסיכה. עכ"ד.

שיתפלל בביתו, ואז כבר לא צריך לשים מסכה, דהנה פסק מרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א אתמול דליכא חובה להתפלל בציבור לעת עתה, אולם ברור דאם הוא רוצה להתפלל בציבור דאי"ז עולה על מעלת תפילה בציבור. אבל עתה לדינא דהוא חובה יתפלל עם מסיכה, ועדיף להתפלל בציבור כך מאשר לנהוג ע"פ הקבלה בזה ופשוט.

ברכת כהנים עם מסיכה על הפנים

הנה כתבתי בזה להגר"ג רבינוביץ שליט"א לענין השאלה, האם מותר לברך ברכת כהנים עם מסיכה על הפנים. תשובה: אם החוק מחייב שפיר דמי וגם אם חושש יכול לברך ככה ברכת כהנים ואין שום עיכוב בזה.

הנה בקובץ מנורה שבדרום (חלק י' עמ' ק) הביא הגר"ג רבינוביץ שליט"א תשובתו של הגאון רבי און אברהם סקלי שליט"א לענין ברכת כהנים שמסיכה על פניו, והעיר בזה"ל: ולמען האמת איני רואה בכלל סיבה שילבש מסכה בזמן ברכת כהנים דמה רע בטלית שמכסה אותו, ע"כ, וא"כ באמת אין צריך מסיכה, אלא שיש להשיב על טענתו דהרי סו"ס שיגמור ברכת כהנים יהיה רגע בלא מסיכה, ואז איכא כבר חשש של פיקוח נפש.

ובס' ידבר עמים (עמ' קצח) העיר הגאון רבי אבישי טהרני שליט"א דהרי בכלל אין רואים את המסיכה, וכן ראיתי שהעיר כ"ק האדמו"ר מבאניא שליט"א שהרי אין זה שאלה בכלל שהרי לא רואים.

והגר"מ גרוס שליט"א כתב בקונטרס נאות מרדכי (דרשת שבת הגדול ניסן תש"פ) שאין בזה בעיה שהרי כיון שכך זה מנהג אנשי המקום אז מבואר בשו"ע סימן קכח דאין בזה איסור, דכיון דהוי דש בעירו דשרי.

ובקובץ באר התורה (מס' 38) כתב לן הגאון רבי אלחנן פרינץ שליט"א להעיר בזה ואלו הם דבריו: נאמר בתוספתא (מגילה ג, יז. סוטה ז, ה) כי כהן שיש לו מום בפניו ובידיו לא ישא את כפיו, וכן הובא בגמרא במסכת מגילה (כד, ב). וכן פסק בשולחן ערוך (קכח, ל): מי שיש לו מום בפניו או בידיו, כגון שהם בזהקניות או עקומות, או עקושות לא ישא כפיו מפני שהעם מסתכלין בו וה"ה למי שיש מומין ברגליו במקום שעולים לדוכן בלא בתי שוקים וכו' ואם היה דש בעירו... ומכירים הכל שיש בו אותו מום ישא כפיו, ע"כ. ויל"ע אצלנו, דהרי הכא אינו מום פיזי בפניו, אך יתכן דנראה משונה.

כתב השולחן ערוך (קכח, ל) שאין לישא את כפיו אם הוא משונה: "מפני שהעם מסתכלין בו", מלבד אם הוא דש בעירו (שרגילין בו). על פי זה לכאורה יש לחלק

שאם גם לשאר הציבור ישנה מסיכה על פניהם דאז שרי לשאת את כפיו, כיוון דמקרי דש זה בזה. אך אם אין הציבור הולכים עם מסיכה, אזי אסור יהא לכהן לשאת את כפיו באופן זה, מפני שהוא משונה ויבוא חלילה הציבור להסתכל בו. ומצינו דכתב במפורש ערוך השלחן (קכח, מב) כי מום בפניו הוא כאשר פניו משונים משאר בני אדם. וממילא עם כולם הולכים מסכה, הרי אין פונים משונים משאר בני אדם.

בחשש כשפניו משונים, ביאר במאמר מרדכי (או"ח קכח, סקל"ט) דאף על פי שהעם מזהרים שלא להסתכל בכהנים, מ"מ אילו היה שום שינוי בכהן הנושא את כפיו לא היו העולם נזהרים מלהסתכל בו, שכך הוא דרך העולם לראות ולתור בדברים המשונים. ולכן אמרו שאין לכהן בעל מום לישא את כפיו שלא להביא העם להסתכל בו, דאף שחכמים אסרו להסתכל בכל כהן מ"מ הטבע יכריע. כן נראה לי. וממילא ה"ה אצלנו, אם ישנו שינוי שאינו אצל השאר, הדבר יגרום לאנשים להסתכל בו.

ועיין במשנה ברורה (קכח, סקק"ט) שביאר זאת: כי בדבר מתמיה יסיחו דעתם מלהתכוין לברכה (ע"פ המובא בבית-יוסף). וממילא אם כולם מסתובבים עם מסכה, אין זה מתמיה ולא יגרום שיסתכלו על הכהן.

אלא דכתב מרן (קכח, לא) אם מנהג המקום לשלשל הכהנים טלית על פניהם אפילו יש בפניו ובידיו כמה מומין ישא את כפיו. ועיין בערוך השלחן שביאר, מפני שהעם מסתכלין בו, משמע שמדינא שרי לבעלי מומין לעלות לדוכן לברך העם ורק משום הסתכלות בהן נמנעו.

אולם אעיר ואומר כי אינני מבין מדוע צריך הכהן ללבוש מסכה על פיו בעת ברכת כהנים. דהרי מטרת המסכה הינה שלא יגיע רוק וכדו' ממנו לאדם אחר. והרי בקושטא דאם הטלית עליו בעת הברכה, הרי היא עושה כביכול את תפקיד המסכה, ואין חשש כלל שיעבור נגיף ר"ל.

ואעיר בזה הרה"ג יצחק זילברשטיין (קובץ מה טובו אהליך יעקב י' עמוד שכא): כי השולחן ערוך (קכח, יד) כתב כי "אין מברכין אלא... ובנשיאת כפים, ובקול רם", והעיר המשנה ברורה (סקנ"ג) היינו בקול בינוני לאפוקי בלחש. ומי שקולו צרוד לכאורה פשוט שאינו יכול לישא כפיו, וטוב שיצא קודם רצה. ועפ"ז כתב הגר"י זילברשטיין: "וכיון שכן, אי אפשר לישא כפיו עם מסיכה על הפנים, כי חסר את המעלה של בקול רם, שלא ישמעו את קולו, ואם אינו רוצה להוריד את המסכה יצא קודם רצה". אך הוסיף: "אם יש עשרה שיוכלו לשמעו גם אם המסכה, יכול לברך ברכת כהנים עם המסכה". העולה לדינא: כהן יכול לשאת את כפיו כאשר יש לו מסכה על פניו בתנאי שכך מסתובבים גם הציבור ואין דבר זה משונה (או

לחילופין שהוא כבר מסתובב כך יותר משלושים יום). אך אם אין הציבור מסתובב באופן זה של מסכה על פניהם, אין לכהן לישא כפיים באופן זה. וכל זה בתנאי ששומעין את קולו. עכ"ד.

ברכת שהחיינו על חבירו שרואהו עם מסיכה

הנה בכל ענין זה ע"י באריכות בספר שערי יוסף בהל' נגיף הקורונה ח"א, ונביא כאן רק תמצית הדין דיש לברך לפי מש"כ על חבירו והוא שהוא ידידו הטוב, והוא שלא ראוהו לפני זה דרך המחשב, ויש לדון בזה היכא שראוהו ע"י מסיכה.

כך נשאלנו ע"י הגר"ג רבינוביץ שליט"א בזה"ל: מה הדין באדם שלא ראה חבירו שלושים יום ועתה רואה חבירו שהוא כולו עטוף בפנים עם מסיכה, האם יכול לברך שהחיינו ע"כ, לפי איך שהבנתי משמע מלשון השאלה שהוא עטוף כולו במסיכה כמו אלה שעושים בדיקות, נראה שבכה"ג לכו"ע לא יברך כיון דסו"ס לא רואה את פניו, אף שיש בזה קצת שמחה, מ"מ בכה"ג אין לברך, כי כבר מצינו הרבה פוסקים כנ"ל שהיום אין לברך ברכת שהחיינו ולכן בכה"ג, נראה שאף שזה חבירו וידידו מ"מ אמרינן ספק ברכות להקל, אבל אם זה מסיכה שמכסה רק את האף והפה, נראה שבמה שהתירו הפוסקים לברך כנ"ל, גם בכה"ג יהיה שרי.

לצאת עם מסכה במקום שאין עירוב

הנה שאלני הגאון רבי גמליאל רבינוביץ הכהן שליט"א האם מותר לצאת בשבת במקום שאין עירוב עם המסיכה. תשובה: יש כאלה שהתירו ויש שלא, וראה בגליון וישמע משה (פרשת ויקהל פיקודי תש"פ) כתב הגאון רבי משה פריד שליט"א בזה וז"ל: תשובה: גדולי הפוסקים שליט"א ביארו לנו שדין זה תלוי בהא דאיתא בסימן שא סכ"ח: מי שיש לו מכה בפיסת רגלו וקושר עליה מטבע להגין שלא ינגף ברגלו, וגם הוא מרפא, מותר לצאת בו, ע"כ. וכתב המ"ב (סקק"ח): ומשמע מזה דבדבר שאינו מרפא אלא שעושה כדי שלא ינגף ברגלו אסור. ולפ"ז בנידון דידן שאינו עשוי לרפא אלא להגן בלבד יש לאסור. אמנם בהמשך דבריו כתב המ"ב: אבל בא"ר הביא בשם כמה פוסקים דאפילו אם אינו מרפא אלא שעושה כדי להגין מצער ג"כ מותר לצאת בו, וכ"כ בתו"ש בשם מהרש"ק, ועיין לעיל בסעיף כ"ב מה שכתבנו בשם הגר"א דדעת הרמב"ם הוא ג"כ הכי, וע"כ אם חתך אצבעו בשבת וכורך חתיכת בגד עליה שלא ישרט בבגדיו מותר לצאת בו, ע"כ.

ואמרו לי הגאונים רבי שמאי גרוס, רבי יעקב מאיר שטרן, רבי נפתלי נוסבוים שליט"א דמכיון שהכרעת המ"ב היא להקל במקום צער אפילו אינו מרפא רק מגן בלבד, יש להקל בזה. ושאלתי הרי גם המסכה אינה עוזרת לגמרי, וכידוע שגם על ידי עפעוף העינים עלולה המחלה לעבור הלאה. והשיב לי הגר"ש גרוס דמכל מקום הוא עשה כל שלא ידו וחשיב שפיר להגן אף שאינו מגן לגמרי, והגר"נ נוסבוים אמר לי שהרי השו"ע (סימן שא סכ"ה) מתיר לצאת בקמיע מומחה, ומסתבר דאף קמיע מומחה אינו מועיל לעולם אלא ברוב פעמים ואעפ"כ התירו לצאת בו.

ואילו הגאון רבי משה שאול קליין שליט"א אמר שאסור לצאת עם המסכה לרשות הרבים, דיש לחוש שמא יוריד את המסכה ברשות הרבים, דאין זה דבר שאין מורידים אותו כלל, וכגון אם לא יהיו בקרבתו בני אדם שיחששו להדבק מהם, עלול להורידה, ובכל דבר שעלול להורידו אסרו לצאת עמו לרשות הרבים. וכל זה במי שאינו חולה ונושא את המסכה כדי להגן על עצמו מאחרים, אבל אם הוא חולה או נמצא בחשש מחלה, ונושא את המסכה כדי להגן על אחרים מפניו, הסכימו הגרי"מ שטרן והגר"נ נוסבוים שאין להקל בדבר כלל, ואסור לצאת עם המסכה לרשות הרבים, דזה לא חשיב להגן אלא כשעושה להגן על עצמו. ודעת הגר"ש גרוס שאין חילוק בין להגן על עצמו לבין להגן על אחרים, והכל הוא בכלל ההיתר של האליה רבה ויש להקל בזה. עכ"ל.

והנה בשו"ת רב פעלים (ח"ב או"ח סי' מח) כסיבה להתיר הרכבת משקפיים ברשות הרבים: "דאפשר לחשוב זה בכלל רפואה, דאינו לובש כדי להגין מן הצער דוקא, אלא לובש גם כן כדי לדחות הנזק מעיניו החלושות, שריבוי האורה שבאוויר יזיק לעיניו ויחלישם, והבתי עינים דוחין זה הנזק ממנו, והרי זה בכלל רפואה." וא"כ אולי ה"ה הכא שיהיה שרי.

וכן התיר הראשון לציון הגר"י יוסף שליט"א בפסק הלכה, וז"ל: מותר לצאת בשבת לרה"ר כשלבוש מסיכה על הפה והאף, אף במקום שאין עירוב. אבל לתלותה על פניו בלא לבישה במקום שאין עירוב אין להקל. [משום דהוא צמוד לפניו והוי כמלבוש, עי' שו"ת יחו"ד ח"ג ר"ס כג, ומשום הכי אין בו משום אצולי טינופא, כמבואר בש"ע סי' שא סעי' יד. ומשום דלמא שליף כמו בתכשיט אין לאסור, כיון שבני אדם מקפידים שלא יסירו את המסיכה, וגם שאין לדמות ולגזור מדעתנו, וכ"ש שבמקום פיקוח נפש לא העמידו חכמים דבריהם. וגם שברוב מקומות אינו ודאי רה"ר, וגם יש עירוב. ואפילו בלא עירוב מותר, כמו שנתבאר]. וכן התיר גם במנחת אשר קורונה מהדו"ת סימן י"ב.

וכן בגליון קול ברמה (ניסן תש"פ) הובא כמה שאלות שנשאל הגר"י זילברשטיין שליט"א: האם מותר לצאת עם מסכת-הבד על הפנים, במקום שאין בו עירוב - הרב השיב, שנראה שמותר, מפני שהדבר דומה לאצולי-טינוף, והוא התיר כן עוד לפני החובה שהיה ללבוש מסכה.

והוצרכנו להאריך בזה משום שראיתי שכתב בזה רבי הלוי שלזינגר שליט"א אב"ד קרית אתא, לאסור בזה, וכך כתב אל הגאון רבי גמליאל רבינוביץ הכהן שליט"א, ע"ד לבישת מסיכה בשבת קודש במקום שאין עירוב, הנה בשו"ע או"ח סי' ש"א סעיף יג: "לא יצא הזב בכיס שעושה להצילו מזיבתו, שלא יטנף בה, וכן אשה נדה שקושרת בגד לפנייה שלא תתלכלך בדם נדותה, אסורה לצאת בו, אם לא יהא סינר עשוי כעין מלבוש, אבל אם קושרתו כדי שלא יכאב לה הדם, ולא תצטער, מותר לצאת בו. ובמשנה ברורה שם כתב בשם האחרונים דכיון דכוונתה משום צער, אפילו ניצלת על ידי זה מטינוף, גם כן דרך מלבוש הוא, עכ"ד.

והנה לבישת המסיכה היא חוק המדינה, ואינו מחמת מניעת צער, דעד שלא יצא החוק רובא דאינשי לא לבשו מסיכה, וסיבת לבישת המסיכה אין בה ליתן דין מלבוש.

והנה גם אם דין המסיכה הוא כמלבוש, יש לדון, דהנה בשו"ע שם סעיף ל"ז לענין בתי ידים, ויש מי שמחמיר להצריך שיתפרם מערב שבת בבתי ידים של מלבושיו וכו', וראוי לחוש לדבריו, ובמשנה ברורה שם כתב דטעם היש אומרים הוא דלפעמים צריך למשמש בידיו להסיר ממנו כנה או פרעוש העוקצתו, וחשינן שמא ישכח ואתי לאתויי ד' אמות. ובמשנה ברורה שם כתב בשם האחרונים דנהגו להקל, והטעם דאין לנו רשות הרבים דאורייתא. ומשמע דברשות הרבים דאורייתא, יש להחמיר.

[עיי' רמב"ם הלכות כלים פרק כ"א הלכה ב' נימי הכיפה של ראש והמסוה שמניחים הערביים על פניהם וכו' משמע שהמסוה חשיב מלבוש, ויעויין שם בפירוש הר"ב בכלים פרק כ"ט משנה א' שכתב, בגד שהיא אמה על אמה ומכסין הערביים חוטמן ופיהם בזמן הקור וכו', משמע דמה שחשיב מלבוש היא שלובשין אותה מפני הקור] ואשר על כן מאחר והמסיכה לא חשיב מלבוש, אסור לצאת עמה למקום שאין עירוב, והיוצא עמה לרשות הרבים, יביא חטאת שמינה, והעד העיד בנו מרנא ראש קהלות יעקב בספרו חיי עולם (ח"ב פ"ח). וזה לשונו: "ונצייר בעצמנו אילו היה ברור בבירור גמור שכל המחלל שבת בדאורייתא או דרבנן מצמיח לו מיד סרטן חס ושלום בגופו, כמה היה חרד על חשש חילול שבת ולא היה סומך כלל וכלל על כל מאן דהו אשר מקלו יגיד לו לומר מותר לך, ואם בשביל סכנה של חיי העולם הזה החולף, היה חרד כל כך, על אחת כמה וכמה שיחרד האדם על גידול סרטן של

חייבי כריתות וסקילה, על סרטן של דינו כעובד עבודה זרה, על סרטן של הרהורי כפירה ר"ל, אשר כל זה קשור בחילול שבת קודש, שהשבת היא האות המקשרת אותנו בקשר ידידות לאבינו שבשמים, עכ"ל. גם כך יש לומר כי יש לחשוש על חשש חילול שבת, שמא יצמח לו נגיף קרונה, ויהא חמור סכנת שבת כסכנת הקרונה רח"ל. עכ"ד.

אבל לענ"ד יש להתיר, ואדרבה מי שלא ישמע להוראות של גדולי ישראל אז חס ושלום יהיה לו קרונה, וידוע כבר על כמה ישיבות של כמה אינשי שלא שומעים לגדולי ישראל שנמצאו שם חולים, והם הדביקו את המשפחות שלהם בר מינן, וע"כ אנו צריכים להחמיר בפיקוח נפש, ומי שסובר שאין לצאת עם מסיכה, שלא יצא בשבת בכלל מביתו. וכך לא יכנס לספיקות, ולא יכניס את עצמו או את אחרים לפיקוח נפש.

מסיכה בשבת למי שהיה חולה

הנה בימי האחרונים הסתפקתי וכן נשאלתי מכמה בני אדם, מה הדין לבישת מסיכה בשבת קודש למי שכבר היה חולה, והבריא ואח"כ עוד פעם נהיה חולה, והבריא, שהרופאים אמרו שאין סיכוי שיחלה עוד פעם, לעת עתה, האם יכול ללבוש את המסיכה, כי מאידך אינו צריך אותה, ומאידך לא יוכל להכנס לבית הכנסת וכו', ואולי יש להתיר שעדין כיון שאנחנו לא יודעים ומכירים את הנגיף, אז לכן תמיד יש ללבוש מסיכה ואפילו בשב"ק, ולענ"ד יש להחמיר כי סו"ס אם לא ילבש יבואו להקל בזה.

והגאון האדיר רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מח"ס "גם אני אודך" ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים. כתב לי כך: ונראה למעשה שיכול ללבוש המסיכה, כיון שלא יודעים בדיוק מה הנגיף הזה, וכל יום יוצא מחקרים חדשים בזה, ואחד סותר השני, והם אומרים שבינתיים רב הנסתר על הגלוי בזה. ואין לנו אלא להישען על אבינו שבשמים שיציל אותנו מכל נזק ופחד ודאגה ולעשות השתדלות מה שצריך ולה' הישועה בקרוב ממש אמן כן יהיה רצון. עכ"ד.

עיקום חוט הברזל במסיכה

הנה ראיתי שכתב בזה הגר"י רובין שליט"א להיתרא, ובשם הגרמ"מ שפרן שליט"א הביאו דיש להחמיר בזה בערב שבת לסדרו, ואם לא עשה כן יכול לעקמו בשבת, ובקונט' עיטורי מרדכי הל' מסיכה עמ' ב' כתב בזה שנראה מסברא שמותר להצמיד

את החוט ברזל דכיון שהחוט רך, הוי כמו כובע רך, ואפילו שמצמיד את החוט מסביב לאף, לא ישאר באופן קבוע ואחרי שיוריד את המסיכה יחזור כמו שהיה, וכן שמעתי מהגרמ"מ לובין שליט"א, וכן הורה הגרמ"ש קליין שליט"א עכ"ד.

מסיכת הגנה לכבוד שבת

עוד נשאלתי ע"י הגאון רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א האם צריך שיהיה מסיכה מיוחדת לכבוד שבת, כמו שאר המלבושים או דלא בעינן.

הנה איתא במס' שבת דף קיג ע"א, וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר (ישעיה נח יג) וכבדתו שלא יהא מלבושך של שבת כמלבושך של חול, וכי הא דרבי יוחנן קרי למאניה מכובדתי, ופירש"י שמכבדין בעליהם והיינו שע"י כן הוא מכבד את השבת. וכן נפסק בשו"ע (סימן רסב ס"ב) וז"ל: ישתדל שיהיו לו בגדים נאים ואם א"א לו לפחות ישלשל בגדיו למטה דרך כבוד ע"ש. ומוכח דהוא רק ישתדל בעלמא, והק' בס' 'תורת חיים' סק"ו שמוכח בגמ' דדרש גמור הוא מדברי קבלה, ובכלל כבוד שבת הוא, והו"ל במקצת כמו דין הדלקת נר בשבת שהוא משום כבוד ועונג שבת. וכ"ה בסמ"ג מ"ע ל' דמ"ע מדבריהם הוא, שנאמר "וכבדתו" שלא יהי' מלבושך וכו' וגם הדלקת הנר הוא משום כבוד שבת, עכ"ד.

עוד מקור נראה מהא דאיתא במסכת בבא קמא דף פב שתיקן עזרא עשר תקנות ואחד מן התקנות שיהיו מכבסים את הבגדים בחמישי, וכתב שם רש"י שהוא לכבוד שבת. וכתבו בספרים בשם האר"י ז"ל, שטוב שלא ללבוש בשבת דבר ממה שלבש בחול, והביאו במג"א (סימן רס"ב סק"ב).

ובירושלמי בפאה (פ"ח הלכה ז') איתא, אמר רבי חנינא צריך שיהיו לו שני עטיפין א' לחול וא' לשבת מאי טעמא ורחצת וסכת ושמת שלמותיך (רות ג') וכי ערומה היתה אלא אלו בגדי שבתה כד דרשה ר' שלמאי בציבורייה בכון חברייה לקובליה אמר לו רבי כעטיפתנו בחול כן עטיפתנו בשבת, א"ל אעפ"כ צריכים אתם לשנות לשבת מן הדא ורחצת וסכת ושמת שמלותיך עליך ע"כ, והנה מה שאיתא שם שרות לבשה בגדי שבת, כן כתב רש"י ברות שם לפרשה, ומזה מוכח שאפשר ללבוש בשמחות בגדי שבת ואכמ"ל, [ובעיקר דין זה ראה במהרי"ח בהלכות נישואין שכל אוהבי וקרובי חתן וכלה לובשין בגדי שבת בחתונה ע"ש].

והנה שם כתב הפני משה לבאר שמה שבכו אותם חכמים משום שלא היה לאל ידם לקיים זה וא"ל רבי מה נעשה שאין לנו וע"ז אמר להם שצריכים לשנות באיזה ענין ולשלשלן למטה ולא כמו שאתם רגילים בחול, וזה נלמד מרות, ע"ש וע"ע במדרש רות (פרק ה' אות יב) כיוצא בזה. וע"ע במאיר לארץ (סולבייציק) שכתב לציין עוד

לתנוחמא (בראשית פסקא ב') ובשו"ת בית אפרים (סימן טו) כתב והביאו בשע"ת (סימן רסב סק"ד) שמדברי הרישולמי יש עוד מקור שצריך שיהיו בגדים נאים ומיוחדים לשבת, וכן איתא בשאילתות (פרשת בראשית סימן א') ושם בשאילת שלום (אות ד') תמה שלא נזכר לו שום מקור בש"ס דילן, אלא דכן מוזכר בירושלמי אך בירושלמי איתא רבי חניא ושם איתא רבי יוחנן, וע"ע בזה בשו"ת אבני לוי חאו"ח סימן יד אות א' במה שהאריך בהערת השאילת שלום. ומ"מ עי' בהגהות מימוניות (פרק ל' מהל' שבת ה"ג אות ב') שכתב ולכן נהגו ללבוש שרגי"ט לכסות בגדי החול מי שאין לו להחליף ובירושלמי גרסין א"ר יוחנן או לנו על עטיפה בשבת כעטיפת חול ע"ש.

והנה במדבר רבה (פ"ד אות ח') איתא שהחיוב לשינוי בגדים לשבת מדמצינו שהקב"ה הלביש בגדי שבת לאדון הראשון שהיה ברורו של עולם ע"ש, והביא זה בס' יסודי ישורון (מערכת הלכות שבת עמ' ז') ע"ש.

ובספר רכוש הים על השו"ע (שך) כתב עוד מקורות, מג שם ישתדל שיהיו לו בגדים נאים לשבת ללבוש בגדים נקיים וטובים מהבגדי חול ועיין יבמות דף מו ע"ב דוכסו שמלותם (שמות י"ט יד) דמתן תורה לא טבילה ומשום טומאה רק כיבוס ממש ומשום נקיים ובבא קמא (דף ל"ז ע"א) מועד לשבתות אינו מועד לימות החול דדוקא בשבת נגח מתוך שלא מכיר בעליו שמלובש בבגדים אחרים וחגיגה דף כ' ע"א שימור לבגדי חול לא הוי שימור לבגדי שבת דבשבת לובשים בגדים אחרים יקרים וצריך שימור טפי ולקמן סימן שמ"א מג"א סק"א דמותר לשאול בשבת על נדרו שנדר שלא ילבוש בשבת מלבוש אחר דחשיב צורך היום כאכילה ושתיה עכ"ד.

עוד טעם הוא משום כבוד השבת וכמו שמתבאר מדברי המשנ"ב (סימן קסב סק"ו) שהביא שם דברי החיי אדם שאינו משום הרואים אלא לכבודה של שבת ע"ש, ומוכח דבעצם לבישת הבגדים יש בהא משום כבוד שבת, וראה עוד באורחות חיים (דיני ערב שבת אות ט') שכתב, וז"ל: ומחליף בגדי חול ולובש בגדי שבת לכבוד שבת כדי שיזכור שהוא יום קדוש ואסור בעשיית מלאכה עכ"ל. ומשמע שעיי"כ יזהר שלא לעשות מלאכה. וכן כבר כתב בספר יפה ללב (ח" סימן קסב אות ב') ע"ש, והגרי"ח סופר שליט"א בספרו מנוחת שלום (חלק יא סימן כא) העיר עליה דהרי כתב כן הרא"ה מלוניל. וכן כתב בכל בו (ריש הלכות שבת סימן לא) וז"ל: ומחליף בגדי החול ולובש בגדי שבת לכבוד שבת ושיזכור שהוא יום קדוש ואסור בעשיית מלאכה עכ"ל, והביאו בתורת חיים סופר (סימן רסב סק"ו) ע"ש. וכן משמע בספר המנהגות לרבינו אשר מלוניל ונדפס בספרו של ראשונים (עמ' 172) וז"ל: וגם מנהג הוא להחליף כל שמולתיו יזכור שהוא שבת כל עת שלבוש ויתיר חגורו וישיר מפתחו

וכיסו ולא ישכח ויצא בהם עכת"ד. וכן נראה בדברי פסקי הרי"ד בשבת, שכתב בזה"ל: שיראה עצמו כאדם שאין לו עסק ומלאכה לעשות שיהא צריך להגביה בגדיו וזהו כבוד השבת עכ"ל, והיינו דע"י כן יזכור שאין לו עסק למלאכה, וע"ע בשו"ת ציץ אליעזר (חי"ד סימן לד אות א') הביא את דברי האורחות חיים וכתב שזהו בבחינת וראיתם אותו וזכרתם אותו וכתב שם שגם בלי הסרת הבגדים של חול זה יבלבל אותו ויבוא להתפלל בשבת תפילה של חול, והביא כן ממש"כ ביפה ללב (ח"ג קו"א סימן רסב סק"ג) שכותב שמחשש זאת שתגדל עוון אלה שמתפללים תפילת ערבית של שבת בבגדי חול דעבירה גוררת עבירה ומתוך שהם בבגדי חול באים להתפלל אתה חונן שאינו סימן טוב לו והוא ברכה שאינה צריכה ע"ש, אלא מה שכתב שהיא ברכה שאינה צריכה אינו נכון שהרי סו"ס יגמור את ברכתו, ולא הוי ברכה לבטלה, כי לדעת האבודרהם מה שלא אומרים י"ח כי לא אטרחיה אבל אין הכא נמי אם אמר לא הפסיד, והכי נראה דעת הפוסקים וכמו שהארכנו בריש קונטרס שער יוסף בדין שאילת צרכים ובקשות בשבת יעו"ש. ואולי אפשר דכוונתו שיתפלל הכל של חול, ואף שכתב הרמ"ע מפאנו בספרו אלפסי זוטא (סוף פ"ק דברכות) שאם נסתפק אם התפלל של שבת או של יו"ט או תפילה של חול אינו חוזר על הספק וה"א שחומרו של יום גורם דרמיה נפשיה ומידכר ע"ש, מ"מ אפשר שיזכר אח"ד בודאי, ומ"מ כל ענין זה כוונת היפה ללב שגורם למכשול ודו"ק.

עוד לטעם זה ראה מש"כ לפרש מרן הגרע"י בשו"ת יחיה דעת (ח"ה סימן כ"ג בהערה) שאחר שהביא דברי האורחות חיים והכל בו כתב לבאר הפסוק וכבדתו במלבושים מיוחדים לשבת ועי"ז תמנע מעשות דרכך כי תזכור היטב דשבת היום ע"ש. וע"ע במש"כ בזה בשו"ת יביע אומר (חלק ז' סימן כח אות ה' ז').

וברמב"ם בפרק ל' מהל' שבת ה"ג כתב ומכבוד השבת שילבש כסות נקיה ולא יהיה מלבוש השבת כמלבוש החול ואם אין לו להחליף משלשל טליתו כדי שלא יהא מלבושו כמלבוש של חול עכ"ל, וכן כתב הטור בסימן רס"ב, וכן כתב בשו"ע שם סעיף ב' ע"ש.

והנה בגמ' בשבת שם אמרו שלא יהא דיבורך של שבת כמו בחול ופירש הרשב"א בשם הירושלמי שהיינו אפילו דיבור בעלמא, וא"כ ה"ה לענין הבגדים שלא יהיה מין מלבוש בשבת כמו בחול, ועוד דע"י בגדיו יהיה ניכר דהוא שבת, וראה בשו"ע הרב (סימן רסב סעיף ג') שכתב בזה"ל: חייב כל אדם להשתדל שיהיו לו בגדים נאים לשבת כפי יכולתו שצריך לכבד השבת בכסות נקיה כמ"ש בסימן רמב ובדברי קבלה נאמר וכבדתו מעשות דרכיך ודרשו חכמים וכבדתו שלא יהא מלבושך של חול שיחליפנו באחר שהמלבוש נקרא כבוד שהוא מכבד את האדם כשבא למקום שאין מכירין אותו ורואים אותו לבוש בגדי חמודות אזי הם מכבדים אותו עכ"ל,

וכן מוכח מדברי הגמ' בשבת דף עז ע"ב שהביאה את הפסוק וכבודתו שלא יהא מלובשך וכי הא דרבי יוחנן דקרי למאני מכבודתי ומשמע דקאמר על בגדיו מכובדתי, והיינו שבגדים אלו מכבדים את השבת, וראה עוד בשאלות דרב אחאי גאון (ריש פרשת בראשית) שהגירסא שם רבי יוחנן קרי למאניה דלביש בשבתא מכבודתי ע"כ,

בגדי לבן- והנה בגמ' בשבת דף קיד ע"א מוכח מדברי רבי ינאי שאמר לבניו שכלים לבנים הם כבגדי חתנים, וא"כ יש ללבוש בגדים לבנים כי בגדים שחורים הם בגדי אבל כדמוכח במס' ב"ק דף נט ע"ב ובתוס' שםבד"ה הוה סיים שבגדים שחורים הם בגדי אבילות, ובמס' שבת דף כה ע"ב איתא אמרו כך היה מנהגו של רבי יהודה ברבי אלעאי ערב שבת וכו' ומתעטף ויושב בסדינין המצוייצין ודומה למלאך ה' צבאות, ובמס' קידושין דף עב ע"א איתא שאמר ליה רבי ללוי הראני תלמידי חכמים שבבל דומים למלאכי השרת וכתב שם רש"י וז"ל: דומים למלאכי השרת לובשים לבנים ועטופים כמלאכי השרת וכתב (יחזקאל ט' ב') והאיש לבוש הבדים, והכי נמי אמרינן בבמה מדליקין על רבי יהודה שהיה מתעטף ויושב בסדינין המצוייצין ודומה למלאך עכ"ד רש"י, ומוכח שיש ללבוש בגדי לבן, וכן מוכח מדברי הגמ' בשבת (דף קיט ע"א) שרב ענן לבש גונדא והיינו שהיה טורח לכבוד שבת בבגדים אלו, וכתב רש"י בזה"ל: לביש גונדא כלי שחור להודיע שהיום אינו כדי להתנהג בחשיבות מלהתעסק בתבשילי שבת ולא יטנף בגדיו בבישול קדירות ע"כ, ומוכח מזה שבגדים שחורים אינם חשובים, והטעם בזה ע"פ הסוד כי בגדי לבן הם סוד בגדי עולם הבריאה שהקב"ה לובש אותם ביום השבת. עוד מוכח ממה שכתוב במדרש רבה (שיר השירים פרשה א') על מה שנאמר שחורה אני ונאווה שחורה אני כל ימות השבוע ונאווה אני בשבת ע"כ, והיינו דיש ללבוש בגדי לבן בשבת.⁵

⁵ . והמקובל הקדמון רבי שלום בוזאגלו בספרו כסא מלך (תיקוני זוהר ג:) כתב במעלת בגדי שבת בזה"ל זהו סגולת הלובש ד' בגדי לבן בשבת לכפר על עון עריות מצורף עם התשובה היינו שאין מועיל רק כשעוסק בתשובה ג"כ עכ"ל. ובבני יששכר בספרו אגרא דפרקא (אות כה) העתיק דברי הכסא מלך והוסיף עליו בזה"ל ולא ידעתי פירושן של דברים דהרי עריות הוא כריתות ומיתות בי"ד ודין תשובתם וכפרתם הוא תשובה ויוה"כ תולין שאין מתכפר לגמרי ויסורין ממרקין גורמים לכפר העון ודוחק לומר הכונה דהלובש בגדי לבן יהיה במקום יסורין ואפשר לומר הכונה דהשי"ת מקיל יסוריו ויוצא ביסורים קלים דהיינו בהושיט ידו לכיס ולא עלתה בידו או בעושה לעצמו בגד ולא נתקבל עליו כ"כ עכל. וכע"ז איתא להרה"ק מקאמרנא בספרו זוהר חי (פרשת וישב קפב ע"ב) וז"ל אמר הצדיק רבינו משה הגדול מפשווערסק כשאדם לובש ד' בגדי לבן לשבת מוחלין לו על כל עונותיו ושאל לו בנו הרי ראיתי אותך מתפלל מנחה אחר לבישה בגדי לבן ואמרת סלח לנו בבכיה עצומה והשיב בזה העולם שהייתי בע"ש נמחל לי וכשהלכתי לעולם שלמעלה מזה היה נרשם עלי כמה עונות עכ"ל.

ובשער הכוונות (דף סג ע"א) כתב מהרח"ן בשם רבינו האריז"ל בזה"ל: גם צאריך האדם ללבוש בגדי לבן ולא של צבעים אחרים וקבלתי מורי ז"ח שכפי הצבע גוון המלבושים שלובש האדם ביום שבת בעוה"ז כן ממש יתלבש האדם בעוה"ב אחר פטירתו ביום השבת וא"ל כי בקבלת שבת פעם אחת נגלתה אליו נשמת חכם אחד שנפטר בימיו וראהו לובש שחורים וא"ל לפי שבעוה"ז היה לבוש שחורים ביום השבת היו מענישים אותו שם להלבישו אחר פטירתו בגדים שחורים אף ביום השבת עכ"ל, ובחמדת הימים (ח"א כא:) כתב שאם א"א לו ללבוש לבנים ילבש גוונים אחרים לבד משחור ואדום ולא יראו עליו כי הם רומזים לקלפיה בסוד ע"ש, וכן כתב בספר דבר בעיתו (ח"א דף נז ע"ב) שהצבע הלבן סוד לבנונית העליון ורחמים הגדולים ואם א"ל לא ילבש סימן לא תבערו א"ש אדום שחור ע"ש, והנה אדום יש גם לא ללבוש מצד שהוא בגד של נשים כהוא דמעשה בברכות, ועל מרן הגראי"ל שטינמן מסופר שלא רצה לעלות אפילו על שטיח אדום, וע"ע בכ"ז בשו"ת אבני לוי (סימן יד).

ובספר סערת תימן (עמ' קיט) כתב שבגדי שבת היו מיוחדים לשבת מצמר גפן לבן ע"ש, וכן כתב בספר עריכת שלחן (ח"ב עמ' ז') ובשו"ת עולת יצחק (ח"א עמ' רנ ד"ה ובספר) ובשו"ע המקוצר (שבת עמ' יד) ע"ש.

והנה היום כתב המרהש"ל ביש"ש (ב"ק סימן מא) שכתב שכל מש"כ המקובלים שלא ללבוש שחורים בשבת לא דברו אלא בימיהם שלא היו לבושים שחורים אלא אבלים משא"כ במדינותנו וכו' שנמצאו שנהגו כן מקדמת דנא שפיר דמי ע"ש, וכן כתב בשו"ת פנים מאירות (ח"ב סימן קנב) ע"ש. אולם ראה אכתי בבן איש חי (לך לך יח) שכתב ויזהר כל אדם שלא ילבש בגדים שחורים בשבת וכו', ומוכח שגם היום יש לנהוג כן. וי"ל שכ"ז בזמנו ובארצו אולם היום יהיה מיחזי כיוהרא ודו"ק. ויש להסתמך במה שהביא החיד"א מהפנים מאירות שהבאנו לעיל שבמקום שרובם לובשים שחורים אין ללבוש לבנים, והביא מש"כ להוכיח האליה רבה (סק"ד) מהגמ' בשבת דף קמז ע"א דרבנן דפומדייתא הוו לבשי גלימא אוכמא ע"ש, ומוכח דיש ללבוש גלימה אדומה.

וע"ע בכף החיים (סימן רסב סקכ"ו) במש"כ בשם האחרונים שכתבו שאם לובש לבנים במקום שאין לובשים לבנים או בפני מי שגדול ממנו שאינו לובש לבנים איכא יוהרא, אבל כתב שם אמנם מדברי האריז"ל שכתב דדוגמת אותם הבגדים שלובש בשבת יתלבש בעולם הבא נראה דליכא בזה יוהרא כיון שחושש אל בחינת מלבוש נפשו בעולם הבא והכתוב אומר וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו עכ"ד.

איזה בגדים. הנה בשער הכוונות (דף סג ע"א) הביא מהאריז"ל שהקפיד על ארבעה בגדי לבן עליון ותחתון ואזור וחלוק ע"ש, וא"כ אף אנן נימא לדידן, [והטעם בזה עי' בספר זכרון אברהם שכתב שהוא כנגד אותיות שם הויה ע"ש. וכן כתב בספר פרי עץ חיים (שער השבת פ"ד) וז"ל: צריך שילבוש בכל שבת בגדים לבנים לכן אל יפחת מד' בגדי לבן כמו מלבוש עליון ותחתון ואזור וחלוק וד' בגדי לבן אלו נגד ד' אותיות הוי"ה עכ"ל. וכן כתב בספר משנת חסידים (מסכת יום השישי פ"ח) וז"ל: יהיה לו בגדים מכובדים לכבוד שבת לא יפחות מארבע בגדי לבן כנגד ארבע אותיות הויה ואלו הם הלבוש התחתון והעליון והאזור והחלוק ותחת העליון אף אם יהיה לו לבוש אדום מפני הקור אינו מעכב עכ"ל, וכן כתב בספר אור צדיקים למהר"ם פאפירא"ש (סימן כח אות יד) ע"ש. וכן נראה מדברי החיד"א בברכ"י (סימן רסב סק"ב) ע"ש. ומוכח מכ"ז שאין חיוב ללבוש נעלים לכבוד שבת ועוד בגדים שלא הזכירם האריז"ל.

אולם במג"א (שם סק"ב) כתב ובכתבים איתא שלא ילבש בחול כל מה שלבש בשבת, ובתהילה לדוד (סק"ב) כת בלהעיר עליו ואינו מובן, והביא שהוש"ע הרב (ס"ג) כתב שלא ילבש בשבת מכל מה שלבש בחול וא"ש ע"ש, וא"כ משמע שצריך להחליף את כך הבגדים וזה קשה שהרי להדיא הבאנו לעיל שהמהרח"ו לא כתב הכי.

והנה בבראשית רבה (פי"א פסקא ב') איתא רב הונא אמר צריך להחליף, ופירש שם המתנות כהונה (אות א') שצריך להחליף כל בגדיו מבגדי חול לבגדי שבת רבי חייא בשם רבי יוחנן אמר צריך לערב ופירש"י די לו אם ערב בגד אחד או שנים עם אותן של חול עכ"ל, ומוכח שהוא מח' האם בעי להחליף את כולן או לא.

והנה לענין נעלים. בספר תוספת ירושלים (עהשו"ע שם) ציין למה דאיתא בירושלמי בשבת (פ"ו ה"ב) לאו אורחיה דבר נשא מהוי ליה תרי סנדלי חד לשבתא חד לחולא, והקרבן העדה (ד"ה ומשני) מפרש ליה בניחותא והפני משה שם מפרש ליה בלשון תמיה וזה יהיה נפק"מ הכא, וע"ש שציין לגמ' בכתובות (דף סה ע"ב) גבי מנעלים ממועד למועד ע"ש.

ובשו"ת רב פעלים (ח"ד סימן יג) נשאל בזה, וז"ל התשובה: הסברא מחייבת דאין הסנדל הזה בכלל הבגדים שחייב האדם להחליף בשבת בגדים שלובשן בחול אעפ"י שהם חדשים ונאים דאין המנעל בכלל המלבושים והראיה דברכת מלביש ערומים שנתקנה בשביל מלבושים של האדם לא נכלל בה המנעל והסנדל אלא תקנו רז"ל ברכה אחרת בשביל הנאת המנעל והיא ברכת שעשה לי כל צרכי דברכה זו נתקנה בעבור נעילת המנעלים כידוע ועם כל זה אביא הוכחה לתשובתי זו על שאלתכם ממה שאמרו בירושלמי דשבת פ"ו ה"ב וז"ל לאו אורחיה דבר נשא מיהוי ליה תרין

סנדלין חד לחולא וחד לשבתא עכ"ל הרי לך להדיא דשאני סנדל משאר לבושין דאינו צריך ליחד סנדל אחר לשבת אלא בשבת ובחול לובש סנדל אחד וזה ברור והשי"ת יאיר עינינו באור תורתו אכי"ר עכ"ד. ובחזו"ע (הכנות לשבת בהערה יג) האריך בכ"ז ובשו"ת יביע אומר חי"א סימן א' דן בגדר נעלים ובדברי הרב פעלים. ולדינא משמע דליכא חובה בזה כיון דנעל שאני מכל לבוש.

וראה עוד בשו"ת יביע אומר (חלק י' או"ח סימן נה אות ח') שכתב שמעתי רמז [וכבר הביאו כן בשם הרוגצוב'ר זצ"ל] שנעלים אינם בכלל בגד לבגדי שבת שהנה כתיב בתורה (דברים כט ד') ואולך אתכם ארבעים שנה במדבר לא בלו שלמותיכם מעליכם ונעלך לא בלתה מעל רגליך, בבגדים כתוב שלמותיכם לשון רבים אבל בנעלים כתיב נעלים לשון יחיד, הרי דשמלות היו להם שתיים אחת לשבת ואחת לחול אבל נעלים לא היה להם רק אחד ע"ש עוד, ובשו"ת וישמע משה (ח'ב עמ' צא) הביא הגאון רבי משה פריד שליט"א שאחד אמר כן להגריש"א בשם רבינו עובדיה יוסף זצ"ל ונהנה הגריש"א מראיה זו ושיבחה עד למאוד.

וכן כתבו לדינא בשו"ת רבי בצלאל זאב שפראן (ח"א סימן יב), ובשו"ת מקדשי השם (סימן ב') שתלה זאת בשני ביאורי הירושלמי ומ"מ כתב שם שמנהג העולם שלא לייחד נעלים לשבת אלא רק מקפידים לצחצחן וליפותן לכבוד שבת, וכ"כ בשו"ת בית דוד לייטר (סימן מ') שהדבר מפורש בירושלמי שאין צריך להיות נעלים מיוחדות לשבת ע"ש שהאריך בזה עוד בסימן ק"ט, וע"ע בשו"ת ציץ אליעזר ח"ז סימן ב' ע"ש.

ובכף החיים (סימן רסב סקכ"ה) כתב שהיינו לפום דינא אבל ממידת חסידות נכון להחליף וכ"כ בחסד לאלפים (אות ג') דאפילו מכנסים ומנעלים והכובע ששוכב בו וכדומה הכל כאשר לכל יהיה מיוחד לו לשבת אם אפשר ע"ש, ובמעשה רב (סימן קמה) הביא מהגר"א דהיה נוהג להחליף כל בגדיו מכף רגל ועד ראש ע"ש, ומ"מ היום מנהג הרבה מבני ישראל להחליף גם את הנעלים לכבוד שבת ופחמע"ה.

והג"ר יוסף כנאפו זצ"ל בספר זך ונקי (עמ' קמ) כתב, ואני שמעתי מפי אדונו הרב כמוהר"ר יוסף אלמאליח זצ"ל ששמע מפי מגיגי אמת שהרב הגדול מעוז ומגדול אדונו כמוהר"ק יוסף אלמלאיח זצ"ל שהיה אב"ד בעיר המהוללה ארבאט מרוב חסידותו וקדושתו היה לו כל בגדי שבת מיוחדים לכל שבת ושבת אפילו משקפים היו לו מיוחדות לשבת ובכל מה שהיה משתמש בחול לא היה מתשמש בשבת ובכל ערב שבת היה טובל במקוה ולובש בגדיו המיוחדים לשבת וכו' ע"ש עוד.

משקפים. הנה דנו הפוסקים באריכות אם חשיב מלבוש לצאת בו או לא, שהנה בספר מאורי אור (חלק בן נון דף קנ) העלה שיש להקל למשקפים ברה"ר שמסגרתם

עשוה מכסף וגם שיהיו קשורים מאחוריהם שהוא דרך מלבוש ותכשיט לכל אדם ע"ש, אבל הערוך השולחן (סימן שא ס"ק סא) שכתב שאף במסגרת של כסף יש לאסור משום שאינם בכלל בגד ע"ש, וכן בספר חיי אדם (כלל נו סעיף ג') ובשו"ת אבני צדק (סימן כט) ובשו"ת שואל ומשיב (תילתאי ח"ד סימן קט) שהעלו לדינא לאסור מחשש שמא יפלו ויבא לטלטלם ד"א ברה"ר, וכן כתב לאסור בשו"ת פני מבין, ולמעשה אף לשיטות דאסור כ"ז במשקפים של פעם שלא היה להם ידידות והיו יכולות ליפול ויש חשש דאיתי לאתויי ד"א ברה"ר, אבל במשקפים של היום לא שייך האי חששא ושפיר הוי מלבוש לענין זה, וכן כתבו הראשון לציון היש"א ברכ"ה בשו"ת עולת אי"ש חאו"ח סימן ו' ד"ה ועיני, והגאון האדר"ת בקובץ המאסף (שנת תרס"ו שנה יא כרך ב' סימן יב) והגאון רבי רפאל אהרון בן שמעון רבה של מצרים בשו"ת ומצור דבש (סימן ה' אות א' ג') ושכן דעת מרן השו"ע, ובשו"ת ברכת שמים (חאו"ח סימן פו) ובשו"ת הרב צבי (ח"א או"ח סימן קעג) ועוד אך יש לדון לענין זה האם צריך ליחד משקפים מיוחדות לשבת, ובשו"ת אבני ישפה (ח"ה חאו"ח סימן מו ענף ג') השיב בזה, ששאין צריך לייחד משקפים לשבת, ואף שהותר לצאת במשקפים לרה"ר דהוי דרך מלבוש מ"מ לא כל דבר שמטלטים אותו דרך מלבוש נקרא בשם מלבוש, ועוד שהרי אין מברכים על המשקפים חדשות מלביש ערומים ע"ש, ובספר עלי שיח נשאל בזה מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א והשיב בזה"ל: אם יש לו מה טוב ע"כ ומשמע דס"ל דמדינא אין חיוב כלל והוא רק ממידת חסידות. ובקובץ ויען שמואל (חלק כא עמ' קנד) כתב בזה הגר"א חנניה זצ"ל לשאלה האם צריך לעשות משקפים מיוחדות לשבת, וענה דמאחר שאינו מלבוש של כבוד אלא כלי ולבוש של רפואה לתיקון הראיה של האדם, אין צורך להחמיר לעשות משקפיים מיוחדות לכבוד שבת עכ"ד, והוא כשיטת האבני ישפה.

ופתמע"ה שאין מנהג העולם ליחד משקפים לשבת, ושוב מצאתי שכן כתב בשו"ת הראשון לציון ח"ב סימן לה שאין צריך ליחד משקפים מיוחדות לשבת שאינם בכלל מלבוש וגם שאין דרך בני אדם ליחד אותם לשבת ע"ש.

וכמו יש להוכיח כן מההא דדנו הפוסקים האם יש לברך ברכת שהחיינו על משקפים חדשות, דהנה בשו"ת הראשון לציון (ח"ב עמ' קו) כתב הגר"י יוסף שעל משקפים המנהג שלא לברך שהחיינו כיון שאינם לבוש, ואם ירצה יפטרו בבגד חדש ע"ש, אבל בשו"ת יד בתשובה (סימן יב) הביא ששאל להגר"א יוסף שאין לברך עליהם שהחיינו כיון שהם באות לרפואה מסיבת חולי עכ"ד, וכן כבר כתב בספר וזאת הברכה (עמ' 167) בשם הגרשז"א שאין לברך שהחיינו על משקפים כיון שהם באים לרפואה, ובגם אני אודך תשובות הג"ר משה חליוה (ח"ח סימן ט') הביא מהגר"י טשזנר שליט"א מו"ץ דאופקים שיש לברך על משקפים דיין האמת ע"ד מליצה, ולכן אין לברך עליהם שהחיינו, [ויהיה בזה נפק"מ לכסא גלגלים חדש שבזה יהיה

תלוי האם אפשר לברך על כסא גלגלים חדש ברכת שהחיינו, וכבר כתבנו בזה להגר"א פרינץ על שו"ת אבני דרך חט"ו, ושם כתבנו דאם האו כסא משוכלל עד למאוד שפיר דמי וא"כ אולי ה"ה הכא]. וכן בספר מקור נאמן (ח"א תשובה שכה) השיב הגר"מ מאזוז שכל דבר שנעשה לעזרה רפואית לא מברעים עליו שהחיינו, ושם בסוף הספר תמה ע"ז רבי משה חבושה שהרי המשקפים מאודייקים ויש מזהב ויש יותר יקרים ומחפשים מסגרת יפה וא"כ למה לא יברכו ע"ז שהחיינו, ושם השיב לו דהא סו"ס כיון ש הוצרך למשקפים מחפש את המשקפים הטובות וגם במקל הליכה מחפשים מקל של כסף וכו' ובודאי שאין מברכים שהחיינו על מקל מוכסף שהחיינו ע"ש, אולם לענ"ד סו"ס הא איכא בהא הנאה ולוקח משקפים יקרות ולא כמו שקונה תחבושת, ובספר גם אני אודך תשובות בעל האבני ישפה זצ"ל (סימן נט) וכבר נדפס בשו"ת אבני ישפה (ח"ה סימן מא) שכתב להוכיח מהא דכתב בשו"ע סימן רכ"ג סעיף ב' לענין ירושה שנפלה לו מאביו שמברך גם שהחיינו וגם דיין האמת אע"פ שהיה מעדיף בכלל שלא להגיע למצב כזה, ע"ש, וכן לענ"ד יש להוכיח מדברי הרשב"א המפרוסמים בשו"ת שלו ח"א סימן רמ"ה שכתב כך: אבל ברכת שהחיינו אינה תלויה בשמחה אלא תלויה בדבר שמגיע לו תועלת ואע"פ שכשערב עמה צער ואנחה שהרי אפילו מת אביו ונפלה לו ירושה אומר שהחיינו וכו' ע"ש. וכן בגם אני אודך הרב חליוה הביא מהגריש"א שיש לברך, וכן דעת הגר"ח"ק דסו"ס אם יש לו שמחה מזה אז יכול לברך שהחיינו, כן הביא בגליון מים חיים (מס' 321) ע"ש שהוסיף שלא דמי להא דכתב במשנ"ב סימן תקנ"א סקצ"ט שחולה שאוכל פרי חדש בבין המצרים לא מברך שהחיינו דהתם יש איסור לאכול אותו לולא שהוא חולה ע"ש, וע"ע בשו"ת התעוררות בתשובה סימן שמ"ז, וכן הוא דעת הגר"נ"ק זצ"ל בחוט שני (ברכות הודאה עמ' קפ) שהקונה משקפיים אם שמח בהן מברך שהחיינו ונחשב ככלי וכבגד חשיב ולא כרפואה כיון שהוא מרגיש בחסרונו ולכן השיג שה"ה כן לענין כסא גלגלים ע"ש. וא"ב ה"ה לענין נ"ד.

והנה במש"כ שם הגר"מ מאזוז דאין לברך על מקל מכסף שהחיינו, הנה בשו"ת דברי יצחק (עמ' רצד) מבואר שלמקובל רבי יצחק כדורי זצ"ל היה לו מקל מיוחד לשבת ויד המקל היתה עשויה בצבע כסף ע"ש, וא"כ סו"ס מוכח דחשיב מלבוש לענין שבת, וא"כ ה"ה לענין שהחיינו, ומ"מ מוכח לענין משקפים דצריכים שיהיו מיוחדים לשבת, [וכמו כן ראיתי מסופר על מרן הקה"י בספר הסטייפלר בסופו שהיה נוהג ללכת עם מקל בגיל צעיר ושם סופר שכן נהגו כמה מגדולים שלפני השואה וא"כ שפיר דמי לכאורה דהוא גם ענין של חשיבות, דהרי ראינו גדולי הדור או אנשים שצריכים מקל והולכים ללא מקל ומיש הולך עם מקל גם הוי חשיבות יתירה ועי'], ועל מרנא החתם סופר זיע"א הובא בספר מנהג רבותינו והליכותיהם

(עמ' נח) שהיה לו בתי ידיים מיוחדים לשבת, ואף דעשוי לצינה, ע"ש, וזה תלוי עוד בדין מעיל שעשוי להקל מצינה האם צריך שיהיה מיוחד לשבת קודש או לא,

ומצאתי סברא נפלאה בשו"ת אבני דרך חלק ז' סימן ז' שכתב לפי דברי האורחות חיים והכל בו (והבאנו דבריהם לעיל) שביארו שלבישת בגדי שבת הוא בכדי שיזכור שהיום הוא שבת ובכך ימנע מעשיית מלאכה אסורה בשבת, והמציאות מוכיחה שכאשר אדם קם בלילה ישנו חשש גדול יותר שישכח ויעשה מלאכה אסורה, וממילא ע"י שילבש את המקפיים המיוחדים לשבת יזכור כי זהו יום שבת קודש ולא ידליק אור בבית הכסא וכו', ע"ש, אולם לענ"ד הא סו"ס אין הוא מבחין ע"י משקפים מיוחדות לשבת אף אם יהיו יותר יפים דהרי הוא מתעורר באמצע שנתו ולא ישים אל לבו, אלא א"כ יהיה שינוי מהותי במשקפים ופשוט.

כיפה. הנה לענין כיפה הובא בדינים והנהגות (עמ' ס') על מרן החזו"א זצ"ל שהיה מחליף גם הכיפה לכבוד שב"ק, והיינו דאפילו שהכיפה הוא בשביל יר"ש ובשביל קיום המצוה סו"ס, הא חשיב מלבוש. וכן בספר אשיחה (עמ' שיב) נשאל מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א האם צריך ללבוש כיפה מיוחדת לשבת וענה שראוי שיהיה לו כיפה מיוחדת לשבת. וכן נקט לדינא בשו"ת רבבות אפרים (ח"ז סימן נו אות ה') שכן הוא נוהג להחליף גם כיפה ע"ש וכן יש להוכיח ממש"כ בכף החיים (סימן רסב סעיף כה) בשם החסד לאלפים (סק"ג) שאפילו מכנסים ומנעלים והכובע ששוכב בו הכל יהיה לכבוד שבת ע"ש, וא"כ כ"ש כיפה שהולך בה שלא בשעת השינה. ובכאיל תערוג (שבת) הובא על הגראי"ל שטינמן זצוק"ל שהיה מחליף כיפה ונעלים לכבוד שבת ואמר שכן היה מנהג החזו"א ע"ש, והוא כמבואר לעיל מהדינים והנהגות, ובחזו"ע (שבת ח"א הלכות ער"ש) כתב שאין חובה ליחד כיסה ואפילו מגבעת לשבת ומ"מ המחמיר תע"ב.

וא"כ נראה להוכיח לנ"ד שהוא הדין כן לענין מסיכה, אף שהוא משום המצוה של ונשמרתם וכן הא שיותר יש לו לשמור שלא יזיק מאשר שלא יוזק והבן.

והנה בחוט שני (שבת ח"ב עמ' נב) כתב בגדרי לבוש מיוחד לשבת, דישנו בהא ב' גדרים, א' בגדים שלובש כדי להתכבד בהם כגון כובע וכו' שיש ליחד לכבוד שב"ק, ב' בגדים שלובש ואין דרך להתכבד בהם ובאלו אין צריך שיהיה לכבוד שב"ק ע"ש, והנה נראה דכיון דגם אנשים מכובדים לובשים מסיכה רגילה א"כ חשיב דבר שלא הוי דרך להתכבד בו וכה"ג כתב בקונטרס עיטורי מרדכי מסיכה ע"ש בהערה, מיהו לפי מנהג החזו"א שפיר יש ללבוש מסיכה מיוחדת. ועכ"פ לפי הקבלה לכו"ע לכאורה יש ללבוש מסיכה לבנה.

והנה כ"ק האדמו"ר מסלונים זצ"ל בספרו "נתיבות שלום" מבאר כי בגדי שבת מכניסים קדושה באדם. וז"ל: "עניין בגדי שבת הם בגדי קודש המטהרים את כל אבריו של היהודי, בכדי שיוכל להיכנס לשבת קודש ולקבל את אורה. יש בחינה של טהרת האברים על ידי בגדי שבת. ובגדי שבת - מכניסים קדושה באדם." וה"כתב והקבלה" כתב כי על האדם לכוון בעת האכילה, השתיה ולבישת בגדי השבת לרוחניות וז"ל: "יכוון להרחיב בהם את הנפש, להבריא את גופו והמשך מציאותו אל השלמות, כדי שיישארו כלי כוחות נפשו - שהם אברי הגוף - שלמים, ותהיה היכולת בנפשו להתעסק מבלי מונע במעלת המידות השכליות המביאים אל עבודת הקדש, וכן בבגדים הנאים - רק להרחיב נפשו שתהיה בהירה וזכה לקבל חכמת התורה, כי הנפש תלאה ותעכור המחשבה בהתמדת ענין הדברים הכעורים." עכ"ד. וא"כ אם הוא ענין לקבלת חכמת התורה, א"כ יש ענין במסיכה מיוחדת לכבוד שב"ק.

ומ"מ יש ענין להחליפה כל שימוש של ארבע שעות, וע"כ אין לדון בזה מצד החובה שיש מסכה חדשה, אך השאלה האם יש ענין שיהיה מסיכה נכבדה ויקרה ויפה.

עוד סברא י"ל בזה דהנה בטעם ההיתר ללבוש מסיכה בשבת, הבאנו כבר בבאר התורה בעניני הקורונה ח"ד, ע"פ מש"כ בשו"ת רב פעלים (ח"ב או"ח סי' מח) כסיבה להתיר הרכבת משקפיים ברשות הרבים: "דאפשר לחשוב זה בכלל רפואה, דאינו לובש כדי להגין מן הצער דוקא, אלא לובש גם כן כדי לדחות הנזק מעיניו החלושות, שריבוי האורה שבאור יזיק לעיניו ויחלישם, והבתי עינים דוחין זה הנזק ממנו, והרי זה בכלל רפואה." וע"ע בבאר התורה קורונה ח"א, ולכן אנן מתירים ללבוש מסיכה, וא"כ י"ל דכיון שאנו מתירים מטעם מלבוש, א"כ שוב צריך שיהיה מלבוש לכבוד שבת. ולכן יש לומר שלכתחילה צריך שיהיה מסיכה לכבוד שבת, ואני לענ"ד כתבתי.

והגאון רבי אברהם יפה שלזינגר שליט"א בעל הבאר שרים כתב בזה להגר"ג רבינוביץ כך: לא צריך מסכה מיוחדת לשבת, ודינה כמלבוש ושרי לצאת בשבת במקום שאין עירוב (עי' תוס' שבת נ"ז ע"א סוד"ה במה. ועיי' משנ"ב סי' ש"א סקק"ח בשם א"ר). עכ"ד.

מצא מסיכת קורונה יקרה האם צריך להחזיר

הנה נשאלתי ע"י הגאון רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א, מה הדין אדם שמצא מסיכה יקרה עם פילטר וכדומה, האם יעשה השבת אבידה או לא כי יש חשש שידבק בקורונה שנוגע במסיכה שהיה על הפה והאף של אדם כל הזמן, וכן יתכן שהאובד

המסיכה כבר לא ירצה להשתמש ממילא במסיכה שנאבד לו והיה הפקר לכל מי שרצה לנגוע בזה.

וכתבתי לו בזה כך: תשובה, אין צריך השבת אבידה, ואסור לו לגעת בזה כי יש חשש שיכול להיות שזה של חולה קורונה, וגם אם זה לא של חולה קורונה, מ"מ האדם שזה שלו אין צריך את זה כיון שזה היה ברחוב ויש ע"ז הרבה חידקים, ולכן יהיה מונח ע"כ. ובעל הבאר שרים שליט"א כתב לו כך: לא יגע בזה.

והנה כתב לי בעל המעדני אשר שליט"א שיש לדון מה הדין באדם שהולך ברחוב ורואה מסיכה שיש בו סימן האם צריך לעשות השבת אבידה או דילמא אינו שוה פרוטה או דילמא כיון דזה חוסך מתמש מאות שקל יש לזה דין שווית ממון, והנה להנ"ל אין לגעת בה בכלל.

להשתמש עם כיפה למסיכה במקום קנס

עוד כתב לי להסתפק מה הדין במי שהולך ברחוב ואין לו מסכה ורואה ששוטרים מתקרבים האם יש לו היתר להוריד את הכיפה ולכסות את פיו במקום שאין לו עצה אחרת, מעיקר הדין מותר, אבל אדם שהולך בלי מסיכה הוא עובר על חמשה איסורים, ולכן נראה שאין להורות כן, ולכן הלכה היא שמותר, וכ"ש שיכול להעצר במקומו ולא ללכת, ופשוט.

מסיכה לתשעת הימים

יש לדון לענין מסיכה בתשעת הימים, וכך ראיתי שדנו בכמה מקומות, דהאם הוי כבגדי זיעה או כרטייה ואין בזה חשש של שמחה, וראיתי בגליון לענין הלכה (מס' 274) הביא מהגר"י קנר שליט"א שאין צריך להכניס דהוה כמו תרופה, ע"ש, ולענ"ד נראה פשוט דשרי והוי בגדים שא"צ להכין אותם מקודם, וכמו שפסק בספר שלמי מועד (עמ' תפ) בשם הגרשז"א שמותר להחליף לבנים וגרביים בתשעת הימים, וביאר בזה בספר קרא עלי מועד (שם הערה ח) דהוי כהסרת לכלוך, וע"ע בספר ישא יוסף (או"ח ח"ג סוס"י קמ) שכתב בשם גהריש"א שבגדי זיעה הסמוכים לגוף יש מקום להקל להחליף אותם בתעשת הימים אם לא הכין מקודם.

וגם די"ל דהוי כמלבוש לענין שבת ששרי לצאת, ומ"מ סו"ס יש פה דין להחליף כל זמן כדי שלא ידבק וכו' וא"כ סו"ס ליכא איסורא בהא, אף בתשעה באב, ואף לענין מסיכת בד הדין כן ופשוט.

תקיעת שופר דרך מסיכה

הנה נשאלנו ע"י הגר"ג רבינוביץ שליט"א מח"ס גם אני אודך וש"ס בזה"ל: האם מותר לתקוע בשופר דרך המסיכה, או שזה חציצה השאלה גם על חודש אלול וגם על ראש השנה?

ובתחילה כתבתי כך: במה שכת"ר כתב לדון לענין תקיעה בשופר דרך מסיכה, הנה לא הבנתי איך שייך לתקוע דרך מסיכה, ואם שייך כזה אופן מיקרי שכבר תקע דרך פיו לכאורה, ואני לענ"ד כתבתי אולם לאחר מכן כתב לי דמיירי במסיכה דקה שאפשר לתקוע דרכה, וא"כ לכאורה שפיר דמי, דסו"ס כאן יש כאן מעשה תקיעה, וכ"ש לגבי התקיעות בחודש אלול, אבל לגבי התקיעות בר"ה ראיתי שכתב לך בזה הגרש"ב גנוט מכמה ראשונים דאיכא חציצה, ולכן לגבי ר"ה אסור, משא"כ התקיעות שבחודש אלול הוא רק ממנהגא וכמ"ש בקונטרס שער יוסף אלול ע"ש, וכמו כן מוכח שקטן יכול לתקוע בחודש אלול ובע"כ דלית ליה כל דיני תקיעה והבן.

מסיכה לכהן בבית המקדש

הנה בגליון מים חיים (מס' 398) הביא הגר"א דינא שליט"א לחקור האם מותר לכהן ללבוש מסיכה בשעת עבודה במקדש או שיש בזה איסור משום ריבוי בגדים, ועי"ש שיסוד הספק הוא דהרי איתא בגמ' בזבחים דף יט ע"א שאם כורך צלצול בד קטן על מכה יש בזה איסור יתור בגדים וא"כ לכאורה גם במסיכה אמרינן כן, והביא שם שהגר"ח קניבסקי שליט"א אמר לו דכיון דאחשיבה למסיכה יש לזה שם בגד, וא"כ לפי"ז שייך בו דין יתור בגדים, וכמו כן יש לדון מזה מצד משקפים שכתב להסתפק בזה באילת השחר בזבחים ח"א שם ע"ש, ובענין משקפים האריכו בזה הפוסקים.

והנה כ"ז לשיטת מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א שמסיכה חשיב כבגד ולכן מותר ללבושה בשבת אבל אי נימא לשיטות שאסור לצאת בה בשבת דלא חשיב מלבוש א"כ נמצא חומרו קולו ויהיה שרי, ואולי לשיטתם סו"ס הוא אצולי טינוף ויש לאסור.

והנה כבר נשאלנו מהרב מרדכי ציון שליט"א מח"ס שו"ת השואל ג"ח כיצד ינהגו בהקרבת הקרבן פסח בזמן הקורונה, וכתבנו לו שהרי כל החולים יתרפאו וא"כ הכא נמי יבנה בית המקדש ולא יצטרכו לשאלה זו, והרב הנ"ל ג"כ כתב לי דה"ה הכא, וכה"ג כתבנו לתשובות הגר"ג רבינוביץ לענין ראית מצורע בזמן הקורונה, וכתבנו לו בבאר התורה (28) שהיום לא שייך דין מצורע וגם לעתיד לבוא לא יהיה דין זה וא"ש.

האם אפשר לעמוד לפני רבו עם מסיכה

שאלה: האם ראוי לעמוד לפני רבו עם מסיכה על הפנים. תשובה: אפשר שכיון שכך זה המצב כנראה שמותר. ואין בזה משום ביוזי כבוד רבו, ואדרבה כך רבו ינצל ולא יחלה ח"ו.

האם מסיכה חשיב פנים חדשות

שאלה: בדרך צחות אם היה בחתונה ואחר כך בשבע ברכות הוא מגיע עם מסיכה על הפנים אם זה פנים חדשות. תשובה: לא, ורק ע"ד הלצה ואולי בשעת הדחק שיש רק חתונות של עשר שפיר דמי, אבל למעשה לדינא לא חשיב פנים חדשות, ובקובץ באר התורה מס' 38 הבאנו מש"כ בזה הרב ברוך כפיר דדון שליט"א להגר"ג רבינוביץ וז"ל: וכת"ר שאל בדרך צחות, אם היה בחתונה, ואחר כך מגיע לשבע ברכות עם מסיכה על פניו, האם נחשב כפנים חדשות, וכמובן שלא נחשב כפנים חדשות הואיל והוא אותו אדם ורק פניו מכוסות, וכל שכן שכיסוי זה נעשה בעת צרה וצוקה, ולא בעיתות שמחה, וצא ולמד משבת הנקראת כפנים חדשות לענין שבע ברכות, וכמבואר בש"ע אהע"ז (סימן ס"ב סעיף ח'), והטעם לדבר הובא בטו"ז (שם סק"ה), שבשבת נתברך מאור פניו של אדם, וכמבואר במדרש (ב"ר פי"א ס"ב). יעו"ש. ואולם הכא, מה נתברך מאור פניו של אדם במסיכה זו, אדרבה איפכא מסתברא שהעולם בצער. וכמובן שאין נחשב לפנים חדשות... ועל דרך זו, מספרים בצחות, על אחד מרבני ישראל, שבנו שינה מדרכי אבותיו, ונטה להשכלה, ופעם בהיותם יחד בסעודת שבע ברכות, ראו שאין שם פנים חדשות, ואמר האב לבן שיחזור למוטב, ואז גם יהיה "פנים חדשות"... אמר הבן, הוא הדין הפוך, כשאבא ישנה את דרכו לדרך החדשנות כמוני, גם כן יהיה פנים חדשות, ענה האב בחכמה: אכן "חדשות" תהיה, אך ללא "פנים" (אבני אש עמ' קנ"ד). עכ"ד.

לימוד בחברותא עם מסיכה או יחידי בלא מסיכה

ב"ה, להגאון האמיתי והאדיר רבי יוסף שליט"א

ישכ"ג שהזכיר ספרי בשם אומרו לזיכוי הרבים חזק וברוך לעד, והנה הסתפקתי שאלה חדשה בחמלת ה' עלי, א) עתה בשעת הקורונה, מה עדיף האם ללמוד בחבורתא, ויש חשש שידבקו אחד את השני, או ללמוד יחידי? והטעם?

ב) וכן יש לעיין מה עדיף האם ללמוד עם חברותא עם מסיכה על הפנים, אולם המסיכה מפריע קצת הריכוז בלימוד, אן ללמוד יחידי בבית בלי מסיכה? והטעם?

לכבוד הגאון האדיר רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א

א. ב. אם יש מסיכה אז יש פחות חשש שידבקו וא"כ מצד אין זה אין לדון שלא ילמדו בחברותא, אלא מצד זה שכיון שהמסיכה מפריעה לו א"כ אולי עדיף שילמד יחידי בבית או שעדין ילמד עם חברותא, ונראה שהכל תלוי לפי הענין שאם הוא לא יתרכז בלימודו אז עדיף שילמד בבית, אבל אם זה רק קצת מפריע לו עדיף שילמד בבית המדרש, ואם גם שמפריע לו לגמרי אבל חייב ורוצה ללמוד עם חברותא אז שילמד עמו בביתו, בשמירת מרחק כמו שהורו הרופאים, או שילמד באיזה עזרת נשים שאין שם איש, ויחטא את המקום לפני ואחרי וילמד בלי מסיכה, או שעכ"פ החברותא שלו יהיה עם מסיכה.

והנה בקונטרס שערי יוסף בחיוב לימוד בחברותא, הבאנו הקושיה בסתירת הסוגיות דהנה בכמה דוכתי בש"ס איתא קשה שאסור ללמוד יחידי וקשה מהא דאיתא בברכות דף ו' ע"א מנין שאפילו אחד שעוסק בתורה ששכינה עמו מהא דכתיב (שמות כ' כא) בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך ע"כ, ואי נימא שאסור ללמוד יחידי איך מגיעה אליו שכינה. וכן קשה מהא דאיתא במס' אבות (פרק ג' משנה ב') שמנין שאפילו אחד שיושב הקב"ה קובע לו שכר ע"ש. וע"ש שהבאנו לזה כמה ביאורים ונביא מקצתם, . א]. מיירי היכא שלומד בספרים, ואף בזמן הגמ' זה שייך כגון שלומד תורה שבכתב, ולעיל הבאנו שאין בזה איסור, והכי הבאנו גם ראיה מדברי הגמ'. והנה ראיתי שבגם אני אודך (שם) גם כתב לתרץ כע"ז, בשם תלמיד חכם אחד, והסיף על דברינו שלפ"ז א"ש דהגמרא בברכות מיירי בזמן שיש ספרים ומדיוק הלשון מנין שאחד שיושב שדווקא בזמן הזה שירד חולי לעולם מותר לשבת כמגילה כא ולכך מותר ללמוד לבד משא"כ הגמרא בתענית מיירי כשלא היה עוד ספרים עכ"ד, וכתב שם להעיר דבגמרא תענית באמת ליתא ללשון יושבין אולם הובא גמרא זו בעוד שני מקומות בש"ס במכות דף י' ע"א ובברכות דף ס"ג ע"ב ובשני מקומות אלו איתא חרב על שונאיהם של תלמידי

חכמים שיושבים בד בבד ועוסקים בתורה וכו' ולא עוד אלא שחוטאים וכו' ע"כ הרי שגם הזכירו שיושבין והיינו בזמן הזה שירד חולי לעולם ולומדים מיושב עם ספרים ואעפ"כ בקראו חוטאים שלומדים לבד והדרא קושיא לדוכתיה ע"ש שלכן כתב שצריך להגיע לתירוצים אחרים, אולם לפום מש"כ ליישב א"ש והוא באופן אחר קצת ודו"ק.

ב'. ראה במהרש"א בברכות שם שכתב שלכן דברי אחד לא נכתבים בספר הזכרונות לפי שאפשר לו שטעה בלימודו ע"ש, ג'. בתורה תמימה (שמות כ' כ' הערה קכד) כתב שלכן הוצרך לומר שיחיד שכינה עמו משום דהו"א כיון שחז"ל הפליגו במעלת הלימוד בחברותא א"כ הלימוד של יחיד אינו חשוב כלל לפני הקב"ה קמ"ל דאפ"ה שכינה עמו כ"ש, וע"ע בשו"ת שערי רצון (ריזקאו חלק א' סימן עא) ובספר דברי אברהם (דף יד ע"א) ע"ש.

ד'. מיירי שחבירו הוא הקולמוס ולכן אין בזה איסור. וכמבואר לעיל. ה'. מיירי שלומד באר"י וכמו שכתב היעב"ץ, אולם זה קשה שלא מוזכר חילוק בגמ' בברכות. ואולי אכתי הגמ' מדברת היכא דשרי ללמוד יחידי. והוי כהא לן והא להו ודו"ק, ושוב מצאתי שכן ישב שם בגם אני אודך.

ו'. מיירי היכא שיש לו צורך שלא יתבטל, וכמו שהבאנו מספר החסידים, ושוב מצאתי שכה"ג כתב לבאר בשו"ת שבט הקהתי (ח"א סימן שסד) שכיון שהוא לומד יותר טוב לבד מחבר לכן הגיעה אליו שכינה ע"ש.

ז'. בעיון יעקב (עמ"ס ברכות שם) כתב דהא שיש איסור ללמוד יחיד הני מילי היכא שאפשר לו ללמוד עם חברותא אבל היכא שאין לו חברותא עדיף שילמד יחידי מאשר שיתבטל. וכן כתב במחזור ויטרי שם. ולפי"ז הוא ישוב גם לקושיא איך לומדים היום יחידי. וכן כתב בספר טהרם המים (שירי טהרה מערכת ת' אות כה) שהביא מילקוט איכה (רמז תתרלה) שדרשו כל תלמיד חכם שיושב בינו עצמו וקורא ושונה כביכול הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה עמו לכך נאמר נוכח פני ה', וכתב ע"ז דמלבד שעוסק בתורה עם החברים עכ"ז יש עיתים שאינו מוצא אותם לעמוד עמהם מאיזה טעם שיהיה דאו בודאי תע"ב שלא יהיה בטל ויעסוק בתורה אפילו ביחידות דבלא"ה אסור לעסוק יחידי כדאמר' חרב על הבדים ונואלו עכ"ד, ועיין בספר וישב אברהם למהר"א יהושע קריספין זצ"ל (מערכת ת' אות רכז) שמבואר שם כן ע"ש, וכן כתב מהר"י שסייף בספר חדשים גם ישנים ברכות סי' עז ע"ש, ובספר זכר עשה (עמ' ריח) כתב שהכי מוכח בשבת דף קיח סוף ע"ב ובמגילה דף כח ע"א, ובב"מ דף פד ע"ב ברש"י בד"ה ביטול תורה ע"ש. ע"ש עוד עשרה תירוצים.

והשתא יש ליישב עוד תירוץ דמה שאיתא בגמ' בברכות שלומד יחידי ואיכא עליה שכינה היכא דאנוס ולא יכול ללמוד בחברותא עקב מצב הקורונה וכל כה"ג עליה נאמר שיכול ללמוד יחידי, וכן מתבאר כע"ז בעיון יעקב בתירוץ ז' כדלעיל.

לא ילבש במסיכה

יש לדון אם שייך לא ילבש במסיכות, והנה נראה שבמסכות הפשוטות וכל כה"ג אין בזה איסור לא ילבש, כן מוכח מלשון הרמב"ם בפ"ז מהל' ע"ז, וכן בשו"ת אהלי יעקב (סימן ע') הביא ראיה לזה מהגמ' בנדרים דף מט ע"ב דביתהו דר' יהודה עבדת גלימא כד נפקת לשוקא מכסיא ונפקת בה וכד הוה נפיק ר' יהודה לצלויי הוה מכסי ומצלי בה ולא חששו לאיסור לא ילבש וצ"ל כיון שבגד זה היה מיוחד לאיש ולאשה הרי לפנינו שחסידי ואנשי מעשה עבדי עובדא בנפשיהו ללבוש המלבוש אחד האיש ואחד האשה כיון שאין במקום ההוא שינוי בין בגד איש לשמלת אשה וכ"כ במהרש"א בנדרים שם. וכן כתב בזה זקני מרן החיד"א בפתח עינים שם, אולם ראה בספר שיחות מוסר (מאמר טו עמ' סג) וכתב שהגלימא לא היה אלא חתיכת בד שלא שייך בה שם בגד של איש או של אשה ע"ש, והנה נראה דאף הוא יודה הכא דאינו אלא חתיכת בד.

וגם לדינא כראיה האהלי יעקב כן פסקו בטור ובשו"ע (סימן קפב) שלא תלבש הוא לפי מנהג המקום, וכיון שמנהג המקום שהוא מיוחד לאיש ולאשה אין בזה איסור, וכן כתב בדרכי תשובה (סימן קפב סק"ג), וכן פסק לדינא בשו"ת יביע אומר (ח:ו יו"ד סימן יד אות ג') שכתב לבאר לפי"ז מה דאיתא בגמ' בשבת דף יב ע"א אין פולין לאור הנר ואין קורין לאור הנר א"ר יהודה ואפילו להבחין בין בגדיו לבגדי אשתו ולא אמרן אלא דבני מחוזא ופירש רש"י בני מחוזא מפנקי הוו ולא עבדי מלאכה ובגדיהם רחבים כבגדי אשה ולכן צריכים עיון להבחין ביניהם ע"ש ומשמע שאין בזה איסור כלל משום לא ילבש משום שכך מנהג המקום אך כתב שיש לדחות דהתם היה שינוי קצת ביניהם רק שצריך עיון להבחין ביניהם ע"ש.

ועוד י"ל בזה כמו שכתב הב"ח (סימן קפב יו"ד) שהאיסור לא יהיה כלי גבר על אשה וכו' אינו נוהג אלא בדבר שהוא לנוי וקישוט וכמו שמוכח בדברי הרמב"ם בפרק יב מהל' ע"ז ואפילו בדבר שהוא נגוי וקישוט אין איסור אל באשה הלובשת מלבושי איש כדי להתדמות לאיש וכן באיש הלובש בגדי אשה כדי להתדמות לאשה אבל אם לובשים בכדי להגן מפני החמה או מפני הצינה מותר ע"ש, וכן כתב הט"ז (שם סק"ד) וכן בספר בית לחם יהודה (שם), והנה אף דהש"ך התם פליג על דברי הט"ז וכתב שאם לובש בגדי אשה עד שאינו ניכר שהוא איש אסור, ומ"מ משמע

שהוא מודה היכא דניכר, וע"ע בשו"ת שבט להוי (ח"ב סימן סג. וכ"ש הכא דאינו נקרא בגד שמחלק בין איש לאשה ודו"ק, אלא הוא שווה לכולם, וגם אי נימא דיש כיון דעתה הוא עת סכנה יש להתיר, דהנה כתב בספר חסידים סימן ר' שהביא מעשה באשה יפה מאוד שהלכה עם בעלה בדרך ועשתה משער חברתה זקן ושמו בפניה והיו סבורים שהיא איש וניצלה, והביא סמך לדבריו מעובדא דר"מ בפ"ק דע"ז גביב רתיה דרבי חנינא בר תרדיון ע"ש, וע"ע בספר צניף מלוכה (עמ' סד). וכן יש להתיר דומיא מש"כ בשו"ת שרגא המאיר (ח"ז סימן קכד) שלהציל מן הקור מותר ללבוש לאיש סודר של אשתו, וכן כתב בשו"ת אשמח בהשם חיררי (ח"א יו"ד סימן קלו) ע"ש, וא"כ כ"ש הכא,

אולם בכה"ג שיש מסיכה מיוחדת וצבע מיוחד לנשים יש לאסור, דהרי סו"ס הוי מלבוש ומשו"ה שרי לצאת בו בשבת, וכמו שהורה מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א ועי'. [והנה לענין איש שילבש את המסיכה של אשתו נדה, הנה בקובץ אור מרדכי ע"ש שהביא מש"כ בזה הגר"א פרינץ ע"ש, וע"ע בקובץ מה טובו אוהליך יעקב חי"א].

קנין סודר במסיכה

ב"ה

להגאון האדיר והמפואר והאמיתי מאד רבי יוסף שליט"א הייתי אתמול בחופה עד קידושין והתעורר לי שאלה למעשה כי היה צריך שהחתן יקנה חיוב הכתובה בקנין סודר שמגביה כנהוג, וכל פעם החתן קונה בכיפה או בגארטל, וכדומה, וחשבתי שאלה האם אפשר לקנות קנין עם המסיכה שלובשים כעת בגלל הקורונה והשאלה על כל סוגי המסכות יש פשוטים יש יקרים יותר מה דעת כת"ר שליט"א?

בברכת כהנים באהבה כעתירת

גמליאל הכהן רבינוביץ

מח"ס "גם אני אודך"

ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים.

לכבוד הגאון רבי גמליאל רבינוביץ הכהן שליט"א מח"ס גם אני אודך וש"ס בכל חלקי התורה הקד'.

הנה גודל הבגד צריך להיות לכל הפחות שלוש אצבעות על שלוש אצבעות וכמו שאיתא בגמ' בב"מ דף ז' ע"א וכתב שם רש"י דג' על ג' כמאן דפסיק דמי וקנניה מקנה ואז המכר נקנה בו ללוקח, וכתב רש"י ודקא נקט ג' על ג' דכלי בעינו ובציר

משלש אצבעות לאו בגד הוא כדאשכחן גבי טומאה ע"ש, וכן כתב המרדכי (ב"מ אות ש') וז"ל: והא דבעי שלש על שלש והיינו דליהוי כלי דומיא דנעל דמיקרי כלי ע"כ, וכן כתב בהגהות מיימוניות (פרק ה' מהל' מכירה אות ב') "וצריך שלש על שלש דהוי כלי דומיא דושלף איש נעלו ע"כ, וכן נפסק בשו"ע (חו"מ סימן קצה סעי' ד') ע"ש. וא"כ ה"ה הכא סו"ס הוא נקרא בגד לענין שבת שאפשר לצאת בו החוצה, וכן לענין דין זה שצריך מסיכה מיוחדת לשבת, וכמו שהארכנו לדון ע"פ חקירתך, בספר שערי יוסף בהל' נגיף הקורונה ע"ש.

וכן בספר וישמע משה (ח"ב עמ' שכא) נשאל מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל האם קנין סודר יש ענין לעשותו בסודר ממש או שאין צריך להיות בסודר דוקא ויכול להיות בכל החפצים כגון כובע או כיפה וכדו' וכמו שנוהג לפעמים, וענה הגרי"ש שאין שום הבדל בין כובע לסודר ומותר לעשותו בכל מה שירצה, וא"כ ה"ה להכא שפיר דמי, וגם יש בהא ג' על ג'.

ומה ששאלת אם צריך מסיכה יקרה או אפילו פשוטה, נראה דכל שהוא הוי בגד, כל שמגן, ודו"ק [אך מסיכה משומשת יש לדון אם תהיה מועילה כי יש בזה חידקים וכו'].

אך מאידך יש לדון כיון דבעינן שיה כלי חשוב, דהנה כתב בספר משפט הכתובה (ח"ד עמ' מה) כך: מעשה ראינו ונתעוררנו על מי שנתן לקנין סודר עט חד פעמית היינו שאי אפשר למלאותה שוב אחרי שנגמר הדיו מן המילוי אם כלי כזה מועיל לקנין או לא ויסוד הספק הוא דמדינא דגמרא בעינן כלי חשוב קצת וכמו שאמרו במנא דכשר למקניא ביה לאפוקי מרוקא שהוא כלי העשוי מגללי בקר ואינו מועיל לקנין כי אינו חשוב ואין בנתינתו סמיכות דעת ובפתחי חושן ח"ז פ"ז הערה יא כתב דמזה יש להסתפק אם מועיל לעשות קנין בכלי צלחת או כוס חד פעמי כיון שאינו כלי חשוב ועיי"ש שהביא מה שדן האגרות משה על מנהג העולם שאין מקדשין בכוס חד פעמית אם זה מפני שאינו חשוב לכוס של ברכה או מפני שאינו כלי ונפ"מ לעשות בו קנין.

והנה השטמ"ק בסוגיין ב"מ דף מז הביא לתמוה על רש"י שכתב שכלי גללי בקר אינם מועילים לקנין מחמת מיאוסן הא כלי זה אינו מאוס כל כך ואפשר להניח בו דבר צונן רק לא חמין ולכן הביא בשם רבנו יונתן שפירש שהיינו עביט של מי רגלים וכ"כ גם הריטב"א בשם הראב"ד ומבואר דאין כאן הנידון מצד שם כלי אלא מצד שדבר שהוא מאוס כל כך לא ניחא לבני אדם להתחייב עבורו ולפ"ז בכלי חד פעמי אין בעיה זו ועדיף טובא מכלי גללי בקר.

דבעט חד פעמי מחני לכו"ע לעשות קנין דהנידון של כלי פלסטיק חד פעמיים הוא מפני איכותם ומחירם הזול באופן שהבריות אינם מייחסים להם כל חשיבות אבל עט חד פעמי שכותבין בו כמה חדשים עד שהוא נגמר ואדרבא יש מהם שהם מעולים מאוד באיכותם אלא שדווקא בגלל דבר זה התחכמו אותם יצרנים לעשותו חד פעמי ולא ראויים למילוי חוזר מפני שאל"ב לא יהיה להם רווחים הרי זה כלי גמור ומועיל לעשות בו קנין אבל שאר כלים חד פעמיים הנה כשהם כלי ניר נראה אכן שאינם כליוה"ה לענין טומאה וטהרה והטעם שהם נשחתים ברטיבות ועיין שו"ת בית אפרים חו"מ סי' כ שכל כלי ניר אינו כלי ואולי גם כלי פלסטיק מאותם הפשוטים ביותר אינם נחשבים כלי ומצוי שזורקין צלחת או בוס יחידה כזו אפילו כשהם חדשים לגודל זילותן אבל לא הכלים החד פעמיים העשויים מפלסטיק משובח או מגשים יקרים שהם חד פעמיים שהסיבה שעושין אותם חד פעמיים הוא השיקול שלא לרחוץ אותם שוב או שיקולים מסחריים אחרים אבל לא חסרונות בעצם מהות הכלי ונראה שהם כשרים לחלוטין לקנין סודר וכבר ידוע מה שדנו בהם הפוסקים אפילו לענין חיוב טבילתם במקוה וכן לענין טומאת נדה כשנמצא עליהם כתם ועוד עיין להגר"ט פיינשטיין זצ"ל בשו"ת אגרות משה אור"ח ח"ג סי' לג ולהגרי"י וייס זצ"ל בשו"ת מנחת יצחק ח"י סי' כג ולהגר"י שנייבלג זצ"ל בשו"ת שרגא המאיר"א סי' נה וח"ב סי' מט ולהגר"ט שטרן זצ"ל בשו"ת באר משה ח"ג סי' נה ולהגר"א וולדינברג זצ"ל בשו"ת ציץ אליעזר ח"ב סימן כג ולהגרי"ש אלישיב שליט"א בהו' בית הלל ירושלים אדר תשס"ד מהם פוסלים ומהם מכשירים ועכ"פ נשמע מיירי בכלים חשובים וראויים להקראות כלי ובשו"ת חיי הלוי ח"ב סי' מה אות י ובספר ויען אברהם ח"ו סי' מב הביאו ג"כ דברים הנ"ל והעלו שאין חיסרון לעשות קנין סודר בכלי חד פעמי.

ועכ"פ באותם שמביאים גם בשמחות חשובות וכ"ש בעט חד פעמי או בשאר כלים יקרים חד פעמיים כמו מצלמה חד פעמית ועוד שהשם חד פעמי שלהם הוא רק מושאל יחסית לכלים אחרים באותה צורה אבל הם כלים גמורים ויש ערך ברור לשימושם עד שיגמר הכלי ומועיל לכתחילה לעשות בהם קנין סודר אמנם גבי בגד חד פעמי כמו ממחטות לחות וסיגרים חד פעמיים וביוצ"ב שעל הרוב הן עשויות מניר אף שבאמת יש להם שימוש יותר מפעם אחת ויכולים להשתמש באותה מטפחת לחה כמה פעמים מ"מ בזה יש לצרף למה שהן חד פעמיות גם את העובדה שהן עשויות מניר שבזה בלא"ה סוברים הרבה פוסקים שהם אינם כלי כלל וגם שאכן כלי זה אינו נתפס כחשוב בעיני אנשים כלל ולכן אין לעשות קנין סודר בבגד חד פעמי כזה. עכ"ד של הגר"א בר שלום.

ומ"מ נראה לענין הכא שאף במסיכה פשוטה שפיר דמי כיון דהוי כלי חשוב עתה ואנשים משתמשים בו פעמים רבות חשיב גם כמו כיפה וכדו', ושפיר אפשר לעשות

בזה קנין סודר אף במסיכה פשוטה, ויותר עדיף לעשות במסיכה יקרה, ומ"מ כ"ז בשעת הדחק אבל עדיף שלא לשנות את המנהג. ואני לענ"ד כתבתי.

והגרש"ב גנוט שליט"א כתב להגר"ג בזה: איתא בגמ' (ב"מ שם) דלכו"ע אי אפשר לקנות בחליפין בכלי העשוי מגללי בקר, ובשיטמ"ק כתב דלרש"י חסרון כלי זה משום שהוא מאוס, והביא ד' רבנו ישעיה, וכ"כ הר"י מלוניל, דחסרונו משום שאינו ראוי להשתמש בו בחמים אלא בצונן. ולפי"ז בכלים חד פעמיים המיועדים לשימוש צונן בלבד, אי אפשר לקנות בחליפין. ובס' פתחי חושן (להגרי"י בלוי זצ"ל, קנינים) כתב שלפי"ד רבנו ישעיה נראה שא"א לקנות בשום כלי חד פעמי, משום שיעודו לשימוש חד פעמי.

ואולם לענ"ד א"א להוכיח כן מדברי רבנו ישעיה, אשר כתב שכל יעודו נועד רק לצונן ולא לחמין, אזי חסר בשם כלי שלו. אך בכלי חד פעמי, ששייך להשתמש בו לכל דבר וענין, חם וצונן, מהיכ"ת דאיכא חסרון בזה שאין בו שימוש רב - פעמי. דאפשר דעצם זה שמשתמשים בו שימוש אחד מועיל, מהני להחשיבו ככלי. ומה דיש לדון בכלי חד פעמי הוא עפמ"ש הטור והרמ"א (שם) דבעי' כלי חשוב, ובזה יש לדון האם כלי חד פעמי מוגדר ככלי חשוב, וכדעות האחרונים בעניינו לענין קידוש ונטילת ידים, עי' בספרי שלהי דקייטא דלהאגר"מ אינו כלי חשוב, ולדעת מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל נחשב כלי חשוב, ואכמ"ל.

ופוק חזי מאי עמא דבר, שמשתמשים במסכות חד פעמיות אלו לתקופה ממושכת, ורבים מניחים אותם בכיס החליפה או במגירה וכד', ובכל פעם שיוצאים החוצה משתמשים בה לשימוש חוזר. וגם אלו המקפידים על הוראות משרד הבריאות בדקדוק, הולכים איתם יום שלם לפחות. כך שוודאי אפשר להקנות ולקנות במסכה מדין קנין סודר.

והגאון רבי ברוך כפיר דדון שליט"א כתב לן בזה, (מש"כ להגר"ג רבינוביץ) וראוי להוסיף מה שכתב בספר שמחים לשמרו מאנדל מהדורה י' - י"א (אזהרה י"ג), שאין לעשות קנין סודר במטפחת לקינוח אף, שכן אין דבר מאוס מזה, ואפילו אם המטפחת אף נקיה ומקופלת לאחר כביסה נחשבת כדבר מאוס שמא השתמש לניקוי האף, ואח"כ קפלה כמקודם, והוי ככלי העשוי מגללי בקר שאין קונים בו כמבואר בש"ע חו"מ (סימן קצ"ה סעיף ב'), ובר"ן ב"ב (דף כח ע"ב), הביא בשם פרש"י עביט של מי רגלים, וכ"כ בט"ז או"ח (סימן ש"א ס"ק י'), דמטפחת אינה דבר חשוב יעו"ש. ובספר משפט הכתובה ח"ה (עמ' מ"ב) הביא בהלצה שחתן אחד לקח הממחטה מיד הרב עורך החופה, וניגב בה זיעת מצחו, כי חשב בתמימות שלזה נתן לו הרב הממחטה... יעו"ש.

ויש לומר שהוא הדין בנידון דידן, אותה מסיכה נועדה למנוע הדבקות ע"י הטזת רוק מאחד לשני, ומפני כך חובשים אותה על האף והפה, ורגילים לנשום בתוכה, ועל פי רוב העולם מקפידים שלא להחזיק מסיכה זו ושלא להעביר מאחד לשני, מפני מאיסותא שמא יש בה ליחה ורוק וכיו"ב, ובפרט כעת הזו מפני חשש הדבקות ב"מ, וכל שכן בדורינו דאכשר דורא ואינשי מקפידים על נקיון גופם לבל יגעו בדבר מאוס. ועל כן הנלענ"ד דהוי כעביט של מי רגלים, ואין עושים קנין אלא בדבר חשוב, ואותה מסיכה אינה חשובה לענין זה. ובס"ד ובלנ"ד נהגנו בכל חופה וקידושין לעשות קנין עם עט יפה ומהודר או במפה רקומה בכדי שיראה הדבר בצורה נאה ומכובדת, וגם החתן יוכל להחזיק ללא חשש ומורא. עכ"ד.

ברכה על גדול הדור שחלק מחכמתו שהוא עם מסיכה

הנה יש לדון האם אפשר לברך שחלק מחכמתו ליראיו וכו' שהגדול דור לובש מסיכה, ושם הביא בשם מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א שמכיון שהוא יודע מי הוא זה, בודאי שיש לברך עליו ברכה זו.

והנה בעיקר ברכה זו האם יש לברך ברכה זו גם היום על גדולי ישראל של היום, הנה בשו"ת אול"צ (ח"ב בסופו הלכה סא) הובא שהיום אין לברך אף על חכם מופלג ברוך שחלק מחכמתו ליראיו בשם ומלכות, והביא כן בשם האחרונים שכתבו שלא לברך ברכה זו היום בשם ומלכות מכמה טעמים משום ספק בנוסח הברכה ומשום דאין דין תלמיד חכם בזמן הזה, וציין במש"כ הפתח הדביר סימן רכ"ד, ובכה"ח שם סק"ט וספק ברכות להקל, וכן בבא"ח פרשת עקב אות י"ג שאין לברך כן היום ע"ש. וכן כתב בחסד לאלפים (סימן רכד הלכה יב) ע"ש. וכן מתבאר בערוך השולחן שם ע"ש.

וכן כתב ביפה ללב (רכ"ד סק"ב) וכתב להוכיח ממש"כ בספר הקדוש ראשית חכמה (שער אהבה פרק ו') וז"ל: וכבר ראינו פה צפת שבגליל העליון חכמים שהיה ראוי לברך עליהם ברכת שחלק מחכמתו ליראיו ע"כ, נראה שאין מברכין ברכה זו עכשיו מכ"ש בזה הדור יתום שנתמעט הלבבות ע"ש, אולם סו"ס לענ"ד לא הבנתי דאדרבה בגלל שנתמעטו הלבבות יש לברך על החכמים כדי שיגדל אבהת תורה לצעירים, ועוד בדברי הוכחת היפה ללב, הנה בספר אסף המזכיר להגאון הנאמ"ן שליט"א (עמוד שמג) כתב בשם ספר ראשית חכמה שראינו פה בצפת בגליל העליון חכמים שראוי לברך עליהם ברוך שחלק מחכמתו ליראיו ע"ש, והיינו דגרס ראוי והיינו שראוי לברך ומברכים, ובשו"ת ברכת יהודה ח"ז סימן לה) כתב שכתב לו בזה הגר"מ מאזוז שליט"א וז"ל: שכן הוא פשט דברי הראשית חכמה שראוי לברך ומברכים, ותדע שהיה הרב ז"ל תלמיד הרמ"ק ובודאי ראה את מרן (כי הרמ"ק נפטר בחיי מרן) וכי תיסק אדעתך שאין לברך על מרן ברוך שחלק עכ"ל, ויש להוסיף

דכ"ש דהכא מרן פסק בשולחנו הטהור. וכן כתב בשו"ת שלמת חיים ובשו"ת ציץ אליעזר חלק י"ד סימן ל"ז אות ג' שאין לברך ברכה זו בשם ומלכות משום סב"ל, וכן כתב בשו"ת ישכיל עבדי ח"ח חאו"ח סימן כה ע"ש.

ודעת מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א וכאשר הובא בשולח ומשקה (עמ' קכח) שספק ברכות להקל, ולכן היום שרואים הרבה גדולי תורה אין לברך עליהם, ושם עוד נשאל איזה תנאים בעינין האם בקיאות בש"ס או פוסקים או ד"א וענה שם לפי הדור, וע"ע בספר אעלה בתמר (עמ' ס') שהביא עדות שהחזו"א אמר שאפשר לברך על הסטייפלר ברוך שחלק, והוסיף שם הגר"ח שמהמעה היה החזו"א אמר על הסטייפלר שהוא ת"ח אמיתי, ואח"כ בירך עליו עפ"י הגר"ש ברזם ברוך שחלק, וע"ע בספר אורחות רבינו ח"א עמ' רכו שהביא שם הקה"י אמר להגר"ח לברך על מרן הגר"י ברוך שחלק, וכן ענה שמבכים על רבי אהרון קוטלר דהוא לפי ערך הדור, וראה עוד בס' נזר החיים תשובה קע"ג שאמר לו הגר"ח שברדונו מברכים על הרב שך ועל מרן הגר"ש אלישיב. והביא הגר"י שוב ששמע בשם הגאון הגדול רבי משה שמואל שפירא זצ"ל שאמר על מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א מברכים. וע"ע בס' שער העין (עמ' תיח) שהשיב הגר"ח ממרן החזו"א לא משעתי האם ברכ שחלק מחכמתו שייך גם היום אבל מאאמו"ר שמעתי שאפשר לברך על הגדולים לפי אותו הדור וסיפר שמעתי על אדם אחד שבירך על החזו"א ברכת שחלק והחזו"א ענה אמן ע"כ, אלא דיש להעיר דמה שענה אמן כי בירך אבל לדינא אין בטוח שיש לברך לכתחילה, והנה על מרן החזו"א מסופר שהגיע אליו אחד ושאלו האם הוא יודע שהוא גדול הדור והחזו"א אמר לו שכן וכו', וא"כ סו"ס ידע ליה ועיין. וכעין מה שבירך בעל הברכת מרדכי שליט"א את מרן הגר"י לברכת ברוך שחלק והבן.

בשו"ת שבט הלוי (ח"י סימן יג) נשאל בזה האם מברכים בזמן הזה ברכה שחלק מחכמתו ליראיו וכתב שם בשם הערוך השולחן סימן רכ"ד שכתב בענין זה שהיות שאין אנו יודעים כמה חכמה צריך כדי לברך עליו שחלק מחכמתו ליראיו ע"כ נהגו שלא לברך ברכה זו כלל, אלא דכתב שם שהרי סתימת השו"ע והפוסקים שכולם העתיקו הרבכה לברך ומשמע שהוא גם בזמנינו, וכתב שם וכנראה הגדר הוא שמקובל מבני הדור ומנוסה שחכמתו היא חכמת תורה אמיתית ולומד בה לשמה ונהירנא שכאשר בא גאון הגאונים מהר"י רוזן זצ"ל בעל צפנת פענח לויצ"ו ברכו עליו ברכה זו ובב"ח או"ח סי' רכ"ד משמע קצת שצריך שיהי' בקי בנגלה וגם בנסתר כי זה חכמתו חכמת ה' ידיעת שמותיו וכו' ע"ש.

ובשו"ת יחווה דעת חלק ד' סימן ט"ז שכתב להביא דהרי סו"ס היום יש לנו דין תלמיד חכם ורק לענין קנס שאני, והוכחה לכך מהא דכתב הרמ"ר ביו"ד סימן רמ"ג סעיף ב' בשם שו"ת תרומת הדשן סימן שמ"א שכתב שהדין המבואר בירושלמיש המבייש תלמיד חכם קונסים אותו לשלם לו ליטרא של זהב אינו נוהג בזמן הזה שאין בזמן שלנו תלמיד חכם לענין זה, ואילו הכא בדין ברכת שחלק מחכמתו ליראיו הרמ"א משתק שתיק ליה למרן השו"ע ולא העיר שאין דין זה נוהג היום

ובע"כ דרך לגבי קנס שיש בו הוצאת ממון אמרינן שאין לנו היום ת"ח אבל לענין הרבכה שפיר דמי לברך, כי פתח בדורו כשמואל בדורו, וע"ע בחיי אדם כלל סג הלכה ח' שכתב שאע"פ שאין לנו היום דין תלמיד חכם אבל על אחד שהוא מופלג בתורה יש לברך עליו ברכת שחלק מחכמתו לראיו שהרי המחבר כתב ברכה זו שלא כברת חכם הרזים שלא כתבה משמע שבשונה מברכת כס הרזים שלא מברכים היום אבל ברכת שחלק מחכמתו מברכים, וגם שהרי דעת מרן השו"ע דלא כדעת הרמ"א וכמו שכתב מרן הברכי יוסף בחו"מ סימן ט"ו סק"ג ע"ש, וכבר נודע מש"כ מרן החיד"א בשו"ת חיים שאל (ח"ב סימן טו) שהעושה כדעת מרן בברכות אין מוחין בידו, וע"ש עוד בדברי מרן החיד"א במחזיק ברכה וכה"ג יש להוכיח לכמה דינים, עי' בספר פסקים ותשובות יור"ד, וכהאי דינא שיש לברך היום וכן כתב בחזו"ע ברכות (עמ' תה) וע"ע בשות הראשון לציון ח"ב חאו"ח סימן מ"ה. ובספר ברכת ה' חלק ד' פרק ג' שכתבו שיש לברך.

וראה עוד בשו"ת ברכת יהודה חלק ה' חאו"ח סימן כ"א בהערה שיש לברך ברכת ברוך שחלק מחכמתו לראיו בשם ומלכות ואין לחוש לפוסקים שכתבו שלא לברך, ובשו"ת ברכת יהודה ח"ז סימן ל"ה כתב להאריך בזה עוד שיש לברך ובמקום מנה לא אמרינן סב"ל וכתב שם שאף האול"צ יודה בזה וכתב שם שהנה ידוע שדעתו היתה בהוראה שכל דבר שיש לו על מה לסמוך שפיר דמי למעבד הכי וכיו"ב כתב שם בפרק יח הלכה ג לגבי ברכה על נרות שבת וכן יש עוד דוגמאות בזה לא עת האסף ודון מינה ואוקי באתרין שאם היינו שואלים אותו שמי שמברך ברכה זו האם יש לו על מה לסמוך היה משיב בחיוב ואנכי הצעיר שזכיתי לשאול אותו שאלות רבות בהלכה והיה משיב לי מה דעתו והייתי מעיר לו מדעת שאר חכמי זמנינו היה אומר לי א"כ העושים כפי דעתם יש להם על מה לסמוך וכמה פעמים היו באים שני שואלים לפניו על אותה שאלה ולראובן היה משיב בחיוב ולשמעון היה משיב בשלילה ופשר הדבר שמאחר ואיכא פלוגתא באותו ענין וראה מדברי השואל שדעתו נוטה יותר לדעה מסויימת היה הרב זצ"ל מהנהגן בראשו דשפיר דמי למעבד הכי ואילו אח"כ כאשר בא שואל אחר והיה ניכר מדבריו שדעתו נוטה יותר לדעה ההפוכה היה ג"כ מהנהגן לו בראשו וטעם הדבר מאחר וגם לצד זה יש על מה לסמוך ומרגלא בפומיה שבמחלוקת הפוסקים כל מה שעושים יש על מה לסמוך אולם לחרחר ריב ומדון אין על מה לסמוך וע"ע בשו"ת יבי"א חלק י חחו"מ סי' א סוד"ה ותבט שכתב וזכורני שכמה פעמים בהפגשי עמו בחיים חיותו פנים אל פנים והייתי מעיר על דבריו בדרכי נועם ע"פ דברי האחרונים ברוב ענותו היה מטה אוזן קשבת לדברי ומודה על האמת תנצב"ה עכ"ל. עכ"ד דהרב ברכת יהודה, ומ"מ נראה שהוא לא נקיט הכי לדינא באול"צ דהמעין שם יראה דהכי פסיקא ליה כיון דסו"ס הוה סב"ל, ומ"מ י"ל דסו"ס הוא לא כתב את ספרו, וע"ע במה שכתבנו בזה בקונטרס שער יוסף בהל' הדלקת נרות לבחורי ישיבה, וגם מה בזמן האחרון בספריו דהילקוט יוסף החדשים כותב עורכי האור לציון, ומה דהעיר לי ידידי הגרנ"י בן שמעון שליט"א בעמח"ס שו"ת מעשה נסים ושא"ס, דהרי לפעמים הגר"י כותב שם ספר

אור לציון, ומה די"ל בזה דהיכא שהוראתו ברורה הוא ספר והיכא דלא ויש מקום לחלוק כתב עורכי, ועיין.

הקבלת פני רבו עם מסיכת קורונה

הנה כתיב בתורה (פרק כ"ז פ"ב) ונתתה מהודך עליו, ואיתא בגמ' בחגיגה דף טז ע"א דרש רב יהודה בר נחמני כל המסתכל בנשיא עינו כהות, והקשו בעיון יעקב שם ובבן יהודע לבא"ח שם, הרי אמרינן והיו עיניך רואות את מוריך, ותרצו שהרבה אסור אבל לפי שעה מותר דהרי נאמר והיו עיניך וכו', וע"ע בנתיב בהעמק בדר שבאמת אסור להסתכל בו ורק בשעת מצוה ודברי תורה לא הזיק, והנה יש לעין מה הדין ברב שמוסר את השיעור האם יכול למסור בלא מסיכה, דכמו דהתם לא מסיק א"כ ה"ה הכא הכא שלא יזיק, אולם י"ל דהרי מה שלא מסתמכים על האי דדינא דשומר מצוה לא ידע דבר רע, משום שאין אנו לומדים תורה לשמה ואין אנו בטוחים שהתורה שלנו תציל, וכמו שהבאנו כה"ג בספר שערי יוסף בהל' נגיף הקורונה ח"א ע"ש.

והנה בגמ' בהוריות דף יב ע"א איתא אמר להו רב משרשיא לבריה כי יתביתו קמיה רבכם חזו לפומיה, דכתיב והיו עיניך רואות את מוריך, ובמהרש"א שם כתב דבר נפלא מדוע להסתכל דווקא על הפה, משום שהדיבור של אדם משתנה ומשתמע לפעמים לתרי אפי אבל מתוך עקימת שפתים וקריצת עינים שבאדם לפעמים יש להבין כוונתו של המדבר, וזה שאמר והיו עיניך רואות לפניך את מוריך המורה לך כונת המדבר ע"ש עוד, ולפי"ז יש לדון שלכל הפחות הרבנים ישימו מסיכת פלסטיק או מחיצה שקופה, כדי שיראו עקימת פיו הרב.

והנה היום נשאלתי מהגאון האדיר רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א מה הדין הקבלת פני רבו עם מסיכה, והנה הבאנו שהרי יש שכתבו שהוא לשמוע דברי תורה כדמוכח מכמה דוכתי בש"ס ומפירש"י, וא"כ לכאורה ענין זה לא מתקיים, ואף שהיה ניתן לומר שהעיקר הוא הד"ת, ושמיעת פסקי הלכות, וכיון דהוא רק שמיעת הפסקי הלכות שפיר דמי.

ואציין בזה את התשובה שכתבתי להגאון האדיר הגר"ג הכהן רבינוביץ שליט"א: לכבוד הגר"ג רבינוביץ שליט"א מח"ס גם אני אודך ושא"ס. במה ששאל בזה"ל: האם יוצאים יד"ח הקבלת פני רבו עם מסיכה עכ"ל. הנה יש לדון בהא משום ב' אופנים כשהוא מסיכה, אין בזה איסור, דאדרבה ע"י ששומר על הכללים של גדולי ישראל ללבוש מסיכה ולא הו"ל בכלל דין רודף, ולכן ליכא בהא שום חסרון, אבל לענין שהרב עם מסיכה על פניו האם שייך בזה דין הקבלת פני רבו, הנה התעוררה שאלה לענין דין ראית פני העדים בקידושין וכן מצד דין ראית החתן והכלה שהעדים

יעידו, ואמרו בשם גהרא"י סולביציק שליט"א ר"י בריסק דסו"ס כיון דזה הדרך להתראות חשיב התראה וה"ה כן לכאורה.

והנה נראה דזה תלוי אם יוצאים יד"ח בהקבלת פני רבו דרך הטלפון, דהנה נאמרו כמה טעמים להקבלת פני רבו, א' יש שכתבו ע"פ מה דאיתא בירושלמי בעירובין (פ"ה ה"א) " כל המקבל פני רבו כאילו מקבל פני שכינה". עוד טעם ע"פ מה דאיתא במגילה דף לב ע"א שמשא תיקן להם לישראל שיהיו שואלין בענינו של יום וכו', וא"כ ענין הקבלת פני רבו כדי ללמוד תורה וכמו שאיתא בילקוט שמעוני (ויקהל תח) "אמר הקב"ה למשה עשה לך קהילות גדולות ודרוש בהן ברבים וכו' ללמד ולהורות לישראל דברי איסור והיתר כדי שיהיה שמי הגדול מתקלס בין בני ע"כ, ולפי"ז אף שענינו לימוד ההלכות מ"מ כל זה דוקא שיהא מתקלס שמו של קוב"ה, וזה שכולם יהיו ביחד, ומ"מ לעיקר הטעמא ללימוד תורה זה אפשר גם ע"י הטלפון.

והנה ידוע מש"כ בשו"ת יהודה יעלה, ובשו"ת שואל ומשיב שמצוה זו מדאורייתא, ונראה ביאור הדבר משום כבוד התורה, וא"כ זהו דוקא שהולכים אל הרב בעצמו, ואפשר דע"י הטלפון סו"ס מקיימים בזה מצוה.

אולם אפשר"ל שבכה"ג שהרב ימחול על כבודו, ואז נפטרים מן המצוה, [ויל"ע אם שרי להכניס את עצמו למצב כזה כדי להפטר מן המצות, כי יש פוסקים דס"ל שיוצאים ע"י הטלפון כדלקמן] דהנה כתב בשו"ת מהרי"ל דיסקין (קונטרס אחרון ה אות נד), שיסוד דין הקבלת פני הרב ברגל, הוא מכבוד הרב. אם מחל לו רבו מועילה מחילתו, שהרי "רב שמחל על כבודו, כבודו מחול כדאיתא בקידושין (לב).

והנה לענין האם יוצאים יד"ח בטלפון הנה בס' שאלת רב (ח"ב עמ' מא), נשאל מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א האם חייב להוציא ממון עד חמישית מנכסיו כדי להקביל פני רבו ברגל (ונפק"מ אם רבו גר בחו"ל וצריך לשלם כרטיס טיסה כדי להקביל פניו) והשיב: "אולי אפשר במכתב או בטלפון". ומשמע שהוא מצד כבוד רבו ועי"ש עוד בהערות.

והנה נודע שיטת מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל שיוצאים יד"ח בראיה בעלמא, ולמד זאת מדכתיב יראה כל זכורך, והובא שסגי בלהיות אצל הרב ולומר לו גוט יו"ט וכו', וא"כ יש דין דוקא בראיה, ולא דרך הטלפון, אולם אפשר שגם בכה"ג שא"א להקביל פני הרב בראיה, מ"מ יקימו את המצוה יד"ח בטלפון. וכדעת הגריש"א כן איתא בהליכות שני (עמ' רצה) שבראיה גרידא שרי, [ויש לדון מה הדין לענין מחשב].

ובשו"ת רבבות אפרים (ח"ח סימן תקמ) נשאל בזה האם יוצאים יד"ח ע"י הטלפון וכתב שיוצא יד"ח כמו שיוצא יד"ח במצות ביקור חולים וכן מצות נוחם אבלים ה"ה הכא, ע"ש, אולם סו"ס י"ל שתלוי בטעמים. ובשו"ת דברי בניהו חלק כ"ז סימן מא וכתב שלדינא עדיף לראות פני הרב אבל אם הוא אנוס שפיר דמי, שיכול לצאת יד"ח דרך הטלפון, והביא שם בסו"ד מה שהובא בחבורת מוריה (שנת תשנ"ט עמ' רס) שנשאל הרה"ג רבי פנחס חיים שיינברג זצוק"ל האם יקיים מצות הקבלת פני רבו כשהוא במדינה אחרת, וענה דרך הטלפון וגם ישמע ממנו דברי תורה וגם יש בזה כבוד הרב ע"ש.

בשו"ת עטרת פז (ח"א כרך ג' חו"מ בהערה ב' בסימן טו) כתב שמעלת המקבל פני רבו והרואה פני חכמים והדברים שזוכה בעבור זה וז"ל: והן אמת דדבר זה מבואר כבר נמי בדברי רבותינו הקדמונים ז"ל דבראיית וקבלת פני הרב זוכה התלמיד לקבל שפע והארה גדולה לנפשו להשיג השגות גדולות ונשגבות וכמו שכתב כן הרדב"ז בתשובותיו ח"ג סי' תעב וז"ל עוד אמרו בספרי החכמה כי להיות האדם מתכוין אל רבו ונותן אליו את ליבו תתקשר נפשו בנפשו ויחול עליו מהשפע אשר עליו ויהיה לו נפש יתירה וזה נקרא אצלם סוד העיבור בחיי שניהם וזהו שנאמר והיו עיניך רואות את מוריך וזהו והתיצבו שם עימך ואצלתי מן הרוח וכן אמר רבינו הקדוש שאם היה רואה פני הרב היה מגיע למדרגה העליונה וכ"ש אם הרב מתכוין וקרא זה אל זה להשפיע וזה לקבל ומשום הכי אמר רבי יוסי לא מן הכל אדם זוכה ללמוד תורה ומכאן התירו לאדם שילך למקום אחר ללמוד תורה אף על פי שאביו אומר לו שלא ילך וזה הטעם עצמו בתפילה וזה דבר שהשכל מורה עליו עכ"ד יעו"ש. וראה עוד מש"כ בדברי הרדב"ז הללו בשו"ת עטרת פז ח"א חיו"ד בהקדמה עמוד טז יעו"ש.

וראה גם בס' חסד לאברהם (אזולאי מעין שני נהר לג) שכתב וכאשר יצייר האדם בדעתו צורה הקדושה היא ישרים שכלו וזה שאמר ר' אבא בפר משפטים שהיתה צורת ר' שמעון מצויירת לפניו והיה משיג עי"ז השגה גדולה וזה מש"כ והיו עיניך רואות את מוריך וכו' ולא זו בלבד אלא שגם היות צורת אדם נכבד מצויירת בשכלו הוא ישיג מעלה גדולה ונפלאה וזהו שאמרו רבותינו ז"ל חייב אדם להקביל פני רבו ברגל ע"ש מה שהאריך בזה וכאמור דהכי מתבאר נמי בגמ' מס' ערובין יג ע"ב דקאמר רבי האי דמחדדנא טפי מחברייא משום דחזיתיה לר' מאיר מאחוריה ואילו חזיתיה מקמיה הוה מחדדנא טפי דכתיב והיו עיניך רואות את מוריך ובירושלמי (ביצה פ"ה ה"ב) איתא כל המעשה דר"מ ורבי יעו"ש. וראה בס' טהרת המים (מערכת ח אות לז) שהביא בזה את דברי הרב תבואת שור שכתב דהטעם שבראיית פני הצדיקים בא החידוד לאדם כמתבאר בגמ' דערובין הנ"ל בעובדא דרבי מאיר ורבי היינו מתוקף השכינה שהיתה עליו בעת לימודו יעו"ש, וא"כ ה"ה יש ענין דוקא

בראיה עצמה של פני הרב, ולא יעזור לזה לכאורה אפילו דרך המחשב, וא"כ לא יוצאים מעיקר דינא דרך הטלפון, ונראה דאין זה מעיקר חיובא, אלא מהמעלות דאיכא בהקבלת פני רבו, אבל אי"ז מכלל החיוב.

ובספר משמרת המועדות (סימן תקכ"א ס"א סוף סקי"א) שלכתחילה לא יקיים מצות קבלת רבו בטלפון שהוי זכר למצות ראייה ובעי ראייה ולא שמיעה ע"ש, אך כתב שלטעם שצריך לשמוע ממנו ד"ת זה אפשר לצאת יד"ח דרך הטלפון ע"ש, וע"ע בזה בגם אני אודך תשובות הגר"מ גבאי ח"א סימן ז' עי"ש. ועוד בענין זה עי' בגם אני אודך תשובות הרב חיים אלעזר שיינברג סימן מ"ט שכתב בזה שתלוי בטעמים שאם לטעם הלימוד אפשר גם ללמוד דרך הטלפון ואם מטעם כבוד הרבה זה אינו יכול להיות דרך הטלפון, וכן לטעם שכתב החלקת יואב שהוא כמו הקבלת פני שכינה שצריך לראות את הרב, עי"ש, והנה נראה לטעם של הכבוד שבזמן הזה שיש קורונה אדרבה כבודו שהוא מתקשר אליו, וסגי בזה.

והנה בשו"ת אבני דרך חי"א סימן פ"ז הביא תשובת מרן בעל המשנת יוסף שליט"א לענין הקבלת פני רבו דרך הטלפון, הנה בגמ' (סוכה כז, ב) ילפינן לה מהאשה השונמית שאמר לה בעלה (מלכים ב ד, כג) מדוע את הולכת אליו היום לא חודש ולא שבת. ובשו"ע השמיט האי דינא ולא הוזכר אלא בדרך אגב (שא, ד. תטו, א. תקנד), והזכירו הרמב"ם (ת"ת ה, ז): "וחייב לעמוד מפניו משיראנו רחוק מלא עיניו עד שיתכסה ממנו... וחייב אדם להקביל פני רבו ברגל". וכתבתי בשו"ת משנ"י (יג, שכג) דכבר תמה הנודע ביהודה (תנינא או"ח צד) למה השמיטו הטור והשו"ע האי דינא, ועי"ש מה שתירץ. וע"ע בערוך לנר (סוכה כז, ב) מה שתמה על דבריו עי"ש. ולכאורה יל"ע האם דוקא ברגל יש חיוב של הקבלת פני רבו, או אפילו בכל יום. ומלשון הפסוק משמע דהחיוב הוא רק בר"ח ובשבת.

ועי' בריטב"א (ר"ה טז) שחילק בזה, דאם הוא באותו העיר חייב לראותו כל יום, ואם הוא חוץ לעיר במקום קרוב חייב לראותו פעם בשבוע או בחודש, ואם הוא יותר רחוק צריך לראותו עכ"פ פעם אחת ברגל. ובמג"א (תקנד, יב) כתב דגם בחול נהי דחיובא ליכא אבל מצוה איכא, ומביא ראייה מגמ' (חגיגה ה, ב) דרב יעקב בר חטיא הוי רגיל לקבל פני רבו כל יומא. ועי"ש במחצית השקל שהקשה, דלכאורה המג"א סותר עצמו, דלעיל (שא, סק"ז) כתב דברגל איכא חיוב, ובשבת וחודש ליכא חיוב אבל מצוה איכא. ומשמע דבחול אף מצוה ליכא, עי"ש מה שתי'.

ובטעמא דמילתא דמצות הקבלת פני רבו מצינו כמה דעות, אם הוא משום כבוד רבו, או כדי ללמוד ממנו תורה. דרש"י (חגיגה ג, א ד"ה 'להקביל') כתב, יום טוב היה שחייב אדם לכבד את רבו בהקבלת פנים. וכ"מ ברמב"ם (הנ"ל) שהכניסו בין

הלכות כבוד רבו, ומשמע דיש בזה משום כבוד רבו. אמנם בספר חסידים (שיג) משמע דהענין הוא כדי ללמוד ממנו. וכן כתב הרלב"ג בפ"י (מלכים שם) ידמה שבימים האלו היו באים לפני הגדולים לשמוע דבריהם, והם יורו אותם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון, עכ"ל. וכ"כ הפמ"ג (תקנד, סקי"ב).

ובפשטות מצינו ענין השלמה רק בקורבנות החג, ולא מצינו במצות הקבלת פני רבו שיהיה שייך בו דין תשלומין, ובספר מועדים וזמנים (ה, שיז) הביא דעת המהרי"ל דיסקין בהגהותיו (או"ח תצד, בסוף שו"ת מהרי"ל דיסקין) שאחרי חג השבועות שייך דין תשלומין בהקבלת פני רבו, עיי"ש באריכות.

וגם מסתבר דעיקר חיוב הקבלת פני רבו הוא דוקא ביום מקודש כרגל, או חודש ושבת, והטעם בזה י"ל, כיון דהקבלת פני רבו הוא דומיא דקבלת פני השכינה כמבואר במפרשים, וכמש"כ בערוך לנר (סוכה כז, ב) דמצות הקבלת פני רבו מצוה היא כמו ראיית פנים בעזרה עיי"ש. וכאשר מקבל פני רבו משפיע עליו אור פני רבו, וכמ"ש הקדושת לוי (דרוש לפורים) בשם האריז"ל, כי ע"י שמסתכל ברבו ניתוסף לו בהירות, שהסתכלות על איש צדיק גורם לאדם קדושה, ומסתבר שכל זה נשפע יותר ביום מקודש דוקא. ולכן מהני גם אם הקביל פני רבו באסרו חג כמ"ש בתשובה (הנ"ל).

וממילא באופן שבא לקבל פני רבו ומצאו ישן ולא ראהו, או אפילו כשראה את פני הרב אלא שרבו לא ראהו, לכאורה לא מהני לשני הטעמים דלעיל, כיון דישן אינו בדעתו, ואינו מכבדו בזה, וגם אינו מתקשר עמו ואינו שומע ממנו שום דבר הלכה ודברי תורה ויראת שמים וחיזוק הדת. ושמא י"ל דלטעם הא' שטעם מצות קבלת פני רבו הוא כדי לכבדו, א"כ י"ל דבאופן שאח"כ יוודע לרבו שתלמידו הגיע מרחוק ועשה השתדלות לכבדו, הרי הוא נתכבד בזה. וגם לפי המבואר מהאריז"ל (הנ"ל) שבזה שמסתכל ברבו ניתוסף לו בהירות וקדושה, אולי י"ל דה"ה כשמסתכל עליו כשהוא ישן. אבל עכ"פ לטעם הב' שטעם המצוה הוא כדי שילמוד ממנו, בכה"ג שהרב ישן לא מהני וכו"ל.

אבל כשרואהו מרחוק ומתברך מהרב בדרך כללית, כמו שהיה אצל הרבה אדמורי"ם שהתאספו אלפים אצל רבותיהם, ומפני דוחק המקום היו כאלה שלא זכו לראות את פני האדמו"ר אלא קצת מראשו, בכה"ג שפיר י"ל דמהני לב' הטעמים הנ"ל, דיש בזה הן משום כבוד רבו, וגם שומע ממנו דברי תורה ודברי הדרכה והוראה. עכ"ד. וא"כ ה"ה הכא שרואה חלק ממנו.

והנה ראיתי שמרן הגר"י זילברשטין שליט"א בשיעורו בבית הכנסת דברי שיר, דן בכעין שאלה זו דהנה ישנם רבנים רבים היושבים בבית הכנסת בתוך קפסולות כמו

אקווריום, האם גם במצב כזה יש מצווה לבא ולראות פני הרב, הרב אברהם פלאג'י זצ"ל כתב שבתקופתו שהיה דבר, והרב ישב במקום סגור ובו חלון שקוף, מי שבא לראותו דרך החלון יצא ידי מצווה זו, וקונה הארה, כמו שהיה ראוי לקבל בראותו פנים אל פנים וכותב "ועיין יערות דבש פרק קמא דחגיגה, 'אתם הקבלתם פני הרואה ואינו נראה דבר נאה ומתלבק', ולכן אומר ר' אברהם פלאג'י שנראים הדברים שהוא צודק, שלראות את הרב גם דרך חלון שקוף, או נילון בתקופתנו, יוצאים ידי 'לראות פני הרב, עכ"ד, וא"כ כ"ז דוקא בכה"ג אבל דרך מסיכה לכאורה ג"כ יש ענין דסו"ס רואה את הצדיק ואת גופו ודרך הנהגתו, וגם מזה בס"ד יקבל חיזוק גדול ואני לענ"ד כתבתי.

האם מי שאינו לובש מסיכה נפסל לעדות

הנה נשאלנו ע"י הגאון האדיר רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א בעמח"ס גם אני אודך ושא"ס, מעשה שהיה עתה בשעת הקורונה בעד קידושין שצעק לו רב אחד שהקידושין פסולים כי הוא היה בלי מסיכה מה הדין בזה.

הנה בתחילת פרוץ ימי הקורונה נשאלנו ע"י הרב מרדכי ציון שליט"א האם מי שמפר חובת בידוד פסול לעדות, וכתבנו לו שאינו נפסל לעדות ויסוד הדברים שמי שמורה היתר אינו נפסל לעדות מבואר בדביר הגמ' במס' סנהדרין דף כו ע"ב בהנהו קבוראי שהיו קוברים מתים ביו"ט שאינם נפסלים לעדות, ואע"פ שאמרו להם מפורש שהדבר אסור ומ"מ הם המשיכו לעשות כן, עי"ש, וכן פסק מרן בשו"ע סימן ל"ד ס"ד וכן פסק הרמ"א, וכן מפורש כבר בשו"ת הריב"ש (סימן שי"א) שה"ה בכל דבר איסור שנוכל לומר שהאיש עבר כן מחמת שהוא הטעה את עצמו הוא לא נפסל לעדות מחמת זה, וכן כע"ז מבואר בשו"ת חסד לאברהם (בוטשטאט יור"ד סימן לח) שמי שכיבה את הנר בליל שבת בסוכה בחושבו שמצוה להציל מסכנת נפשות אע"פ שהתרו בו שאינו כן, אינו נפסל לעדות, וכע"ז מבואר גם בשו"ת מהר"א די ביטון (סימן כח) על המטלטלים סידורים בשבת וחושבים שהם עושים מצוה. וא"כ הכא נמי כתבנו שם שהני שמיע להו חומר האיסור ואז מיירי שהיה בערך כעשר אלף חולים והאנשים עדין לא הבינו את חומרת המגיפה. וע"ע במה שהארכנו בזה בספר שיעורי יוסף בהל' נגיף הקורונה ח"א עמ' 62 ע"ש לענין כהן שרצח חולה קורונה שיצא החוצה וסיכן את בריאות הציבור.

וכה"ג מצינו שדנו הפוסקים האם מי שמעשן סיגריות נפסל לעדות דכיון דהוא חובל בעצמו וכתבנו בקונטרס שיח יוסף ח"ז עמ' כא, שהבאנו שיטות הפוסקים כגון דעת הגאון רבי יעקב זצ"ל דהוא פסול לעדות, וכה"ג הבאנו שיש שיטה בשם

הגרשז"א, והבאנו שם מה שנהגו להקל בזה ולהכשיר אנשים שמעשנים לעדות, והבאנו מש"כ בשו"ת משנה הלכות (ח"ט סימן קס"א) כתב שהרי גם לפני כמה דורות ידעו שהעישון מזיק ומה שלא אסרוהו הגדולים שלפנינו משום שמצינו שבמקום צער הגוף לא חששו וכמו שמותר לאכול מאכלים רעים המזיקים לולד, וכמו שכתב ברמב"ם (פכ"א מהל' אישות הי"א) ובטור (אבן העזר סימן פ' סי"ב) ובבית יוסף (שם) עי"ש. וא"כ הכא נמי בעישון אם הוא מי שמצטער אם הוא לא מעשן לכן מותר לו לעשן ככל דברים הרעים והגם דטוב לו לאדם שלא ילך אחר תאות לבו אבל כיון דמצינו בגמ' דבמקום צער הגוף מותר לאכול א"כ הכא נמי למי דכבר מורגל לעשן לכן יכול להמשיך לעשן אך מ"מ כתב שם דאסור לו להתחיל עי"ש. ויש לדון מה הדין באדם שהתחיל לעשן וידע שהדבר אסור רק אחרי שהורגל א"כ הוה אצלו כדבר המצער את גופו האם נידון בהיתר או באיסור, ואיכא למימר דכיון דאסור לעשן א"כ נקרא שעובר על דבר האסור, ואפילו שעכשיו הו"ל צער, אלא דסו"ס יש לומר דמיקרי שהכניס את עצמו לאונס ותלוי בסוגיא גדולה וענקית האם מותר לאדם להכניס את עצמו לתוך מצב של אונס, ואי נימא דאסור לו לעשן א"כ רוב האנשים היום שמעשנים הם התחילו לעשן לאחר שידעו שאסור לעשן וא"כ מיקרי התחילו באיסור, וא"כ לכאורה אכתי יהיו פסולים לעדות. ע"ש עוד.

ולענ"ד יש לומר דמה שיש להקל ולסמוך על המעשנים לעדות משום שאף הבני אדם יודעים שזה מזיק לבריאות מ"מ הרי אנו רואים אנשים שחיים מזה וגם חיו ולא מתו מזה אנשים בדורות שעברו אפ' שעשנו, וכן היום רואים אנשים שמעשנים וחיים וכמו שאמר מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל. וא"כ אנשים חושבים שזה רק למצוה בעלמא ולא יודעים שזה איסור דרציחה מה"ת, ולא יודעים דהוי אפילו איסור לאו, וע"כ כיון שלא נעשה בשאט נפש אין לפסול ע"כ לעדות. וכעין מה שהבאנו לעיל דברי הגרשז"א שפ"א פסל לעדות ופ"א אמר שאין לפסול, דמתי שפסל אמר שמדובר שהמעשן יודע שזה איסור תורה וחשיב כרציחה, ולפי"ז כאשר הציבור ידע את חומרת האיסור יש לפסול ע"ז לעדות. והבאנו שם שהראשון לציון הגר"י יוסף שליט"א בעמח"ס ילקוט יוסף כתב (והו"ד במשנת יוסף קובץ י') ואמנם המעשן סיגריות אינו פסול לעדות ובודאי שלא נוכל להתיר ממזרים ח"ו על פי פסילת עדות של המעשן, [ודלא כמו שפירסם אחי ע"ה] ופוק חזי מאי עמא דבר שגדולי ישראל שעורכים חופה וקידושין אינם בודקין את העדים אם הם מעשנים סיגריות [בפרט שאין הנזק ברור בשעה זו לפנינו ובעישון סיגריה זו] ועוד י"ל דלא שמיע להו לאינשי חומר הדבר עכ"ד. אולם אכתי יש להעיר על דבריו דהרי כתוב על החבילות סיגריות שהעישון מזיק לראות וא"כ איך נימא דבני אדם אינם יודעים את חומרת העישון. והכא נמי הבא אלא דהכא לא עובר על לאו דאורייתא דאין הוא מדביק בודאי והוי ספק ספיקא ומיעוטא דמיעוטא אולי הוא חולה דהרי רובא

דעלמא אינם חולים ויש לעת עתה עשרים אלף חולים ועוד כ 20 אלף שהיו חולים והחלימו א"כ סו"ס עדין אין נחשב שהוא מזיק אחרים גם אי נימא שהמדביק בודאות חשיב מזיק נמוך וא"כ לכאורה ליבא לפסול אותו לעדות בכה"ג.

ועוד דהא כו"ע לא ידעי ליה וכמו שכתב בכה"ג בשו"ת רע"א (יור"ד סימן צ"ו) לגבי עדות של מגלח בתער שכתב שם הגאון רע"א י"ל דהשחתה בתער נתפשט בעו"ה אצל הרבה לא חשב שהן איסור כ"כ דלא משמע להו דאינשי דאסור וכאשר באמת נזכר בג"ע דהשיב להמוכח שהרבה אנשים חשובים עושים כן וכיון דבאמת פשתה המספחת בזמנינו גם לאותן הנזהרים בשאר דברים נדמה להם דאינו אסור כ"כ עכ"ד, וכה"ג מונח מהגמ' במסכת בבא מציעא דף ה' ע"ב שמי שעובר על לא תחמוד אינו נפסל לעדות מכיון דלא תחמוד לאנשי בלא דמי וכתב שם הריטב"א דלא פסלינן גברא אלא במילתא דידעי לאינשי דעבד איסורא וכיון שכן אין כונתם לעבוד על איסור מה"ת, וכן פסק הרמ"א בחו"מ סימן צ"ב סעיף ד'.

וכן מבואר בדברי הרמב"ם בהלכות עדות פרק יב ה"א וז"ל כל הנפסל בעבירה אם העידו עליו שני עדים שעשה עבירה פלונית אע"פ שלא התרו בו שהרי אינו לוקה רהי זה פסול לעדות בד"א כשעבר על דברים שפשט בישראל שהן עבירה כגון שנשבע לשקר או לשוא או גזל או גנב או אוכל נבלה ויכוצא בו וכו' צריכים העגים להודיעו שהעושה דבר זה פסול לעדת שזה ידע שהוא רשע ועבר בזדון אע"פ שלא התרו בו הרי זה פסול לעדות ואינו לוקה וע"ש ברדב"ז על הרמב"ם שם שביאר דברי הרמב"ם וכתב שבסו"ד שכל היכא שטועה או שחשוב לעשות מצוה אינו נפסל לעדות, וכן כתב לדינא כדברי הרמב"ם בשו"ע חו"מ סימן ל"ד סעיף כ"ד וע"ש עוד בביאור הגר"א סקנ"ג שציין שם לדברי הגמ' בב"מ דף ה', ובגמ' בסנהדרין דף כב ע"ב ע"ש.

וכן כתב שם בשו"ע סעיף ד קוברי המת ביום טוב ראשון כשרים אפילו נידו אותם רשנו דבר כשרים מפני שהם סוברים שמצוה הם עושים ושלא נידו אותם אלא לכפרה ובהג"ה שם הביא הרמ"א מש"כ בשו"ת הריב"ש סימן שי"א וה"ה בשאר דבר איסור שנוכל לומר שעוברו מכות טעות ע"ש.

וע"ע בשו"ת בית נאמן (חו"מ סימן א) שאין לפסול לעדות עו"ד שמפנה את לקוחתיו לבתי משפט חילונים שדינם כערכאות ובקובץ בית הלל הגיליון מ"ה עמ' מג הובא תשובת מרן הגרי"ט אלישיב זצוק"ל שמי שהיה עד קידושין כמה פעמים ונתגלה שהוא הולך לים מעורב שאינו נפל לעדות משום שיתכן שלא יודע חומר האיסור ומשו"ה הוא אינו נפסל לעדות וכה"ג פסק בשו"ת יביע אומר ח"ד חיו"ד סימן א סוף אות ג' לענין שוחט שאשתו הולכת בגילוי ראש שאין להעבירו ממשרתו

מאחר שבעוה"ר הדבר נפרץ ביניהם וחושבים אותו לאיסוך קל ודמי למש"ב הרע"א ע"ט וכן העלה בכה"ג בשו"ת ברכת יהודה ח"ז חו"מ סימן ה אות ד' שמי שצופה באיפון שאינו מסונן אינו נפסל לעדות ע"ש וע"ע מה שהביא בשו"ת אבני דרך חט"ו סימן ריג מהברכת יהודה שבן ספרד שאינו אוכל בשר חלק אינו נפסל לעדות משום דלא שמיע ליה חומר האיסור וכן העלה שם שמי שאינו אוכל בשר חלק כשר לעדות, וכן כתב בשו"ת אורחותיך למדני ח"ב סימן קכ"ג לענין מי שאוכל בשר שאינו חלק שאינו נפסל לעדות כנ"ל ע"ש.

וע"ע בשו"ת יביע אומר (ח"א יו"ד סימן יא אות יב) בענין יין שנגע בו מומר אם נאסר, שהביא דברי הבנין ציון דאינם נפסלים לעדות, ומצא לו סימכין ממש"כ בשו"ת מהרי"ל (סימן קצד) שאין לפסול בימינו שחיטת אפיקרוס המבזה תלמיד חכם שהגם שגדול עונו מנשוא ואין לו חלק לעולם הבא, מ"מ כיון שבעינינו נראה כאיסור קל וכחוצפא בעלמא אינו חשוד לעבור עוד על שום עבירה, וכמו שכתבה הגמ' לא תחמוד לאינשי בלא דמי וכו' וכן קימ"ל שהמודה בתחיית המתים אלא שאומר שאינו מה"ת אין לו חלק לעוה"ב [כמבואר בריש פרק חלק בסנדהרין] וכי תעלה על דעתך ששחיטתו פסולה הא מוזהר הוא בכל המצוות ומדקדק בהן, והתבואות שור (יור"ד סימן ב' יז בשמלה חדשה) הביאו להלכה, וכן כתב בשו"ת בית שמואל אחרון (יו"ד סימן ד') והביא את דברי הרמב"ם בהל' שחיטה (פ"ד הט"ז) שהצדוקים והביתוסים שחיטתן אסורה שאין מאמינים בהלכות שחיטה ואם שחטו בפנינו שחיטתן מותרת ע"כ, וא"כ משמע דוקא בכה"ג שכופר מעצמו משא"כ היכא שהוא כופר משום שמנהג אבותיו בידו ע"ש, וע"ע בשו"ת יבי"א ח"ט חאו"ח סימן קח אותיות לד עג קכט ע"ש, וע"ע כה"ג בשו"ת אגרות משה (אה"ע ח"א סימן פב) שכתב לדון בנערה שקיבלה קידושין בפני העדים שאינם שומרי תורה ומצוות וכופרים בכמה מעיקרי התורה וכתב שם מו"מ באריכות אם חוששין לקידושין או לא ע"ש באריכות שאין לפוסלם לעדות שכיון שהם נגדרו בטעות וע"ש עוד באה"ע ח"ד סימן נ"ט ע"ש, וכהאי דינא ע' בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סימן כו אות ד') שאינו חומרת הדין לענין נגיעת יין נסך ע"ש, וע"ש עוד בסימן ס"ה לענין אדם שנשוי לנכרית ששפיר נקרא קצת כתינוק שנשבה ע"ש.

וא"כ ה"ה בנ"ד אף שכל גדולי ישראל צווחים ואומרים ללבוש מסיכה כל הזמן מ"מ כיון דלא שמיע ליה דיפסל ע"כ לעדות לעת עתה אין לפוסלן לעדות וכ"ש שיש לדונו לכף זכות דאולי היה חולה וכיון שכן מעיקר הדין אינו צריך ללבשו מסיכה ורק משום הרואים שצריך קודם כל לשואלו ע"כ, אולם אם יודעים שהוא מזלזל בהוראות גדולי ישראל ובכוונה אינו לבוש מסיכה והוא מאותה הכת שאינם שומעים לרבנים ועושים כל העולה על רוחם בודאי שפסולים לעדות.

מי שרואה פקח שהולך ליתן לחבירו קנס על אי עטיית מסיכה האם חייב להודיעו על כך

יש לדון מה הדין במי שרואה פקח שהולך ליתן לחבירו קנס על אי עטיית מסיכה האם חייב להודיעו על כך או לא, וכך ראיתי שחקר הגר"ג רבינוביץ שליט"א הנה בספר משפט האבידה הביא לציין לדברי החפץ חיים שחייב אדם להציל את חבירו מהפסד והוא בכלל השבת אבידה, ע"ש בספר הנ"ל, וציין שם למש"כ בילקוט מעם לועז פרשת כי תצא (כב ג) אות כ"ז, ששם כתב שאם רואה את חבירו עומד ליפול בממון חייב להצילו, וא"כ ה"ה כאן, וע"ע בגליון בינת המשפט מס' שצ"א ע"ש.

והנה שוב ראיתי שכתב בזה ידידי הגרנ"י בן שמעון שליט"א, כך ודן בזה מצד שהרי בעצם הבן אדם לא שומר על הכללים א"כ אולי אדרבה שיקבל את הקנס וא"כ ראוי שהוא יענש, וז"ל: בעקבות עליית הנדבקים בחולי הקורונה, המשטרה החליטה לעלות את הקנס לאדם שמסתובב ללא מסיכה ל-500 ₪. לצערנו, עדיין ישנם רבים שמסתובבים ברחובה של עיר ללא מסיכה, ובכך מסכנים את הציבור. כעת מגבירים את האכיפה וישנם ניידות משטרה (ופקחים) התרים אחר בני אדם שלא שומרים על הכללים, על מנת להטיל עליהם קנס כספי, וזאת על מנת לגדע ולעקור את התופעה הפסולה של אי שמיעה למשרד הבריאות שיש לעטות מסכה. והסתפקתי, האם כאשר מתקרבת ניידת משטרה לידי, ובסביבתי ישנם בני אדם שלא לובשים מסיכה (מצוי מאוד בתחנת אוטובוס) ויש באפשרותי לגשת מהר לאותם בני אדם ולומר להם, תלבשו מהר מסיכה, אחרת תקבלו קנס של 500 ₪. המשטרה נמצאת בקרבתנו. האם עלי לומר להם או לא.

מצד אחד ישנו עניין שלא לומר להם, שהרי כל המשטרה של הטלת הקנס על הציבור, אינו אלא כדי להרתיע את הולכי הדרך לבל יסתובבו ברחובה של עיר ללא חבישת מסיכה על הפנים, וישקלו את צעדיהם בטרם יציאה מביתם. ואם אומר להם, ישנו חשש משום מסייע ביד עוברי עבירה. שהרי ברור כביעא בכותחא דאם לא הייתי מודיע לו שהמשטרה בקרבתנו, הוא היה מקבל קנס, ואז בודאי בפעם אחרת לא יצא ללא מסיכה לאחר שהרגיש את הכאב של הקנס. וממילא, אם אודיע לו שהמשטרה נמצאת כאן (ולא יקבל הקנס) יתכן ובגללי הוא יצא בפעם אחרת בלי מסיכה ויסכן את הרבים. ולכאורה, כיוון שכעת הוא עובר על החוק ופוגע ברבים, ראוי שיענש.

מצד שני, יתכן דבעקבות זה שכעת יבואו ויזהירו אותו, הוא ימנע להבא מלהסתובב באופן זה, בלי מסכה. וכן, יתכן למימר דהאומר לו (שישנה משטרה המסתובבת

באזור) הרי הוא מקיים מצות השבת אבידה שלא יצטרך לשלם את הקנס, וכן מקיים מצות ואהבת לרעך כמוך מאי דסאני עלך לחברך לא תעבד.

כמו כן, אפשר ללמד זכות, שהוא מקפיד לחבוש מסיכה, ורק עתה שכח את המסכה בביתו, או דניתן ללמד עליו זכות שמא יש לו קשיי נשימה וקשה לו לעטות מסכה (וגם מטעם משרד הבריאות הוא פטור מחבישת מסכה, ויש להזהירו שיחבוש מסכה) מחמת המשטרה, שמא אין עליו מסמכים רפואיים שהוא פטור מחבישת מסכה) וקשה מאוד למימר כי אנשים המסתובבים בלי מסכה ברשות הרבים, יש להם דין רודף. שהרי אין הוא רודף אחר שום אדם ומהיכי תיתי שיהיה לו דין של רודף.

שנית, יתכן דמיירי באדם בריא לחלוטין ואין חשש שיש לו נגיף (ומטרת משרד הבריאות שילבשו מסכה הוא כדי שלא יתדבקו ממי שחולה. אך הבריא אינו מדבק) שלישית, ההדבקה אינה נעשית על ידי הליכה ברחוב אלא על ידי דיבור או מגע אחד בחבירו וכאן הוא הולך לתומו מבלי להתקרב לאיש (אלא א"כ מיירי שעומדים בתחנת אוטובוס זמן ממושך, וממילא יעיר לו). רביעית, רודף שניתן להצילו באחד מאבריו מי שהורג אותו מתחייב בנפשו, וכאן כל המטרה שהוא ילבש מסכה, וא"כ אם יאמר לו שיש משטרה מיד הוא ילבש מסכה ושוב לא יהיה לו דין רודף. טעמים אלו מוכיחים כי אין לו דין של רודף.

לאור זאת נראה לי, דאם אדם זה מוכר כמי שאינו לובש מסכות, איני חושב שכדאי להפנות את תשומת ליבו למשטרה. אך אם הוא מוכר כמי שמקפיד, כדאי להעיר לו. ובאדם שאיננו יודעים את טיבו (אינו מוכר לנו) נראה שיש להעיר לו בצורה מכובדת כי קיימת חובה לעטות מסכה. וכן שמעתי ממו"ז הגאון הגדול רבי נסים בן שמעון שליט"א. וכן כתב לי הגאון רבי אלחנן פרינץ שליט"א מח"ס שו"ת אבני דרך. עכ"ד.

שעטנז

הנה ראיתי שיש שדנו האם יש איסור במסיכת קורונה הנה לכאורה לפי דברי מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א דהא דשרי לצאת עם מסיכה בשבת משום שהוא חשיב כלבוש א"כ כיון דחשיב לבוש א"כ אסור בהעלה של כלאים. ולכן יש להזהר במסיכות ובכה"ג שאין לו מסיבה אחרת, והוא חולה וצריך להתפנות לבית החולים ולבט אפילו מסיכה משעטנז דאין לך כל דבר שאין לומד מפני פיקוח נפש, אלא דיש לדון לשיטות שאסרו לצאת עם מסיכה בשבת [עי' עוד בזה הדעות בספרנו

שערי יוסף בהל' נגיף הקורונה ח"א] א"כ כיון דלא הוי לבושו נמצא חומרו קולו דיהיה ניתן ללבוש מסיכה שהיא של שעטנז.

ובקובץ בית הלוי (מס' 30 תמוז תש"פ) ששם דנו שפורסם שהמסכות עשויות מאלבד שהוא בד לבד שאינו ארוג ושמעורב בו שיירי בגדים שנטחנו ויתכן שיש בהם גם צמר ופשתים האם יש בזה חשש שעטנז, וכתבו בזה שלאחר בירור המציאות בקשנו ממנהל המעבדה העירונית בבני ברק הרב ישראל יעקב ניימן שליט"א שיבדוק את המסכות והבדיקה העלתה שהאלבד עשוי כולו מסיבים, ואין שום שיירים של חוטים, במסכה שבדק היו רק סיבים סינטטיים, וכתב בסיבים נפסק בשו"ע (סימן רצ"ט ס"א) שאם הרוב אינו מצמר ופשתים היינו סיבי צמר ופשתים מעורבים בצמר גמלים, בטלים הצמר והפשתן ברוב, ורק אם יש חוטים אינם בטלים, כך שגם אם נחשוש שאכן יש מעט בגדי צמר ופשתים שנטחנו ודאי שהם בטלים ברוב, ובכלל בדין לבד שעשוי מצמר ופשתים יש שני דעות דעת השו"ע סימן ש' ס"א כדעת הרמב"ם שאסור מה"ת, ודעת הרמ"א סימן ש"א ס"ב כדעת הרא"ש שהוא אסור רק מדרבנן והביא שם גם דעת הרמב"ם.

והנה לעצם הדין אם מסיכה משעטנז אסורה כתב שם שהרי בשו"ע סימן ש"א סעיף י"ד כתב כשמניחים תחבושת על המכה אין בה משום שעטנז שאין דרך חימום בכך, וא"כ הכא נמי אין דרך חימום בכך ע"ש אלא א"כ אם בימות בחורף יכסה את המסכה שלו עם צעיף, ע"ש, ולענ"ד יש לבאר בזה שהרי דרך האנשים שמזיעים אם זה.

וכתב שם שאם נמצא במקום שאין חשש להדבקה ולובש רק כדי שלא לקבל קנס דינו כלובש ע"מ לעבור את המכס, עי' בשו"ע סימן ש"ו ס"ו שהשו"ע אוסר והרמ"א מביא יש מתירין.

שני דינים שהתבטלו עקב לבישת מסיכה

הנה ראיתי בגליון מים חיים קורונה ח"ו שאמר הגרי"א דינר שליט"א רב בית הכנסת דברי שיר עיה"ת בני ברק חידה שני הלכות שהתבטלו בהשו"ע עקב לבישת מסיכה.

א' מה דאיתא בשו"ע או"ח ס' קכח שמי שיש לו מום בפניו אינו יכול לעלות לברכת כהנים אבל הכא שיט מסיכה אך לכאורה כבר לא חשב מום, [והוא דוקא

דגם המסיכה לא חשיבא מום כיון שהכהנים עם מסיכה יותר מלי דום א"כ תו ליכא כבר איסור].

ב' הדין בשו"ע שמי שמפקח צריך לשים את ידו על פיו דהא דבר מגונה לעבוד כן לפני המלך וכתב שהתבטל דין זה, שהרי דש מסיכות ושפיר יש מסיכות ושיפור יכול לפהק באמצע שמו"ע.

ולענ"ד יש להעיר דהא סו"ס רואים את הפיהוק ובדקתי ד"ז וא"כ סו"ס נקרא מגונה אלא דנימא דלא שנא משימת היד אלא דסו"ס ששמים את היד לא רואים כ"כ משא"כ וא"כ אכתי הוא ראוי לעמוד בפני המלך.

גרם לקנס שהוריד מסיכת חבירו האם חייב לשלם

ב"ה

להגאון האדיר רבי יוסף אביטבול שליט"א

אדם שהלך ברחוב עם חבירו עתה בשעת הקורונה ובאמצע ניגש לחבירו והוריד לו המסיכה כי טען לו שלא צריך מסיכה באמצע הרחוב שאין אנשים בכלל וחם מאד, ובאותו רגע בדיוק הגיע שוטר ונתן לו קנס שאין לו מסיכה האם חייב לשלם לחבירו הכסף של הקנס?

בברכת כהנים באהבה כעתירת

גמליאל הכהן רבינוביץ

מח"ס "גם אני אודך"

ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים.

לכבוד מרן הגאון רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

לענ"ד יש לחייב את אותו אדם לשלם את מלוא סכום הקנס, א' כי הוא גרם לכך וידע שהשוטרים נמצאים כל הזמן, ב' כי הוא הפר הוראות רבותינו שיש ללכת עם מסיכה כל הזמן והיא גופא עתה שהוא בא עמו במגע והוריד לו ונגע לו במסיכה הוי סכנה ולכן יש לחייבו, ג' דהרי הוא מיפר הוראות חכמים ואף שיש מדינות בחו"ל שאין צריך ללבוש מסיכה ברחוב היכא דאין אנשים מ"מ אנן מחמירם בפיקוח נפש, וע"י הזהירות והציות לגדולי ישראל נזכה לראות במשיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

עדות על חתן שלובש מסיכה

הנה התפרסם שהיה מעשה בהגאון רבי מרדכי בונים זילברגר שליט"א מרא דאתרא דשכונת שיכון ה' בעיה"ת בני ברק, שהשיא את בנו, והנה מי שסידר את החו"ק היה מרן הגרב"ד פוברסקי שליט"א מראשי ישיבת פוניב'ז בעל הבד קודש, ושאל אבי החתן הגרמ"ב שליט"א הרי במשנה ביבמות אמרו שאין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם, וא"כ כשהחתן לובש מסיכה יוצא שהעדות היא אינה מושלמת, שהרי לא ניתן להעיד על הפנים עם החוטם כאשר הוא מכוסה במסיכה, והשיב לו הגרב"ד עד החוטם והיינו שצריך עדות על המצח עד מקום החוטם, ולפיכך מהני עדות על החתן עם מסיכה אף שחוטמו מכוסה. והנה בשיעור הגרמ"ב בליל שב"ק ביאר בזה שהרי איתא בגמ' בבכורות דף מ"ו ע"ב "פדחת פוטרת בכל מקום ואפילו לנחלה" והקשה שם הגמ' יכיר הרי זו הכרת פנים ואיזו היא הכרת פנים זו פרצוף פנים עם החוטם, וע"כ תני הגמ' שם כך "תני עד החוטם", אולם העיר שם שהרי הגמ' אומרת שם עוד תירוצ' "יכיר לחוד והכרת פנים לחוד" וביאר שם רש"י יכיר לחוד דלא כתיב פנים הוי פדחת היכר אבל בכל מקום צריך הכרת פנים עם החוטם דכתיב הכרת פניהם ענתה בם, ע"כ, ולכן לפי"ז ראוי שהחתן יוריד כיסוי המסיכה לפחות מהחוטם בשעת קידושין, ע"ש, ויש להוסיף דה"ה לכלה.

ומה שיש לעורר בזה די"ל דיכולים להוריד בזמן הקידושין, ואין לחוש בזה לכלום, כל עוד שכל הציבור יהיו עם מסיכות, והנה בדקתי וראיתי הרבה תמונות של חתנים של נכדים של גדולי ישראל שהחתן היה בלי מסיכה, וכנראה דכיון דכו"ע עם מסיכה לית קפידא בהאי, וגם מה דהוא כן לכמה דקות, ומסתמא י"ל בזה שהחתן יאמר שאינו לכבודו, וגם מה דהוא חתן וחתן דומה למלך, ויש שאמרו שבכל התמונות של הראשי ממשלות אינם לובשים מסיכה ברוב הפעמים, וא"כ ה"ה לחתן, ומ"מ סו"ס יכולים להוריד, את המסיכה עד החוטם, שאז המסיכה עוזרת שלא להדבק, ושלא ידביק אחרים, אין חשש כיון דכולם עם מסיכות, כמו שהורו גדולי הרופאים. והיה ניתן לומר שעכ"פ ישימו מסיכה שקופה דהא אף שהרופאים אמרו שכזאת מסיכה לא מועילה, מ"מ קצת מיהא מועילה, דהא אף מסיכה שכו"ע הולכים עמה אמרו הרופאים דלא מהני רק בשבעים אחוז שלא ידביק.

והנה עוד כתב לדון בזה הגרמ"ב שליט"א שכ"ז לענין החתן והכלה, אבל הביא שכתב לעורר את השאלה הגאון רבי ישראל בונים שרייבר שליט"א ראש ישיבת נתיב הדעת וגאב"ד אשדוד, שהוא נזדמן לסידו חו"ק בתנאי קורונה, והורה לעדים להסיר את המסיכות בשעת העדות, וה"ט דבעינן שיהיה עדות שאתה יכול להזימה ולכן הורה להוריד את המסיכות של העדים, ולמעשה הובא שהגרי"ב שרייבר הורה שאי"ז מעכב והוי רק לכתחילה, שהרי העדים חותמים בשמם המלא על שטר

הכתובה, ומעידים בכך על הקידושין ועיון שכן יש כן עדי קידושין מחמת מסירת השטר.

ועוד י"ל דהרי הרמ"א (אבהע"ז סימן מ"ב ס"ד) כתב שעדי קידושין אינם צריכים דרישה וחקירה ובפתחי תשובה שם סקי"ד כתב בשם הנודע ביהודה (מהדו"ק סוף סימן נ"ז) שאפשר שבקידושין לא צריך עדות שאי אתה יכול להזימה.

ולמעשה ראיתי שהביא שם הגרמ"ב בשיעורי ליל שבת (גיליון מס' 188) בשב שמעתתא (שמעתתא ז פט"ז) תמה על חילוק הגמ' הנ"ל שיכיר לחוד והכרת פנים לחוד, דממה נפשך אם ע"י המצח בלא החוטם ניתן להכיר את האדם אמאי בשאר דברים אין מעידין אלא על פרצוף הפנים עם החוטם, ואם על ידי הפדחת בלא החוטם לא ניתן להכיר את האדם אמאי לגבי נחלה הוי היכר הרי כתיב 'כיר' ובצורה כזאת לא ניתן להכירו, ומאריך שם הש"ש בישוב הענין, ועיקר דבריו הם שאף דבסתמא ההכרה היא על ידי פרצוף הפנים עם החוטם דוקא, אפ"ה שייך גם הכרה בפדחת לחוד, עד כדי כך שמחדש הש"ש דאף בעדות אשה אם מגיע אדם ואומר בבירור שהוא מכיר את המת על ידי הפדחת לבדה מקבלין עדותו, והיינו דסתם היכר הוא על ידי החוטם כחילוק הגמ', אך כיון ששייך גם הכרה בפדחת לחוד זה מועיל לגבי נחלה, ואף בעדות אשה אם אומר העד בבירור שמכיר את המת על ידי הפדחת מתירים את העגונה על ידי עדותו.

ומ"מ כתב שם דאחר שמבואר בדברי השמעתתא דאף למסקנת הגמ' שייך הכרה גם בפדחת לחוד, א"כ נראה לומר דבתקופה כמו הקורנה שכולם הולכים עם כיסוי פנים הכולל את החוטם, התרגלו בני האדם להכיר את חבריהם אף מבעד לכיסוי, וכפי המציאות הקיימת בקבוצות שונות ברחבי העולם הרגילים לכסות את פניהם, ולכך אף למסקנת הגמ' יהיה היכר בתקופה כזאת גם ללא החוטם, ואף שמסיים השמעתתא שם שזהו דין מחודש, כיון שלא מצינו כן בפוסקים לומר שמהני הכרה בבירור בטביעת עין בפדחת לחודא, אפ"ה אפשר שזהו דוקא באדם רגיל שאינו נוהג לכסות את פניו, אבל במת שהיה רגיל לכסות את פניו אי"ז מחודש לומר שהתרגלו לזהותו אף ללא החוטם, ועל כן עדים המכוסים באופן מלא עם החוטם בתקופה שכזאת אי"ז עדות שאי אתה יכול להזימה כיון שהתרגלו להכירם ולזהותם באופן זה.

והביא שם שסיפר לו חכ"א שהיה נוכח בתקופה האחרונה בסידור קידושין שסידר ראש ישיבת בריסק הגאון רבי אברהם יהושע סולובייצ'יק שליט"א והחתן והכלה היו עם מסיכות, וכששאלו העדים את הגרא"י האם הם יכולים להיות עדים באופן שכזה, שאל אותם הגרא"י 'אותי אתם מכירים' הרי גם אני לובש מסיכה, ומי אמר

לכם שאני הגר"י סולובייצ'יק, וכפי שאותי אתם מכירים, אף את החתן והכלה אתם יכולים להכיר, ולכאו' כוונתו כנ"ל שבתקופה הזאת ההכרה היא באופן הזה. עכ"ד.

ושם הביאו מכתב מהגר"ח פיינשטיין שליט"א אל הגרמ"ב למה לא חשיב עדות שאי אתה יכול להזימה, וז"ל: א. הנה נראה דזה לא חשוב אא"ל, דרק אם מצד גוף העד א"א להזימה, כמו בטריפה בסנהדרין (ע"ח ע"א) או מצד עצם העדות כמו בעדות ב"ג בתוס' מכות (ע"א) אבל מה שמכוסה פניו, שזהו דבר צדדי וחוז' לגוף העד כל כה"ג יכול להזימה חשיב, וכמו עדים שראו בלילה וא"א להכירם בלילה, או עדים שראו ואין איש עמהם שיכול להכירם בשעת מעשה ולהזימם, דודאי מהניא עדותם. ב. גם יתכן דאף שבשעת מעשה א"א להכירם, סגי במה שיכול להזימה אח"כ כשיעידו בב"ד שראו ביום פלוני, ואז יכול להזימם והלא ביום פלוני עמנו הייתם וסגי מה שבשעת מעשה הוי המצב דיוכלו להזימם כשיעידו בב"ד, [מחכ"א]. ג. וכל זה מלבד יסוד הנובי"ק (אה"ע סי' נח) דבקידושין אי"צ יכול להזימם, ואף דהחת"ס פליג מ"מ אחר דרבנן בוטלו מהני ע"ש, [מג"א]. עכ"ד.

ובמוסף שב"ק (יתד נאמן פרשת בלק תש"פ) הובא מכתבו של הגר"י"ב שרייבר בענין זה, והנה טענת הגר"ח פיינשטיין שליט"א אם כי דמסברא ודאי יש לה מקום רב, אך מוכח שאינו כן. חדא, מהא דדנו הראשונים מ"ט דאין עד נעשה דין, ואחד הטעמים שנאמרו בזה הוא כי הדיינים לא יקבלו הזמה על עצמם. וכפשוטו, היינו שאינם יכולים לקבל הזמה על עצמם, אבל התוס' בסנהדרין (ט א) כתבו שלא ירצו לקבל הזמה על עצמם, וכבר דנו בזה למה הוצרכו לזה תיפו"ל דגם אם ירצו הא אינם יכולים. אבל עכ"פ כך הרי מבואר בתוס', דגם אם יש עדים ויש מזימים רק שבפועל ב"ד לא ירצה להזדקק לזה זה נקרא עשאא"ל. והרי הדברים ק"ו, כשבפועל אין עדים וא"א להזדקק לזה שהוא עדות שאא"ל. הא חדא, ועוד ראייה לדבר דבתשו' בני ציון (סי' קנג) הביא קו' מרבינו ישראל מסלנט זי"ע בהמבואר בגמ' בכתובות (דף כ) דלא דכירי אינשי טפי משיתין שנין, אבל עדות כיון דרמיא עליי' דכירי. והקשה, דעדות אחר ס' שנה הוי עשאא"ל כי המזימים הא לא הוה רמיא עליי' והם אינם זוכרים, וע"ש. הרי להדיא דנקט כדבר פשוט שכשבפועל אין עדים שיכולים לזכור ולהזים הוי עשאא"ל, ואפי' שהרי עד ס' שנה היה ראוי להזמה מ"מ עכשיו אין עדים שיכולים להזים, וכ"ש הכא שאין עדים שראו בכלל מעולם, ולענין הטענה השניה שטען חכ"א שיהא יכול להזים כשיבא לב"ד, אין זו תשובה, כי הנידון כאן אינו על העדות לברורי שבזה, כ"א דהנידון הוא על העדות לקיומי, והנידון הוא האם בעדות לקיומי איכא חסרון דעדות שאא"ל, וממילא הנידון שכשיבא לב"ד אינו שייך כלל לכאן, ומה שטען חכ"א עפ"ד הנוב"י, כבר נודע בשערים דזו הלכה שנויה במחלוקת גדולה, אכן הנידון האמיתי כאן הוא האם בעדות לקיומי איכא חסרון דעדות שאא"ל, וזה משני טעמים, חדא דאין זו עדות דהגדה, ולא מיבעיא

אם הטעם דבעינן עדות שאי"ל מצד מירתת דודאי אינו שייך, אלא גם אם הוא גזה"כ, אפשר דזה נאמר רק בעדות דהגדה. ועוד, דעדות לקיומי היא עדות כזו שקיימת רק כשהיא אמת ואין היכ"ת שהיא תהיה שקר והיא תהיה קיימת, [ועי' מנח"ח (מצוה ד) בקטנים שהגדילו בר"ח לענין עדות שאאי"ל, והוא כעין זה אך אינו דומה ודוק]. זה מה שנסתפקתי בנידון זה, וכמובן דאפשר לומר סברות לכאן ולכאן, אך בשביל למעשה צריך ראייה, ואני איני כדאי להכריע, ויבוא מי שדעתו רחבה מדעתי ויכריע, ביקרא דאורי' ישראל בונם בלאאמו"ר הגר"פ זצוק"ל שרייבר עכ"ד. וע"ע בבירור שיטתו באוסף גליונות עמ' יז בירור דבריו, ובמוסף שב"ק פרשת פנחס הביאו בזה עוד מכתב תגובה מהגר"ח פינטשין ע"ז, ויש עוד להאריך בזה, ולעת עתה אין זמני בידי להאריך בכ"ז.

האם מסיכה הוי כחפצא דמצוה

הנה שאול נשאלתי ע"י הרה"ג רבי מרדכי ציון שליט"א בעמח"ס שו"ת השואל ג"ח, ושא"ס, בזה"ל: האם בימינו של נגיף הקורונה, המסכה היא נחשבת כחפצא דמצוה משום ונשמרתם מאוד לנפשותיכם? ע"כ.

והנה כתבתי לו בתחילה כך: האם כוונתכם משום דהוי נפק"מ דהוי חפצא דקדושה דצדיק, או שצריך לנהוג בזה קדושה, אם צריך לנהוג בזה קדושה ברור שלא, חפצא דמצוה דצדיק כל כלי שהצדיק השתמש בו הוא נקרא חפצא דקדושה אפילו המגבת, וכדו', והשיב לי, אולי צריך גניזה, אסור להיכנס בה לשירותים וכדומה...

וכתבתי לו בזה כך: מה הסברא בכלל שיהיה אסור להכנס בה לשירותים הרי היא רק הכ"ת לקיים את המצוה, וכן אדם שהולך במקום ציבורי לא יכנס בה לשירותים וכו' הרי גם שם הוא צריך לשמור בה על עצמו, והסכים עמי.

ועוד יש להוסיף דהנה כתבנו לדון בספר שערי יוסף בהלכות נגיף הקורונה האם צריך שיהיה מסיכה מיוחדת לשבת וזה ע"י שאלת הרה"ג רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א, ועי"ש מש"כ בזה, וא"כ אולי יש לדון מצד זה.⁶

⁶. וכתב לי מה שכתבו לו בזה, גדולי ההוראה, תשובה: הגר"ש אבינר השיב לי: "לא, היא מכשירי מצוה". הגר"ר פינחס ליבוש פדווא, מח"ס שו"ת פלאות עדותיך, אב"ד קהילת מ"ת אמסטרדאם לשעבר וכעת דומ"ץ חסידי בעלזא קרית גת, כתב לי: "האם משקולות נחשבים לחפצא דמצוה אף שבהם מקיימים מצות עשה ממש של איפה צדק, ובזה אולי יותר חפצא דמצוה מסכין של שחיטה דאף מי שיש לו סכין וגם יש לו בהמה אין שום מצוה לשחוט אם אין רוצה לאכול, אבל במשקולות יש איסור להשכין בביתו אם לא צודק גם אם לא משתמש בהם".

הג"ר אלחנן פרינץ, מח"ס שו"ת אבני דרך, כתב לי: "לא. מציל מטינוף".

הרב שמואל ברוך גנוט, מראשי ישיבת אור התורה באלעד, כתב לי: "הדרשנים השתמשו כך כלצון מליצית, אך ברור שלא הכוונה מבחינה הלכתית. דומה המסכה לתחבושת או גבס לחולה, שאינו נחשב לחפץ מצוה אלא רק היכי תימצי' לשמירת הבריאות, כמובן".

הרב רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא, מח"ס מריח ניחוח, כתב לי: "נראה שהמסכה וכן האלכוג'ל וכן הכפפות ששמים אינם חפצא של מצוה משום ונשמרתם מאוד לנפשותיכם אלא עצם זה שהאדם מקיים את מצוות התורה 'ונשמרתם לנפשותיכם' זה הדבר שהוא מצוה. ויכול אדם לקיים זהירות זאת על ידי כל מיני אמצעים כנראה שהנח ביותר היא המסכה אבל אף אם אדם ישים על פיו מטפחת או צעיף וכדומה זה מצוות ונשמרתם לנפשותיכם וכן אדם שישמור על נקיות גופו וידיו זה 'ונשמרתם' ועוד ועוד דוגמות".

הרב פנחס שפירא, מח"ס שו"ת בריתי שלום, כתב לי: "אם גם מכנסיים יהיו חפצי דמצוה מפני שמשמים למצות צניעות".

הרב חנן אפללו, מח"ס שו"ת אשר חנן, כתב לי: "כל עזר שעל ידו נעשה מצוה הוא חפצא דמצוה, ואף טנק או מטוס וכיו"ב מכלי המלחמה ששייכים למדינת ישראל, יש בהם דין כזה, כי כל כלי או חייל הוא בגדר לשמור על נפשות ישראל, ועל ארץ ישראל שעל שניהם יש מצות עשה".

הרב דן בנימין אביחצירא, מח"ס בגבורות וישע ימינו, כתב לי: "לפי שאלתו משמע שכל דבר המציל מחולי הוא נחשב כחפצא דמצוה, מצד - 'ונשמרתם מאוד לנפשותיכם', ולא ידוע לי ענין כזה. אלא אם כן כבודו יחדש לי זאת. אשמח מאוד".

הערות: תלמיד חכם חשוב השיב לי: "לע"ד הרי זה כתרופה לחולה, או גדר הגנה לשוב".

כדברי הרש"ב גנוט, אכן ראיתי שמגיד מישרים, הג"ר מנשה ישראל רייזמן, אמר בשיעור בקול הלשון בזמן שהחזיק את המסכה: "יש בחוץ את הוירוס, ואם אשים את המסכה, אני אהיה בטוח. לא את המחשבות האלה צריכים לחשוב בשעה שלובשים אותה, בשעה שלובשים את המסכה הקדושה הזו, את ה'חפצא דמצוה', אומרים: 'הנני מוכן ומזומן לקיים את מצוות הבורא עלינו שציונו ונשמרתם מאוד לנפשותיכם', לובשים את המסכה ואומרים: 'לעשות רצונך אלוקי חפצתי', והולכים רגוע".

קובץ באר התורה מס' 50